

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINIGE!

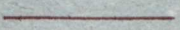
KLASSIVÕITLUS

№ 6 (165)
J U U N I
1934

KLASSIVÕITLUS

SISUKORD:

	Lhk.
Valgest Eestist:	
1. <i>O. Rästas.</i> Faschism Eestis tööpuudust likvideerimas . . .	1
2. <i>N. K.</i> Kas faschismi abil ehitatakse sotsialismi	11
3. <i>E. Alas.</i> Faschismi abimehed tegutsevad	13
4. <i>O. Rästas.</i> Ametiühingute ülesannetest kapitalismi praeguse kriisi ajajärgul Eestis	17
Teistelt kapitalistlikkudelt maadelt:	
5. <i>V. Serebrjakov.</i> Üleminek isesugusele depressioonile ja töölis- klassi viletsuse kasv	25
6. <i>Hard.</i> Doonau sõlm imperialistlikkudes vastuoludes	31
Nõukogude Liidust:	
7. <i>B. Ponomarev.</i> Üleliidulise Kommunistliku (enamlaste) Partei põhikiri	37
Marksistlikku teooriat:	
8. <i>N. Jürison.</i> Hegeli „Loogika“	41

1937

1937

1937

1937

KLASSIVÕITLUS

Nr. 6 (165)

Eesti Riigikogu

Riigiraamatukogu

1934

VALGEST EESTIST

Riigikogu

№

PE1490

O. Rästas

Faschism Eestis tööpuudust „likvideerimas“

Faschism püüab maailma uskuma panna, et ta suuteline on igat keerdsõlme lahendamiseks, millega keegi teine kapitalistlikus ilmas pole valmis saanud ega võigi saada. Arusaadav, et faschiseeruvale kodanusele üks tähtsamaid sotsiaalseid keerdsõlmi on — tööpuudus, mille lahendamine talle töörahva hulgas laialise poolehoiu tooks ja näitaks, et faschism ikka midagi „ uut“ on, nii sisult kui vormilt, võrreldes mädanenud kodanlise demokraatiaga, rääkimata sellest, et kodanlus seega ühest ähvardavast rahutusepesast lahti saaks. Sellest on tingitud ka Eesti faschistliku valitsuse maadlemised tööpuudusega. See tahab rahulolemata hulkasid uskuma panna, et Pätsi praegune faschistlik valitsus ikka rohkem suudab anda, kui paar aastat tagasi andis Pätsi „demokraatlik“ valitsus. Sellepärast kuulutati Pätsi-Laidoneri diktatuur tööpuuduse likvideerimise „viis-aastaku“ välja, mille vältel töötatakse tööpuudust „likvideerida“. Ka sel alal justament nagu — Hitleri „sotsialism“, kes samuti tööpuuduse „likvideerimise“ oma programmi võttis.

Tööpuuduse põhjustest

Meie teame, kui vähe Saksamaal Hitleri faschism tööpuuduse likvideerimiseks ligi poolteise aastaga on suutnud korda saata. Miks? Jätame esialgu „kavad“ kõrvale ja vaatame, kus peituvad tööpuuduse põhjused, miks on praeguse kapitalistliku kriisi ajal tööpuudus eriti suur ja pidev nähe? See annab meile võimaluse Hitleri kui ka Pätsi tööpuuduse-„likvideerimise“ „aastakute“ kavasad realselt hinnata.

Marxi-Lenini teooria õpetab, et tööpuudus on kapitalistliku valmistuse lahutamatu kaaslane, alaliselt kasvav nähe, mis omame kapitalistliku valmistuse arenemise protsessile. Marx kirjutab, et „tõelikult valmistab kapitalistlik kuhinemine alaliselt, ja sealjuures proportsionaalselt oma jõule ja ula-

tusele, relatiivselt üleliigset, s.o. üleliigset, võrreldes kapitali keskmise tarvidusega isekasvamises, ja sellepärast üleliigset, ehk lisa töölisrahvastikku“ („Kapital“, I, 22. peat., 3). Täheandab, meil on siin tegemist töölistega, kes on relatiivselt üleliigsed võrreldes sellele, kuipalju kapitalistlik valmistus jõuab tarvitada. Selle „üleliigse“ töölisrahvastiku tekkimise põhjus seisab kapitalistliku valmistuse süsteemis.

Kodanline majanduseteadus näeb, ümberpöörduvalt, tööpuuduse põhjust mitte sotsiaalses korras, vaid selles, et inimeses, nagu teisteski elavates olendites, asuvat võimas sigimistung, mille mõjul rahvaarvu kiiremini kasvavat, kui ühiskonna elatisevahendite hulk. Selle teooria isa on inglise papp Th. Malthus. Tööpuuduse ärahoidmiseks soovib Malthus üleliigse rahvaarvu kasvatamisest loobuda, mis ka vaesuse aitavat kaotada. Malthuse teooria alusel peaks praegusel Prantsusmaal, Eestis jm. tööpuudus täiesti kadunud olema, sest neil maadel langeb rahvaarvu juurdekasv sedavõrd, et see valitsevatele klassidele hirmu peale ajab. Kuid omelt on neil maadel määratusuur tööpuudus, mis pealegi kasvamise tendentsi näitab. Täheandab, Malthuse teooria on ebateaduslik, vale teooria, tööpuuduse põhjus on nimelt sotsiaalses korras, mitte inimeste sigimistungis.

Tööpuuduse sünnitab kapitalistliku valmistuse hüglasuur koondumine, mis väikevalmistajate paljaksriisumisele, nende proletariseerumisele ja töölisklassi absoluutsele vaesenemisele viib. Kapitali orgaanilise osa kasv vähendas ja vähendab nõudmist tööjõu järele; valmistuse uued organiseerimise vormid (näit. kapitalistlik rationaliseerimine), palkade allasurumine tükitöö sisseseadmise näol, tööpinge kõrgele krüvimine, mis töölisklassi seisukorra võrralt raskeks teeb, — need asjaolud sünnitavad ja sünnitavad tööpuudust ning tööliste

viletsust. Kapitalistliku valmistuse eesmärgiks on lisaväärtuse valmistus; selle eesmärgi teostamiseks on kõik kodanlise riigi ja ühiskonna asutused tegevuses. Monopoolne hindadepoliitika, tollitariifid, kautes maksud, rahakursi allalöömine jne — need abinõud on kõik töörahva kurnamisele sihitud. See kodanluse klassipoliitika on laialised hulgad väike- ja kesktalumajapidamisi pankrotti ja pauperiseerumisele viinud ja viib veelgi.

Meieaja töölikklassis on suur muudatus sündinud. Selle muudatuse iseloomulikumaks jooneks on alaline tööpuudus, mis on välja kasvanud „ettevõtete kroonilisest mittetäie jõuga töötamisest; ja miljonilised töötatöölised väed, mis tagavaraväest alaliseks töötatöölise armeeks muutunud, on kapitalismile juba enne praegust majanduslikku kriisi palju raskusi sünnitanud, mis kriisi ajajärgul veel enam seisukorda raskendab“ (Stalin). Tähendab, tööpuudus ei ole kodanlises riigis mitte „õnnetu juhtum“, mitte ainult kapitalismi üldkriisist tingitud nähe, vaid valitsevast valmistamisviisist järgnev seadus.

Marx näitab, et töölikklassi vaesenemise seadus tingitud on ühiskondliku valmistuse koondumisest ja orgaanilise kapitali osa kiiremast kasvust, võrreldes muutuva kapitaliga. Marx ütleb, et mida suurem on kodanluse ühiskondlik rikkus, funktsioneeriv kapital, seda suurem on ka „üleliigsete“ tööliste hulk ehk töötaolek. Vabade töökäte hulk kasvab samadel põhjustel, milliste laieneb kapitali jõud, s.o. valmistuse koondamise tagajärjel. Kapitalistide klass rikastub valmistuse koondamise, võõra töö omandamise teel, tööliste tagavaravägi aga kasvab, „üleliigseid“ töölisi kogub ikka rohkem, tööliste osa ühiskondlikust sissetulekust langeb, seoses sellega langeb ka ta elamise tase.

Sellele töölikklassi üldisele absoluutsele vaesenemisele tuleb lisaks veel teiste laialiste töörahvahulkade vaesenemine, eeskätt kehvik- ja kesktalupeogade pauperiseerumine. Eesti talurahva kehvi- ja keskihtide seisukord on äärmiselt raske, võlgade koorem on pööraselt ränk, talukotade haamri alla minek suureneb iga aastaga. Tähendab, talurahvaski annab alaliselt lisa töötute väele, iga aastaga valguvad uued hulgad vaeseksjäänud väikevalmistajaid palgatöölise ridadesse. „Üleliigsete“ inimeste arv kasvab. Eesti tööstuse ja põllumajanduse arenemiskäik tervelt tõendab, et tööpuudus, tööliste tagavaraväe kasvamine ja töölikklassi ning kogu töörahva vaesenemine just nii sün-

nib. Ettevõtete koondumise protsess Eestis jätkub, pangakapitali mõju kasvab, kapitali kuhinemine tööstuses ja põllumajanduses viisid ning viivad Eestis tööpuuduse alalisele suurenemisele. Praegune tööstuse, rahanduse, krediidi, põllumajanduse kriis vähendab veel enam ettevõtete töökoormatust, sest tööstuse ja põllumajanduse arenemise üks põhjalustest — turgude küsimus, jääb endiselt lahendamata, muutub veel rängemaks see probleem Eesti kodanlusele. Et see tõesti nii on, seda tõendab, näit., „Sakala“ hädaldamine (3. mail 1934. a.): „Kuhu viib meid sarnane peost-suhu elamine, — küsib ahasatades Eesti pankurite häälekandja, — seda ei ole raske ette näha, kui loeme teateid ühe kui teise ettevõtte kokkuvarisemisest, vaatleme pikki oksjoni nimekirju, kuulutsi igasugustest „odavatest väljamüükidest“ jne. Aga kes puudub, see on see otsujõuline kodanik ja talumees,“ lõpetab „Sakala“. Kuid pankade kasuprotsent on kõrgem eelmistest aastatest, tähendab, *kurname suureneb*, rikkus koondub ikka väiksema kildkonna kätte.

Marx kirjutab kapitali üldisest kuhinemise seadusest järgmiselt:

„Mida suurem on ühiskondlik rikkus, funktsioneeriv kapital, ta kasvu ulatus ja jõud, järelikult, mida suurem on proletariaat absoluutselt ja mida suurem tema töövalmistuslik jõud, seda suurem on tööliste relatiivne ületiheng, ehk tööstuse tagavaravägi. Vabade töökäte jõud areneb samadel põhjustel kui kapitali laienemise jõudki. Järelikult kasvab tööstuse tagavaraväe relatiivne kõrgus roobasjoones rikkuse jõu kasvamisega. Kuid mida suurem on see tagavaravägi võrreldes tööliste aktiivse väega, seda laialisem on alaline ületiheng, mille vaesus on proportsionaalne ta töö piinadele. Lõpuks, mida suuremad on töölikklassi kerjuslikud kihid ja tööstuse tagavaravägi, seda suurem on ametlik, võimude poolt tunnustatud, pauperism. See on kapitalistliku kuhinemise absoluutne, üldine seadus.“

Marx vaatleb töölikklassi vaesenemist ja tööliste tagavaraväe ehk tööpuuduse tekkimist kui kapitalistliku valmistusprotsessi tagajärge. Sellepärast on absurdne kodanlises riigis või fashistliku diktatuuri juures, kus kapitalistlik valmistus ja eromandus maksma jääb, tööpuuduse likvideerimisest kõnelda. Samuti vale oleks sellest järeldust teha, et vaesenemisele kuuluvad ainult töötud, kuna töötajad hästi elavad. Marx vaatleb töölikklassi seisukorda tervikuna. Kui Eestis ligi 50%

töölisklassist tööta on, siis ei tähenda see kogunisti mitte, et sel osal, kes tööd teeb, hea elu on, kuna ainult töötud kannatavad. Vaeseneb töölisklass *tervelt*. Kui iga teine tööline tööta on, siis sõõb tööle käiv tööline vähem, annab oma osa oma perekonna liikmele, seltsimehele, kes tööle ei käi, kel tööd ei ole. Toome veel Marxilt ühe tsitaadi, mis näitab, kuidas ja missuguste meetoditega töölisklassi kurnamine käib:

„Relatiivse lisaväärtuse valmistamise juures nägime, et kapitalistliku süsteemi juures kõik ühiskondliku valmistusliku tööjõu tõstmise meetodid individuaalse tööline arvel arenevad; kõik valmistuse arendamise abinõud muutuvad valmistaja allutamise ja kurnamise abinõudeks, vigastavad töölisi, tehes temast mittetäieliku inimese, suruvad ta masina ripatsi osani alla... Kuid kõik lisaväärtuse valmistamise meetodid on samal ajal ka kuhinemise meetodid, ja iga kuhinemise laiendamine saab, vastupidi, nende meetodite arendamise abinõuks. Sellest järgneb, et sedavõrd, kuidas kapital kuhineb, peab pahemaks muutuma tööline seisukord, ükskõik missugune, kas kõrge või madal, tema tööpalk oleks.“

Tähendab, kapitalistlik valmistamisviis sünnitab tööpuudust, lisaväärtuse valmistus saab samal ajal ka kapitali kuhinemise põhjuseks, ja iga kuhinemine loob veel laiemad tingimused tööliste kurnamiseks. Kodanlikes ühiskonnas töölisklass vaeseneb, ta seisukord muutub absoluutsest viletsamaks, ja sellepärast on jutud tööpuuduse likvideerimisest, elutaseme tõstmisest ka fashistlikus Eestis ilma ühegi objektiivse ja teadusliku aluseta. Marxi teooria töölisklassi absoluutse ja relatiivse vaesenemise seadusest leiab kinnitust kapitalistliku valmistuse ajaloolisest arengust ja tänapäeva praktikast. Sellest järgneb, et Marxi teoorial on sügav ajalooline iseloom, s.o. Marxi avastatud seadused maksavad seni kuni püsib kodanline ühiskond.

Lenin arendas Marxi teooriat töölisklassi vaesenemisest edasi. Ta näitas, et sõnad „töölise vaesuse kasvamisest, kurnamine, orjastamine, alandamine“ on täiesti õiged kapitalistliku ühiskonna kohta ja iseloomustavad õieti kapitalismi peamisi ja põhilikumaid omadusi, iseloomustavad just seda protsessi, mis sünnib meie silma all ja mida meie kogu töörahva vaesenemiseks kodanlikes riigis nimetame. Mis Lenin uut tõi Marxi teoriasse, see seisib selles, et ta näitas, kuidas kapitali koon- dumise ja kogu valmistuse keskendamise

tsaariaegsel Venemaal järjekindlalt vaesenes mitte ainult töölisklass, vaid ka talurahva rühuv enamik. Lenin kirjutas 1903. aastal, et „mida rohkem edasi jõuab tehniline areng, seda enam maha jääb tööjõu nõudmise kasv tööjõu pakkumise kasvust, seda suuremad võimalused on kapitalistidel tööliste kurnamise tasest tõsta. Oletsemise kindlusetus ja tööpuudus, eksploatatsioonide surve ja igasugune teotus saavad ikka laialisemate töötavate kihtide osaks“ (Lenin, II köide, lhk. 44).

Marxi-Lenini teooria tõendab seega, et tööpuudus, töölisklassi vaesenemise seadus, talurahva rõhuva osa pauperiseerumine kasvavad ja kasvavad välja kapitalistliku valmistamise viisidest. Kui fashism tahab tööpuudust likvideerida, siis peaks ta enne „likvideerima“ kapitalistliku valmistuse, kaotama eraomanduse, natsionaliseerima ettevõtted, kuid see ei oleks siis enam fashism. Kodanlus iseennast ei likvideeri, sellepärast ei saa ta lõpetada ka töötaolekut. Fashistlikus korras maksavad kõik kapitalistliku valmistuse seadused, sest fashism ise ongi kapitalismi viimane sõna — finanskapitali ja monopolide avalik, kõige tagurlikum ja terroristlikum diktatuur.

Eesti fashismi tööpuuduse-„likvideerimise“ kavad

„... Teie, härra Riigivanem, astute viibimatult samme sisulise riikliku kontrolli korraldamiseks tööstuses, kaubanduses ja panganduses; välismaale viidud kapitalide põhjalikuks kindlakstegemiseks, tagasihoomiseks ning karistusmäärade kõrgeandmiseks äriliste võltsimiste eest. Selles võitluses riigi ja rahva tässajate vastu leiate kõige soojemat toetust tööliskonna ja kindlasti ka rahva valdava enamuselt.“

Igaüks mõistab, et niisuguse truualamliku roomamise deklaratsiooni võis kirjutada ainult sotsfashistide juht, kes ei tea, kuidas ja missuguste käppade peal Pätsi-Laidoneri ees tantsida, et oma truualamlust ja toapoisiikkust fashistlikule diktatuurile tõestada. „Rahva Sõna“ kiidab töölisevanemaid, kes seesuguse deklaratsiooni olla 6/V. 1934. a. vastu võtnud. Revolutsioonilikul töölisklassil tuleb ka sellest oma järeldus teha, et tõelikkudele töölisevanematele selgitada, missuguseid otsusi töölisevanemad võivad vastu võtta, missuguseid mitte, missugused töölise huvisid kaitsevad, missugused juudaseliskust äraandmisest haisevad.

See sotsfashistide deklaratsioon on veel teisest küljest huvitav, nimelt „sisulise

riikliku kontrolli korraldamisega“ tahab sotsiaalfaschism kinni katta kõik faschismi kavad ja ettepanekud, varjata nende „programmide“ tõeliku klassilist sisu, mis sihitud on tööraha kõige halastamatumale kurnamisele. Faschistide tööpuuduse-likvideerimise programm on *Eesti tööliste ja talurahva valdava enamuse piiritu nülgi-mise programm*, millega tahetakse töörahva kulul kriisiraskustest välja sõita.

Eesti faschismil on kaks kava valmis: üks tööpuuduse „likvideerimiseks“, teine — teiste asunduskohtade organiseerimiseks. Eesmärk ja ülesanne neil kavadel on üks: töörahvast veel jõhkramini kurnata, et kriisist välja jõuda. *Esimene* kava seab üles järgmised konkreetsete punktid: 1) töövoimaluste muretsemine siseasundamise ja töötute maale juhtimise teel; 2) töönädala lühendamine, mis võimaldaks töötaolekut tööstusetöölise hulgas vähendada; 3) sünduslik hädabiitööde korraldamine ülemineku ajajärgul 5 aasta kestel. *Teine* kava arendab esimese esimest punkti, nähes ette uusi maakorralduse töid, mida faschism jällegi teeb kehva ja maatajäänud talupoja „päästmiseks“. Käesoleval aastal kavatakse luua 5870 maapidamise-üksust kokku 56 939 ha suuruses. See tähendab, keskmiselt umbes 9,7 ha suurune „talukoht“ — põllud kõigi kõrvalmaadega kokku.

See programm kuulub nn. üleminekuajajärku (*kuhu* see faschism siis „üle“ läheb? Aabrami juurde või?), ja ta lubatakse teostada „esimesel viisaastakul“. Kodanlus ja sotsfaschistid annavad oma ajalehtedes mõista, et see „programm on küll raske“, ent siiski „ühisel“ jõul loodetakse midagi ellu viia.

Meie hoiatame kahesuguse vildakuse eest: ühed arvavad, et Eesti faschism ikka justkui tahaks midagi tööliste ja talurahva neaks teha, kuid „ega see tal korda lähe“; teised satuvad jälle paanikasse ja hädaldavad, et faschism surub tööliklassi orjaks, surub veriselt maha igasuguse vastupaneku ja hävitab revolutsiooniliku tungiedasivõitlemiseks. Mõlemad on kahjulikud targutused, mõlemad unustavad klassivõitluse ja klassivõitluse arenemise seadused. See viib lõpuks kapituleerumisele faschismi ees.

Vaatame faschistliku valitsuse programmi esimest punkti — *töövoimaluste muretsemist siseasundamise ja töötute maale juhtimise teel*. Selle punkti all mõeldakse töötute taludesse saatmist, kus varem palgalist tööjõudu tarvitati ja kuhu nüüd „töötud riikliku juurdemaksuga asetatakse“. Sel teel loodetakse kuni 2000 ja rohkem

inimest tööle panna. „Juurdemaksu“ summased loodetakse leida asunduskapitali arvel ja „juurdemaksu“ makstakse taludele, kus tööpoolest riigi poolt antud tööjõudu kasutatakse. Peale selle antakse neile taludele veel mitmesuguseid soodustusi riikliku toetusega (või, peekoni, munade, rukki peale). Nagu sellest näha, on töötute „üleandmise“ tingimused hallparunitele soodsad: saad tööjõu ja selle tööjõu tarvitamise eest veel „juurdemaksu“ riigilt selle lisaväärtuse juurde, mida tööline loob. Mis antakse selle eest töötutele? Selle kohta ei ole midagi öeldud. Kui hallparunile töölise talusse võtmise eest „valuraha“ makstakse, siis peab arvama, et hallparun peale koorelahutajast läbiaetud piimalõrtsi töölisele midagi ei anna. Isegi silk-leib on kallis. Sellest näeme, et faschistliku programmi esimese punkti realiseerimine tähendab Eestis sunnitöö ametlikku sisseeadmist, sunnitööd peaaegu täiesti ilma tasuta. See tähendab, et tööliste kurnamine sunnitööga muutub iga hallparuni ametlikult maksmapandud sisseeadeks. Töötu saadetakse sunniviisil tööle; kes talust ära jookseb, sellel ähvardatakse kõik eluvõimalused võtta. Klassivastuolud teravnevad selle tagajärjel veel enam.

Kava *teine punkt näeb ette töönädala lühendamist*, mille abil loodetakse lisatööli tööstusse võtta ja sel viisil tööstuses tööpuudust „likvideerida“. Minister Sinberg kõneleb, et tööstusetöölise käitiseprotsessi tagasi juhtimine olevat väga tähtis küsimus, mis leidvat vastavat lahendust töötaolu likvideerimisel. Faschistlikul ministril on see lihtne asi — „lahendada“. Ta paneb ette praegu töötavatel töölistel töönädalat lühendada; see abinõu võimaldaks otsekohe mitusada tööstusetöölise tagasi tööprotsessi viia. Vastavalt töönädala lühendamisele väheneks ka tööliste tööpaik, sest ega „vaese“ kapitalisti kasu-protsendi või vähendada. Selle eest lubab faschistlik valitsus töölistele linna ümbruses aiamaad anda (arusaadavalt — tugeva rendi eest!), kus töölised mahatõmmatud palga priipäevadel juurvilja kasvatamisega „tasa teeks“.

Ka siin on töötaolu likvideerimise „kavad“ imekspanevalt kilplaste vorsti sarnased, mida võid kääntada ikka kahekorra, kahekorra... ja kõige pikem faschistlik vorst mahub pooleliitriilisse kastrulli. Tööpoolest, et tööpuudust likvideerida, selleks on ainult tarvis 1000—10 000 töölisel töönädal lühendada, paik alla lüüa ja — „riik“ on päästetud. See on kõik, milleni küünib faschist-

likkude ministrite riigitarkus! Eesti tõusiku tänapäeva rahakoti huvides on see kava küllaldane, sest töönädala lühendamisega, tööpalga allalöömisega peab tõusma tööliste tööviljakus ja tööintensiivsus. Tööliste kurnamine suureneb, ettevõtja taskusse minev lisaväärtus kasvab. Kuid isegi kodanlise rahvamajanduse seisukohalt on töönädala lühendamine uus tõendus tööstuse sügavast kriisist. Eesti tööstusel ei ole endiselt mingeid väljavaateid *valmistuse laiendamiseks*, turu küsimus jääb endiselt lahendamata. Kui aga puudub valmistuse laiendamine, siis ei vähenda üksi töönädala lühendamine tööpuudust, vaid, ümberpöörduvalt, see suurendab töötaolekut, teeb töölisklassi seisukorra raskemaks, ajab klassivahekorrad teravamaks. Töönädala lühendamine uute tööliste juurdevõtmise sildi all on juba ammu proovitud abinõu, millega töölisi püütakse klassivoitlusest ülikurnamise vastu tagasi hoida. Tahetakse öelda, et sarnast ülikurnamist peaks töölised oma klassivendade „heaks lubama“.

Eestis on töönädala lühendamine juba ammu käimas, kogu kriisiaja vältel. See lühendamine ise on majandusliku kriisi üks sügavamaid eluavalduisi. Nii jäi 1934. a. „mõneks nädalaks“ seisma Kushanovi klaasivabrik, raudtee peatehastes töötati juba 1933. a. saadik 5 päeva nädalas; aprillis 1934. a. suleti määramata ajaks Kukuruse põlevkivi kaevandus, tööta jäi 300 töölisi; seisma pendi kevadel ka Ubja kaevandus, 80 töölisi jäid „ajutiselt“ tööta; Kreenholmist vallandati 1933. a. lõpul korruga üle saja kangru, 1934. a. töötab vabrik 5-päevase töönädalaga. Meie võiksime seda nimekirja veel rea Tallinna vabrikutega täiendada, kus samuti 4—5 päeva nädalas töötatakse. Need andmed kõnelevad kõik alalisest ettevõtete vähesest töökoormatusest, töölise vallandamisest, töönädala lühendamisest. Tööstuse ja põllumajanduse seisukorda pole Pätsi-Laldoneri fashistlik valitsus suutnud mingit elavust tuua, vabrikute seismajäämine suureneb, tähendab — kriis teravneb. Seda ei julge salata isegi mõned kodanlised lehed („Päevaleht“ ja „Postimees“). Kui kõige selle juures räägitakse töötaolu „likvideerimisest“, siis tähendab see Eesti *pangakapitali kasvavat pealetungi töölisklassile*, kogu töörahvale, tähendab veel suuremat kurnamist, et kõiki kriisi raskusi tööliste ja töötava talurahva õlgadele veeretada.

Kolmanda abinõuna näeb fashistlik valitsus ette *sunduslikkude hädaabitööde korraldamist*, kusjuures hädaabitööd peavad 5 aastat kestma, s.o. „ülemineku aja-

järgu“. Ka siin — kõige jõhkram kurnamine ja pettus. Hädaabitööid korraldavad riik ja omavalitsused. Need tööd kannavad mitmesuguste kogukonnatööde iseloomu — alates teede sillutamisest ja lõpetades kogukonna väljakäigukohtade ehitamisega. Hädaabitööd kestavad aga ainult mõne kuu aastas, tööd leiaks vaevalt 5000 inimest, tasu päevase töö eest on täisjõulistele meestöölistele mitte rohkem kui 1 kroon 10 senti. Naistöölised ja noored saavad alla ühe krooni. Seega ka hädaabitöödel tööliste piirita kurnamine ja seda otse riigi eestvõttel ja korraldusel. On ka arusaadav: riik annab erakurnajatele eeskujuga, ega või mingil juhtumil palga asjus eraettevõtjaga võistelda. Kõik need abinõud kokku, mida töötaolu likvideerimise „programmid“ ette näevad, annavad aga vaid umbes 7—8 tuhandele töötule *ajutiselt* tööd. Aga mida mõeldakse teistega teha? Töötuid on ametlikkudegi andmete järgi linnades ja alevites üksi praegu ligi 30 tuhat. Palju maal töötuid on, selle kohta ei ütle kodanlised statistikud midagi. Iga aastaga on Eesti töölisklassi seisukord raskemaks läinud. Tartu tööliste paigad on 1933. a., võrreldes 1932. a., langenud: ehitusetöölistel — 12%, trükitöölistel — 10%, elektrikutööstuses — 5% jne („Postimees“, aprillis 1934. a.). Elukallidus on ametlikult, statistikabüroo väljaarvamistel, tõusnud sama aja jooksul kuni 10%, tegelikult on elukalliduse tõus 30—40%. See näitab, et töölise töötasu ja elukalliduse vahe selle üheainsa aastaga määratusti on laienenud — töölise kahjuks — isegi kurnajate eneste allikate ja andmete järele. „Postimees“ teatab, et Tartu tekstiiltööstuse väikeettevõtetes töötab ligi 300 naistöölist, kelle töötasu ulatab *kuni 60 senti* (s.o. 20 kopikani) *päevas*; töötavad nad aga hommiku kella 7-st kuni kella 9-ni öhtul. Kõik need andmed tõestavad Eesti töölisklassi absoluutset vaesenemist, nälgimise ja alatoitluse suurenemist.

Maal tahetakse tööpuuduse likvideerimise sildi all läbi viia niinimetatud uute asundustalude organiseerimine — kui tööpuuduse „likvideerimise“ kava teine osa. Uute asundustalude organiseerimine oleval sihitud maa töötaolu likvideerimiseks või vähendamiseks. Vaatame, mida see kava räägib, mida teha kavatsetakse.

1934. a. on kavatsatud korraldada üldse 5870 taluüksust 56 939 hektaari suurusel maaalal. 1934. aastal kavatsetakse viia lõpule ka omavalitsustele ja üldkasulikele organisatsioonidele antud riigimaade korraldamine. Nendele töödele järgneb elu-

jõuetute asundustalude ümberkorraldamine, missugusel alal suudetakse töö enam-vähem lõpetada Saaremaal, Võrumaal ja Petserimaal. Ümberkorraldatavaid omavalitsuste ja organisatsioonide maid ühes mõisatööliliste ja teiste elujõuetute asunduskohtadega on üldse korraldamisele võetud 2347 üksust 30542 ha suuruse pindalaga.

Eramaade korraldamise alal tulevad korraldamisele popsikohad seal, kus neid võimalik suurendada riigimaade arvel, või kus popsikohtade eraldamine eelmisel aastal pooleli jäänud. Teises järjekorras tulevad korraldamisele ka need popsikohad, mis asetsevad teiste maakorralduse tööde piirkondades, kuigi nendele juurdelõikeid pole võimalik anda. Üle riigi kavatsetakse korraldada 1136 popsikohta, neist Tartumaal 357, Viljandimaal 204, Võrumaal 203, teistes maakondades vähem.

Lapi- ja ühismaid on kavatsetud tänava korraldada Viljandi-, Tartu- ja Saaremaal 267 üksust pindalaga 2404 ha neis piirkondades, kus riigimaad eramaadega on lapivahekorras ja kus popsikohti tuleb eraldada korraldatavatest ühismaadest.

Peale selle on korraldamisel maaomanike poolt palgatud eramaamõõtjate kaasabil lapi- ja hingemaid Saaremaal, Petserimaal, Virumaal, Läänemaal, Viljandimaal ja Tartumaal 3232 üksust 43396 hektaari. („Päevaleht“, 1/V-34. a.)

Tartu ülikool (!) ja Põllutöökoda põhjendavad seda suurt talude korraldamist järgmiselt:

„Meie maa on vaene tööstusele tooraineks tarvilikest loodusvaradest, puuduvad eeldused võistlusvõimelise tööstuse tekkimiseks. Sellest järeldub kaks tähtsat asjaolu: 1) et meie rahva peategevusalaks jääb ka tulevikus põllumajandus, seega rahvaarvu juurdekasv ning teised tööd-vajavad peavad tegutsemise võimalusi leidma eeskätt põllumajanduses, ja 2) puuduvad eeldused praeguse siseturu mahu nimetamisväärseks laiendamiseks põllumajanduse saadustele, mistõttu meil põllumajanduse toodangu suurendamisel tuleb kõigepealt arvestada selle realiseerimise võimalusi väliseturul.“

Meie ei peata praegu selle juures, mis tähendab niisugune väljavaade Eesti kodanluse rahvamajandusele, millest kõneleb see Põllutöökoja arvamine. See teooria on huvitav ühest küljest, millest meie juba eespool rääkisime, ja ni milt, et Eesti faschistlik kodanlus otsib praegu pääsuteed, et kuidagi kriisi ajal ennast vee peal hoida, sest „kord kriis ikka lõpeb“ arvab

kodanlus. Selleks olidki kõik „tööpuuduse likvideerimise“ kavad vajalikud. Siseturu „nimetamisväärseks laiendamiseks põllumajanduse saadustele“ ei ole faschistidel mingit lootust. Eesti töörahvas on nii vaene, et ta ei jõua rohkem osta. Tuleb sellepärast „arvestada võimalustega väliseturul“. Ja sellest on tingitud ka faschismi „põllumajanduse arendamine“. Edasi ütleb sama Põllutöökoda järgmist:

„Kui ülaltoodud kahele asjaolule kolmanda juurde arvata: põllumajandussaaduste välisurgude ebakindlus turgude ulatuse ja saaduste hindade kõrguse suhtes, siis nendest kolmest asjaolust üldjoontes selgubki meie põllumajanduse edaspidine ülesanne: anda tööd ja äranelamise võimalusi kõigile nendele kodanikele, kes seda teistel aladel ei leia.“

See „töömuretsemise“ teooria tähendab seda, et Eesti hallparunitele on vaja odavat tööjõudu ja kiratsevaid talusid, kes siseturu varustaksid, hallparunile tarvilikul korral ka majapidamise laiendamise aluseks võiksid olla, kuna praegune jõukas taluperemees ja kulak kõik tähelepanu võiksid väliseturule pöörata.

See ei ole uus teooria. Eesti maareformi teostamine on alati selle põhimõtte järgi talitanud. Eesti talupoegade pauperiseerumine on selle teooriaga seotud. Lenin kirjutas sellest kodanluse poliitikast juba 1905. aastal, et näidata, millest tingitud on väikemaapidajate osaline kasv, kas põllumajanduse suurvõimistustest arenemisest, või väikevalmistamise üleolekust suurvõimistamisega võrreldes. Et vaeseks jäänud talupoegade maait põgenemist takistada, seoi nad „iseseisva majapidamise“ võimaluse andmise sildi all maa külge. „Põllutöölise maaga varustamine sünnib väga tihti maapidajate eneste huvides, ja sellepärast on maalapiga põllutöölise tüüp kõigile kapitalistlikkudele maadele omane“ (Lenin, II k., lhk. 453). Suurmaapidamine püüab kapitalistliku korra juures väikemaapidamisi oma huvides alal hoida. Eesti faschistide poliitika selles asjas on väga tähelepanemisväärne ja nõuab kommunistlikult parteilt suurt tööd, et seda Pätsi poliitika ja suurkapitali pealetungimise klassilikku sisu laialistele töörahvahulkadele selgeks teha.

Pätsi faschistlik valitsus püüab oma poliitikaga endale väikevalmistajate keskel poolehoidu võita. Eesti talurahva pauperiseerumise protsess aga areneb kiiresti. Talumajapidamiste pankrottijäämised rohkenevad, n.n. elujõuetute asunduskohtade arv kasvab. Otse ootamatusena kõlab

sellepärast faschistide poliitika, mis sihitud on veel suurema arvu seesuguste „elujõuetute“ väikemaapidamiste, popsi- ja lapi-kohtade loomisele. See on muidugi ootamatus, mis uskumatu paistab, kuid mis täiesti omane on kodanlisele majapidamisele. Kapital läheb tööstuses ja põllumajanduses oma eesmärkidele iga hinna eest.

Kuidas suhtuvad Eesti sotsiaalfaschistid neisse faschistide kavadesse?

Eespool toodud truualamlik deklaratsioon diktaator Pätsile ütleb küllalt selgesti, missugune seisukoht sotsidel on. Nad pooldavad ja *toetavad tingimisteta* Pätsi poliitikat, nad teevad kõik, et sellele faschistliku poliitika toetamisele „töölise poliitika“ ilmet ja nägu anda. Niisuguseks silmamoondamiseks ja töölisklassi äraandmise varjamiseks on sotside otsused tööliste kontrolli sisseseadmisest tööstuses, Eesti tõusikute välismaale viidud kapitalide tagasitoomise nõudmine jne, jms. Töölise kontrolli tööstuse üle on revolutsioonilik sõjariist ainult sel korral, kui selle juhtsõna teostamiseks reaalsed tingimused olemas on, s.o. kui töölisklass oma revolutsiooni eel seisab ja juba avalikku võitlust peab oma diktatuuri eest. Töölise kontrolli tööstuses on esimene samm kapitalistide eksproprieerimisele. On Eestis need tingimused olemas? Muidugi veel mitte. Praegu tungib faschism töölisklassile peale. Töölise kontrolli nõudmine on nüüd Pätsi valitsuse toetamine, faschistliku diktatuuri heakskiitmine. See juhtsõna viib töölised praegu kõrvale ühise väerinna loomisest faschistliku diktatuuri vastu võitlemiseks, eitab klassivõitlust ja proletariaadi mobiliseerimist faschismi vastu. Mida mõtleavad sotsid töölise kontrolli all? Joonas kirjutas 1932. a.: „Vabale võistlusele tugeneva individualistliku kapitalismi muutumine organiseeritud kapitalismiks... sest tunne majanduslikust survest võtab ikka konkreetsema ja elulikumana kuju ning kutsub poliitilis-demokraatlikult organiseeritud ühiskonnas esile vastusurve.“ See oli kirjutatud 1932. a. Siis „kutsus“ majanduslik kriis „poliitilis-demokraatlikult organiseeritud ühiskonnas“ (mitte töölisklassis — O. R.) esile vastusurve. Milles see „vastusurve“ seisib, jätab sotsfaschist ütlemata. Kuid 1934. a. kirjutavad sotsfaschistide juhid justament sama sõnadega töölise kontrollist ja kutsuvad „poliitilis-demokraatlikult“ organiseeritud Pätsi-faschiste organiseeritud kapitali eest võitlema, tõusikute õgimishimu piirama, lubades Pätsile töölisklassi toetust. See on kõige pöörasem vassing, pettus ja ära-

andmine, mida ainult sotsfaschistide suurmeistrid suudavad korda saata, tundes enda seljataga mitmeaastast praktikat.

Tööpuuduse vastu võitlemises erinevad sotsid vaid sõnades päris-faschistidest, neil on tööliste petmise „tööjaotuses“ oma eriline ülesanne: nad manitsevad töölisi sõnakuulmisele, kiidavad heaks 5-kuni 4-päevasele tööädalale ülemineku, töötasu vähendamise, sest „raskel kriisi ajal peavad ka töölised kannatama“. Sotsid ütlevad töölisteile nii:

„Teie käes on olemas see nõiarohi, millega kõiki neid koledusi võib kõrvaldada. Selleks on vaja ainult tahet, ja et töölikonnas valitseks üksmeel üleilmises ulatuses. Ainult siis, kui proletaarlased üheks kindlaks perekas liituvad ja omavahelised lahkkelid kaovad — võivad nad tuua kadu maksvale ühiskondlikule korrale...“ („Töölise Hääl“ nr. 11).

Sotsfaschistid ütlevad, et tööliste võiduks on vaja „üksmeelt üleilmises ulatuses“. Enne ei kao Eestis kurnamine, asjata on selle vastu võideldagi! Muidugi „takistavad kommunistid“ ja Nõukogude Liit sarnast „üleilmset üksmeelt“, ja sellepärast ei jää sotsidel muud üle, kui Pätsi faschistlikku diktatuuri toetada — ka interventiooni ettevalmistamises. Sotsfaschistide kirjutustest, otsustest, kõnedest leiata alati nõukogudevastast propagandat, revolutsiooniliku liikumise lõhkumist omal maal, kodanlis-faschistliku diktatuuri toetamisele kutsumist, kusjuures töölise meelte segamiseks mõni „revolutsioonilik“ lause vahele lüüakse.

See kodanluse sotsiaalne tugi — sotsiaalfaschism — tuleb revolutsiooniliku proletariaadil purustada, ta mõju tööliste ja vähemarenenud talurahvale hävitada, sest ta takistab revolutsioonilikkude jõudude koondumist võitluseks võimu pärast. Võideldes faschistliku diktatuuri ja nende sammude ning abinõude jne vastu, mis ta „töötaoleku likvideerimiseks“ kavatseb ette võtta ning osalt juba ongi teostanud, peame samase ägedusega võitlema ka sotsiaalfaschismi vastu. Seda kahte võitlust ei saa lahus pidada, sest see on üks ja samane võitlus — võitlus proletariaadi verivaenlaste vastu.

Kaks süsteemi

Meie nägime, et kapitalistliku valmistuse koondumisest ja keskendumisest Eestis tingitud väikevalmistajate paljaksriisumine ja nende majanduse lagunemine mängib omakorda osakapitalile töölise tagavaraväe loo-

mises. Praeguse majandusliku kriisi ajal on tööpuudus alaliseks nähteks muutunud. See viib ikka suuremale vastuolude kasvamisele valmistuse ühiskondliku iseloomu ja valmistuse saaduste kapitalistliku omandamisvormi vahel.

Kapitalistliku valmistuse koondumise uus areng tähendab seega veel suuremat ühiskondlikku tööjaotust, suurenevat varanduse kogunemist väikse kapitalistidegrupi kätte. „Kapital organiseerib ja korraldab tööd vabrikus töölise edasirõhumiseks, oma puhtakasu suurendamiseks. Aga kogu ühiskondlikkus valmistuses jääb ja kasvab umbsegadus, mis viib kriisideni: kus kuhinenud varandused ei leia ostjat, ja miljonid töölised hävivad ja nälgivad, sest et nad tööd ei leia“ (Lenin).

Eesti sotsiaalfaschistid püüavad kinnitada („Töölise Hääl“), et Eestis ja üldse kapitalistlikudel maalidel ei olevat — ega võivatki olla — ülevalmistuse kriisi, kus kaupu rohkem on kui ostjaid. Kuid iga kodanline riik on kriisi ajal ühel ehk teisel viisil kaubatagavarasid hävitanud, valmistamisabinõude valmistust vähendanud, külvipindala kokku tõmmanud. Töölised nälgivad ja kannatavad alatoitluse all; ükski tööline ei ole kindlustatud homse päeva vastu. Lenin kirjutab, oma uurimist kapitalistliku valmistuse üle arendades, et kapitalistliku valmistuse koondumise protsessi vastuolulikkud vormid ja sisu suurtele kokkupõrkamistele viitvad. Käsitöölise või väikeomaniku iseseisvus on pettepilt. Nende (väikevalmistajate) majapidamiste saadustel ei ole lahus suurte ettevõtete saadustega mõnikord isegi mingit tarbimisväärtust, kuna selle sideme võis luua ja löi ainult suurkapital, valitsedes ühel või teisel kujul üksikute töölise hulkade üle (Lenin, III, lhk. 333).

Lenini seadel on suur tähtsus kodanliste ja sotsiaal-faschistide väidete ümberlukkamiseks, mille järgi väikeettevõtete äraeelamine sündivat „kokkuhoidmise põhimõttel“, mitte aga vastuoluliku arenemise mõjul. Kapitalistliku suurmajanduse arengu eitamine põllumajanduses ja „kokkuhoidmise põhimõtte“ tööstuses tugineb vaatele, et kodanline ühiskond on igavene, oletseb alaliselt maksvate tehnikaseaduste alusel. Marx ja Lenin kriipsutasid eriti alla kapitali koondumise ajaloolikku iseloomu. Kui Plehanov Venemaa sotsiaaldemokraatia programmi projektis kirjutas, et „tehnikat vahetpidamata täiendamine suurendab suurte ettevõtete majanduslikku jaotamist“, siis vastas Lenin sellele: „Mitte tehnikat täiendamine, vaid eraomandus ekspropriee-

rib ja viib väikevalmistaja vaesenemisele.“ See tähendab, et ainult eraomanduse maksvus, s. o. teatud ajaloolikul arenemisastmel, viib valmistuse koondumine väikevalmistaja vaesenemisele, tööpuuduse kasvamisele, kuna eraomanduse kaotamise järel tehnika areng ja valmistuse koondumine kõige soodsama pinna loob laialiste töörahvahulkade seisukorra parandamiseks.

Selles seisabki põhimõtteline vahe kahe süsteemi, kahe valmistuse koondumise vahel. Valmistuse koondumine kodanlikes riigis viib hulkade vaesenemisele, tööpuuduse kasvamisele, kuna sotsialistlikus riigis, kus eraomandust enam ei ole (s. o. kus maa on riigi oma, vabrikud, tehased, veondus — tööliklassi käes), valmistuse koondumine tööpuuduse likvideerimisele, töörahva seisukorra tõstmisele viib. Eesti kodanlised ja sotslikud ajakirjanikud viibisid hiljuti 17 päeva Nõukogude Liidus. Nad kirjutasid üllatavaid „muljeid“, nagu külamehed, kes esimest korda linna satuvad ja seal suuri ehitusi näevad, kuid aru ei saa, milline jõud need majamüra on kokku ajanud. Meie reisisellid nägid kõike, kuid nad ei „näinud“ ega „kuulnud“ midagi sellest, et Nõukogude Liidus üldse ei tunta tööpuudust, et siin pole talurahva kihinemist, pankrottijäämist, et tundmata on sarnane töörahva viletsusse vajumine, kui seda „armsal Maarjamaal“ tähele võib panna. Muidugi ei või kodanline ajakirjanik või sots ütelda: Venemaal pole tööpuudust. Siis peaksid nad ka selletama, mis selle töötaoleku kaotas, kuidas enamlased, kes suure Venemaa pidid kuristikkude viima, sellega toime said. Kodanline ajakirjanik, kes seda tõetruult selletaks, oleks vaevalt enam — kodanline ajakirjanik... Igatahes ei leiaks seesugune seletus ruumi üheski eesti kodanlikes või sotsfaschistlikus ajalehes.

Seni arutasid ja arutavad veelgi kodanlised ja sotslikud majanduse- ja poliitikamehed, et eraomandus on see ainukene „pärm“, mis inimesed „käima“ paneb ja inimsugu edasi viib; kaob eraomandus, siis kaduvat ka inimsugu edasi viiv tegur. Kuid Nõukogude Liidus on eraomandus valmistamisabinõude, maa jne kohta juba ligi 17 aastat kadunud. Viimastel aastatel on kadumas ka väikevalmistaja — talupoja — eraomandus valmistamisabinõude kohta. Kuid tagurpidiminekku asemel läheme edasi: töörahva elujärg paraneb, vene talupoeg pole varem kunagi nii hästi elanud kui kolhoosliku korra juures, tööpuudus on jäänud kaotatud, tööliklassi vaesenemine likvideeritud. Ja mäherdust tõusu

näeme töörahvahulkade algatus- ning loomisvõimes!

Mis on selle põhjuseks? Valmistuse koondumine Nõukogude Liidus näitab meile seda, missuguste abinõude ja teede kaudu töölisklass oma seisukorra parandamiseks poole peab minema. Sotsialism on klasside likvideerimine, seega ka söödikliku tarvitamise likvideerimine. Tööstuslike ettevõtete ulatuse kasv igalpool on lähtepunktiks miljonite ühise töö laiemaks organiseerimiseks, töölisklassi „materjaalsete kandvate jõudude veel suuremaks arendamiseks, s. o. laialiolevate ja stüühilikkude valmistuseprotsesside progressiivseks muutmiseks, ühiskondlikult-kombineeritud ja teaduslikult-juhitavateks valmistuseprotsessideks“ (Marx).

Tähendab, sotsialistliku valmistuse koondumise paremus on täiesti uus, ajalooliselt teatud ühiskondlustatud töö vormi paremus, vormi, mis laialiolevad, stüühilikkude valmistuseprotsessid „teaduslikult-juhitavateks valmistuseprotsessideks“ muudab. Sotsialismi ainukeseks majanduslikuks aluseks on sotsialistlik suurtööstus. Järelkult on sotsialistliku tööstuse, põllumajanduse, veanduse koondumine ja tehnika kasv pandiks sotsialismi seisukohtade kindlustamiseks, proletariaadi juhtiva osa kõvendamiseks, tööraha materjaalse ja kultuurse taseme tõstmiseks. See sotsialistlik ehitusetöö sünnib proletariaadi diktatuuri olukorras ja *ainult* proletariaadi diktatuur võib sotsialismi ehitamist kindlustada, olla ta arenemise seaduseks.

Veidernaljaka seisangu võtab sotsiaalfaschistide ninamees Oinas, kui ta oma 17-päevase reisi kirjelduses, Nõukogude maalt, enese autoriteetlikult, nagu konn elevandi ees, iseteadvalt püsti ajab ja pajatab: „Nõukogude Liit on mõneski asjas olnud õppetunniks, kuidas ei tule teostada sotsialismi. Kuid ta on siiski ka õppetunniks, et sotsialismis ka sel kujul, kuidas teda teostab Nõukogude Liit, on suur ülesehitav mõte ja jõud.“ Muidugi, kes siis paremini teab, kuidas vaja „sotsialismi ehitada“, kui — Oinas, „ehitas“ ta ju, ühes Pätsiga, nii et nüüd iga teine Eesti tööline tööta on ja kogu töörahas faschismi saapakontsa all ägab. Kuid samas lehes kirjutab Oinaste parteimees, Austria töölisevõitluse väerinnalt ärajooksnud „kangelane“ Julius Deutsch oma „õppetundidest“. Kuulake, kuidas need kõlavad: „... nii mõnedki on pettunud, kes hiljuti lootsid virga organiseerimistööga, masside kasvatamisega, valimiste ja muude demokraatlike vahenditega jõuda lähemale

sotsialismile“. „Lootsid“ lähemale jõuda sotsialismile „demokraatlike vahenditega“, kuid jõudsid — faschismile. Kes „lootsid“? *Sotsid* lootsid, Oinad, Astid, Reid õpetasid seda töölistele, kuid nüüd on ka need tööliised, kes enne veel sotse uskusid, neist pettunud. Sotsialismile viib ainult üks tee, see tee, mida käis ja käib Nõukogude Liidu, endise Venemaa, proletariaat.

Eesti faschistliku diktatuuri majanduseminister ja hallparunite põllumeestekoda seavad teesi üles, et tööstusel pole Eestis pinda ja kõik tähelepanu tuleb juhtida põllumajanduse arendamisele. Selleks asutataksegi mitu tuhat pisikest väikekohta, lapimeest ja popsnikku, kes peavad kurnamisobjektiks ja söödaks olema eesti hallparunitele. Kapitalismi areng, nagu eelpool juba tähendasime, viib põllumajanduses maaomanduse eraldamisele otsekoheest valmistajast; pangad, liiakasuvõtjad muutuvad maade omanikkudeks, väikevalmistaja — viimaste mitmekordseks rentnikuks. Sarnane on seisukord Eestis. Panga kapital rõhub ja kurnab talurahvast. Väike- maapidamised ei suuda Eestis lihtsasti kordusvalmistust teostada, s.o. niigipalju saadusi luua, et ennast vee peal hoida. Missugused väljavaated peavad olema selle riigi majandusel, kel puudub tööstus, puudub põllumajandus, mis suuteline oleks lihtsasti kordusvalmistust teostama, rääkimata laienevast kordusvalmistusest. Töölisklass ja kogu töörahas on niisuguses riigis lootusetu vaesenemisele määratud.

Hoopis teistsugune seisukord on Nõukogude Liidus. Siin areneb suurtööstus marksistliku laieneva kordusvalmistuse teooria alusel. Väikemaomandus ei anna võimalust töö ühiskondlike valmistamisjõudude arendamiseks, kõigi teaduse saavutuste tarvitamiseks ikka suuremal määral; ta ei suuda oma majapidamist aast-aastalt ühesuguselgi tasemel hoida, kõnelemata majapidamise laiendamisest. See, mis loomulik on kapitalistliku korra juures, on täiesti vastuvõtmatu sotsialistliku korra juures. Põllumajandus ei saa areneda, kui tal puudub kõrgele arenenud tööstuslik alus, tööstus ei suuda samuti edasi jõuda, kui põllumajandus ei ole suuteline laienevat kordusvalmistust teostama. Selles vastaspoolluste ühtsuses ongi Nõukogude Liidu majandusepoliitika edu põhjus. „Kaja“ toimetaja Tupits küsib oma reisikirjelduses arusaamatuse ja imetlemise tooniga: „Kust võtab Venemaa raha oma majanduse ülesehitamiseks? Kodanlised

riigid annavad võlgu.“ Kaheldes isegi, kas see ikka nii võib olla, et leidub säärast kapitalisti, kes enamlastele võlgu annab, teeb Tupits teise etteheite: „Kodanlised riigid kulutavad suure osa oma sissetulekust rahva elujärje parandamiseks, Venes aga mahutatakse iga kopik uutesse ehitustesse ja tööstusse, ja rahvas ajagu läbi nii kuidas tahab.“ Oh, püha tupits, nii madalalt sa's hindadki oma lugejaid!?

Marxil on õigus, et *tööjaotuse* iseloomustuseks kapitalistlikus ühiskonnas on erialade ja eriteadlaste loomine, kuid samal ajal ka see, et ta sünnitab talle omase ametialalise idiotismi.

Sotsialistliku majanduse arenemise kõrgemaks seaduseks on proletariaadi diktatuur, mis kindlaks määrab tööjõu ja töövahendite ühendamise viisi, mis teadlikult, plaanikindlalt juhib ühiskondlikku valmistuseprotsessi töörahva aineliku ja kultuurse taseme tõstmise sihis, hävitades juurteni kurnajate klassi ja ta valmistamisviisi. Sotsialistliku valmistuse areng loob sellepärast ise omale pinna edasiarenemiseks, valmistades tarbeaineid laialiste töörahvakihtide nõudmistele rahuldamiseks ja produtseerides ka sotsialistliku ühiskonna vahekorjade kordusvalmistust. Nõukogude Liidus on „tööstus, veondus, rahandus, riiklik võim jne koondatud proletariaadi kätte, maa natsionaliseerimine on siin üldine seadus“ (Stalin). Põllumajanduse areng seisab hulgalises talumajapidamiste koopereerimises, laialiolevate üksiktalude kogumises sotsialistliku tööstuse ümber. Alguses tähendas kollektiviseerimine talupoegade koondumist põllumajanduse saaduste ühiseks realiseerimiseks, ühist tööstusesaadustega varustamist, hiljem aga ühinemist põllumajandusliku valmistuse alal. Nii viisi viidi Nõukogude Liidu põllumajandus üle laienevale kordusvalmistamisele, põllumajanduslik valmistus sai kindla aluse oma kasvamiseks ja laienemiseks. Sm. Stalin ütles 17. parteikongressil, sotsialistliku majanduse edaspidisest arengust kõneledes, et „arenemine läheb selle poole, et kõik raioonid meil enam-vähem tööstuslikuks muutuvad, ja mida kaugemale läheb arenemine, seda enam muutuvad nad tööstuslikeks“. See tähendab, et likvideeritakse kapitalismilt saadud, ja tema huvides alal hoitud raioonide jaotus: tarvitavateks ja valmistavateks.

Nii siis, sotsialistlik valmistamisviis, selle valmistuse koondumine on niikaugemale viinud, et kaob vastaspoolsus linna ja küla vahel. Linn pole talupoegade silmis enam

kurnaja, söödik, nagu kapitalistlikus korras, vaid majandusliku ja kultuurse elu juhtimise keskkoh. Nõukogude Liidus saab küla linnalt otsekohest abi — „traktorite, põllumajanduse-masinate, automobiilide, kaadrite näol, rahasummadega. Ja külal endal on nüüd oma tööstus masinate ja traktorijaamade, remonditöökodade, kolhooside, igaseltsi tööstuseettevõtete, väikeste elektrijaamade jne näol. Kuristik kultuuri alal linna ja küla vahel on kadumas“ (Stalin).

Niisugune on see teine majandusesüsteem, mis areneb Nõukogude Liidus; see süsteem viis töötaoleku — selle tööliklassi nuhtluse — kaotamisele, talurahva kihinemise lõpetamisele. Kapitalistide, mõisnikkude, parisnikkude kaotamisega ja nende eraomanduse likvideerimisega kadus külast ka viletsus, aigas uus ülesehitav töö, alguses isegi raskem, klassivõitluses rohkem ohvreid nõudev; kuid iga aastaga astub Nõukogude Liidu küla ikka enam tõesti uude elusse, millest ei või kapitalistlike maade talurahvas unistadagi. Muidugi võivad igasugused „sotsialistid“ ja kodanlised kirjatargad veel kolhoosidest ja kolhooslikust liikumisest mitu vagunitäit valet, võltsimisi ja lihtsalt lollust rääkida; ja leidub inimesi, kes arvavad, et igas jutus on „terake tõtki“. Meie ülesanne on näidata, et selles kübetki tõtt pole, et see on klassivaenlase vale ja tema *arusaamine* asjast.

Kuid töötaoleku, külas talurahva kihinemise aluse ärakaotamine on niisugused ajaloolikud võidud, millest ükski „demokraatlik“, isegi mitte „kõige demokraatlikum“ vabariik unistadagi ei või. Sest vaadake Eesti rahvamajanduse arenemist tänapäev. Meie ei leia mitte ühte teadet ajalehest, ega mujalt, kus oleks öeldud, et Eesti valitsus, töösturid, pankurid otsustasid nii- ja niisuguste ettevõtete ehitamisele asuda. Vabrikute, tehaste jne ehitamine, ümberkorraldamine on täielikult seismas. Kapitalide investeerimine tööstuslike kudedes ja ärilike kudedes ettevõtetesse puudub Eesti statistika teadete järel peaaegu täiesti. Arusaadav, et sel lool isegi osalisest töötaoleku lõpetamisest kõneleda lihtsalt poliitiline spekulatsioon on, et jõhkraat pealetungi töölikklassile varjata. Ükski Eesti diktaator, olgu see Päts või Larka, Laidoner või Soost, ei suuda peale töötaoleku likvideerimisest ja talupoegade seisukorra parandamisest lobisemise midagi teha. Püsima jääb kapitalistlik süsteem, püsima jääb eraomandus, püsima jääb pangakapital, jääb võim

suurkodanluse poolt ülesseatud diktaatori kätte. Samad objektiivsed ja subjektiivsed tingimused kutsusid välja töötaoleku, tõid kriisi, miks peaks siis nüüd samad vaimud selle kurja välja ajama, mille nad ise sünnitasid! Seda võib teha ainult proletariaadi diktatuur.

Kommunistlik partei, kogu revolutsioonilik proletariaat, talurahva laialised hulgad, keda fashistliku kodanluse poliitika

vaeseks teeb, peavad ühise väerinna alusel võitlust organiseerima fashistliku valitsuse „töölisteriitika“ vastu. Töötaoleku vastu võitlemiseks on ainult üks tee — proletarse revolutsiooni tee, kus maksma pannaakse proletariaadi diktatuur, mis lõpu teeb tööpuudusele, taiurahva vaesenemisele, kapitalistide ja sahkerdajate vägivallale.

Mingit teist teed tööpuuduse likvideerimiseks ei ole.

N. K.

Kas fashismi abil „ehitatakse sotsialismi“?

Juba paar-kolm kuud pöörab eesti sotsiaaldemokraatia oma lõhkist sõjatrümmi erilistel viisidel — on alanud rünnak „kriisi hävitamiseks“ ja „rahvamajanduse elustamiseks“. See oleks ühtlasi ka „sammuks sotsialismi poole“, või koguni sotsialismisse.

Kogu selle rünnaku strateegia ja taktika on kokku võetud n.n. „rahvamajanduse elustamise kavas“, mille peamõtted on järgmised: 1) tuua välismailt tagasi sinna viidud eesti kapitalid, 2) võtta tööstus ja kogu rahvamajandus riikliku kontrolli alla ning 3) sisse seada plaanimajandus. Need on kom põhitulpa (kah omamoodi „valaskalad“!), millele see kava tugineb. Üksikasjalisemalt tähendab see kõik, sotsiaaldemokraatliku ajakirjanduse arutusel, järgmist: tarvis on kõigepealt pangandus, kindlustusseltsid ja väliskaubandus riigistada; suurtööstus, suurkaubandus ja üldse eraettevõtted esialgu ainult riikliku kontrolli alla võtta, hiljem ka riigistada, kui vaja; tõkestada kapitalide väljavedu Eestist; aktsiaseltside tegevus võtta hoolsa revisjoni alla; tuua eesti kapitalid välismailt tagasi (neid olla seal umbes 10 miljardi senti); lõpetada tasumaks võõrandatud mõisate eest; teostada „teine maa-reform“ (hm, tuletab meelde fashistide „teist vabariiki“...), s.o. anda juurdelõikeid väiketaludele ning asutada uusi talusid; rahakurs hoida püsivana, panna maksma palkade alammäärad ja teostada sotsiaalkindlustus.

Kui suurel määral see kõik sotsialism on, seda näeme kohe. Samuti ka seda, kas sotsiaaldemokraatlik püha-jüri kriisilohega võideldes võitjaks jääb või ei.

Enne aga küsime veel: kes peab siis selle sõjakäigu juht, tolle sõjaplaani teos-

taja olema? Selle peale leiame vastuse „Rahva Sõnast“ (9. mail, s.a.), kus avaldatakse eesti töölisvanemate konverentsi (mis fashistide juhtimisel ära peeti) telegramm riigivanemale Konstantin Pätsile. Selles telegrammis avaldatakse lootust,

„et Teie, härra Rüigivanem, astute viivitamatult samme sisulise riikliku kontrolli korraldamiseks tööstuses, kaubanduses ja panganduses, välismaale viidud kapitalide põhjalikuks kindlakstegemiseks, tagasitoomiseks ning karistusmäärade kõrgendamiseks äriliste võltsimiste eest. Selles võitluses riigi ja rahva tüssajate vastu leiata kõige soojemat toetust tööliskonna ja kindlasti ka rahva valdava enamuse poolt.“

Nii siis, fashist ja suurkurnajate usaldusemees Päts ehitagu eesti sotside kava järgi üles „sotsialism“. Nii hullutavad sotsifashistid Eesti töörahvast!

Tõsi küll, ega's Päts tõsiselt *niisuguse* „sotsialismi“ vastu olegi. Temagi pooldab peajoontes niisugust „sotsialismi“, ja ega's sotsid muidu oma palvega fashist Pätsi poole pööranudki, et *see* „sotsialismihooone ehitamise“ oma peale võtaks. Ega ajalugu sotsiaaldemokraate iimaasjata sotsiaalfashistideks nimeta!..

Sest tõepoolest, kogu see sotside „rahvamajanduse elustamise kava“ ei ole siult õieti midagi muud, kui majanduse fashistliku „planeerimise“ kava. Samasuguseid asju oleme juba küllalt kuulnud Saksa Hitlerilt, Ameerika Rooseveltilt (temagi „plaanimajandus“ on oma põhiolult fashistlik; seda ütles, muuseas, ka ei keegi muu kui — Mussolini!), Sirgult-Larkalt ja Konstantin Pätsi fashistliku diktatuuri valitsuselt. Suurem osa sotsifashistide „rahvamajanduse ehitamise kava“

põhipunktidest (isegi peaaegu kõik!) on näpatud „vabadussõjalaste“, vabfaschistide, programmist. Nad on vaid ümber jutustatud pisut teiste sõnadega (ja sedagi mitte igakord).

Faschistlik oma sisult on see sotside kava sellepolest, et temas kübetki sotsialismi ei ole. Faschistlik on ta sellepolest, et ta faschistlikke eesmärke taotleb, ja et need konkreetsete sammud, mis temas on ette nähtud, on sammud, mis kasulikud ja tarvilikud on faschismile selleks, et kapitalistlikku korda Eestis alal hoida. Sotside „Rahva Sõna“ kirjutab 5. mail oma juhtkirjas otse avalikult, mis ülesanne nende „rahvamajanduse elustamise kaval“ on, nimelt: „Kapitalismi vastuolud on arenenud niikaugele, et riiklik võim peab appi tulema, et teda säilitada“ (minu sõrendus — N. K.). Seda sotside endi sõna pidagu iga tööline ja talupoeg, iga töötav haritlane meeles: sotside „rahvamajanduse elustamise kava“ ülesandeks on kodanlike korra hukkimist ära hoida, on seda kodanlike korda alal hoida. *Sellesama eest võitleb ju ka faschism, võitleb kogu kodanlus, alates Pätsist, Sirgust, ning lõpetades mõne hallparuniga kusagilt Karksi „lapualaste“ kambast.* Eesti sotsiaaldemokraatia pingutab ühes eesti faschismiga tervet oma jõudu selleks, et eesti kodanluse vägivallavõimu eluiga pikendada, et eesti töörahvast veel kindlamini faschistliku diktatuuri ahelatesse ja timuka pihvide vahele needida. Selleks, et plaanimajandust tõepoolest teostada, peab kodanluse võim, kodanlike kord, proletariaadi poolt sõjariistus jõul hävitatud olema, nii nagu see Nõukogude Liidus on teostatud. Tarvis on kapitalistlik eraomandus valmistusvahendite kohta hävitada. Ka riiklik kapitalism, mille poole sotsid tüüriivad, on ikkagi kapitalism, aga mitte sotsialism. Riigivõim ja kogu majandus jäävad seal ikkagi kodanluse kätte; tööliste ja kogu töörahva kurnamine kestab edasi ja veel jõhkramini kui enne. See sotsfaschistide kava on samasugune töörahva riigimoonakateks muutmise kava, nagu seda on faschismi „rahvamajanduse reguleerimise“ kavad. Põhimõttelikku vahet siin ei ole.

Mis sotsialismi on selles, kui nõutakse eesti kapitalide välismailt tagasitoomist, või kapitalide väljaveo takistamist? Mis sotsialismi on selles, kui revideeritakse aktsiaseltse, sõditakse kindla kroonikursi eest, nõutakse „teist maareformi“, tööstuse kontrolli, väliskaubanduse, panganduse jne riigistamist jne, jne — *kapitalistlikus korras*?! Selles ei ole kõige vähematki

sotsialismi kübet. See on kõige suurematele rahameestele senisest veelgi suuremate kasude saamise võimaluste loomine, töörahva veel jõhkrama kurnamise sisseseadmine.

See on eesti sotsfaschistide „plaanimajanduse“ kava ja selle ümber tehtava sõjaka esimene ja kõige tähtsam ülesanne, otstarb ja mõte.

Kuid eesti sotsfaschistidel on siin veel teinegi eesmärk, mis õieti eelmise täienduseks on. Nimelt: selle suure käraga tahab eesti sotsiaaldemokraatia oma lagunevat, vähenevat mõju töörahvahulkades kindlustada, püüab end tõeliku töörahvahuide eest võitlejana näidata. Ta püüab selle sõjakisaga ja trummipõrinaga suurt lagunemist oma enda ridades varjata. Eesti sotsiaalfaschism teeb suuri jõupingutusi selleks, et töörahvahulki oma mõju all hoida ning sellega selleks peatoeks olla, millel Pätsi faschistlik diktatuur, kodanlike kord Eestis, tugeneb, oma kodanluse sotsiaalse peatoe osa säilitada. See aga on lahutamata sellest, mis ülevalpool juba sotsfaschistide „rahvamajanduse elustamise kava“ ülesande ja eesmärgi kohta on öeldud.

See sotsfaschismi kava ei suuda eesti kapitalismi sellest hukkimisest proletarises revolutsioonis päästa, mis tal ees seisab ja mis varem ehk hiljem tingimata tuleb, hoolimata kodanluse ja sotsiaalfaschismi katsetest ta tulekut takistada, hoolimata revolutsiooniliku liikumise ajutistest kaotustest, ta mitteühtlasest arenemisest. Proletaarne revolutsioon Eestis võidab kindlasti.

See võit oleneb kõigepealt kommunistliku partei, iga üksiku kommunisti võitlusest, sellest, kui võrd enamlikult, järjekindlalt, visalt, ennastalgavalt ja vapralt nad selle revolutsiooni eest võitlevad. Ja siin peavad kommunistid kõigepealt purustama lõpulikult sotsiaalfaschismi mõju töölisklassi ridades. Tarvis on need töölised, kes sotsfaschistide mõju all on, selle mõju alt ära kiskuda. Väga tähtsa koha kogu selles võitluses peab praegusel silmapilgul omandama laiaulatuslik igakülgne selgitustöö eesti töörahvahulkadele, kõigepealt töölisele, selle üle, mis sotsfaschistide „rahvamajanduse elustamise kava“ tõelik sisu, ta otstarve on. Igale E. T. keskkliitu kuuluvale töölisele, igale ESTP-sse kuuluvale töölisele, igale sotside mõju all olevale töölisevanemale tuleb selgeks teha, et sotside kava on faschistlik kava, et ta kriisi ei likvideeri (vaid lõppude lõpuks veel enam süvendab), et ta töörahvahulkade

ülbe kurnamise ennenägematut suuren-
damist tähendab jne, jne.

Eesti sotside faschistlik nägu on vaja
tööräha ees lõpulikult alasti kiskuda.
Eesti töörähas peab sotsjuudaste tege-
vust, alates Isborski veretööst (ja varemgi)
kuni tänapäevani, alati meeles pidama.

Eriti suurt tähelepanu peab juhtima
nõndanimetatud „pahempoolsete“ sotsfa-
schistlikkude petiste paljastamisele, kellele
nüüd Pätsi faschistlik diktatuurivalitsus
töölise ees rohkesti reklaami teeb (mõ-
telge: mõned neist vangistatigi!). Andree-
sen kääneb ja väänleb kui uss pöõsa all,
et end „pahempoolsena“ näidata ja töölis-
te pettekujutusi luua, nagu võiks tema
(s. o. Andreesen) tööpoollest „järjekindla-
malt kodanluse vastu võidelda“, kui n.n.
„paremsotsid“. See on sulaselge pettus.
Nigol Andreesen on tööliklassi äraandja.

Ta püüab sotside põhjavajuvat laevukest
„pahempoolsete“ manöövritega päästa.
Ta püüab kapitalistlikku korda oma „pa-
hempoolse“ juudasetööga päästa. Rän-
gasti eksivad need, kes härra Nigol And-
reesenit revolutsionääriks, või koguni pro-
letaarseks revolutsionääriks, peavad. Härra
Nigol Andreesen on, hoolimata oma „pa-
hempoolsusest“, sotsiaalfaschist, kelle te-
gude tõelik otstarve on, nagu näitasime,
vaid faschismi toetamine Eestis. Seda
peab teadma iga eesti tööline.

Kommunistid peavad sotsfaschistide
„rahvamajanduse elustamise kavale“ *eesti*
nõukogudevõimu programmi vastu seadma.
Tarvis on igale töölisel, töötavale talupo-
jale, töötavale haritlasele, käsitöölisele jne
selgelt ja arusaadavalt, üksikasjaliselt ja täp-
selt näidata, mida temale nõukogudevõim,
proletaarne revolutsioon Eestis annab.

E. Alas

Faschismi abimehed tegutsevad

Kogu viimaste aastate poliitilise arengu
faktidega tõestatud tõsiasi on see, et ilma
sotsiaaldemokraatia abita ühegi maa ko-
danlusele korda poleks läinud faschistlikku
diktatuuri maksuma panna. Sotsiaaldemo-
kraatia nimelt on täiel määral vastutav
selle eest, et faschistlikud timukad täna-
päev Saksamaal, Austrias, Lätis, Eestis ja
mujal peremeestena märatseda võivad.
Sotsiaaldemokraatia kogu poliitika on ol-
nud töölistehulkade võitlusevõime halva-
mise, tööliklassi killustamise, tema käte
sidumise, tema huvide äraandmise ja fa-
schismi kätte mängimise poliitika.

Ja nüüd, mil Eestiski sotsiaalfaschismi
abiga faschistlik diktatuur maksuma on pan-
dud, poevad eesti sotsiaaldemokraatide ju-
hid nahast välja, et tõendada, nagu po-
leks Pätsi valitsus mitte faschistliku dikta-
tuuri valitsus, vaid demokraatia kaitse fa-
schistlikkude „vabadussõjalaste“ vastu.
Selle petliku jutlusega aitasid nad märtsis
Pätsil oma faschistlikku diktatuuri maksuma
panna ja selle petliku väite taha peida-
vad nad praegu oma toetuse Pätsi faschistli-
kule diktatuurile. Seejuures ei kohku sotsfa-
schistide juhid ka siis tagasi, kui faschist-
lik kodanlus ise neid naeruväärsesse sei-
sukorda asetab, tunnistades, et see, mis
Eestis praegu maksmas, on nimelt — fa-
schistlik diktatuur („autoritaarne kord“,

nagu faschistlikud suleorjad ise seda ni-
metavad). Et oma osale truuks jääda, on
sotsfaschistide juhid sunnitud oma seis-
kohtade eest võitlusesse astuma. Nad on
sunnitud faschistliku kodanlusega selle
üle vaidlema, kas on Eestis faschistlik dik-
taatur või mitte. Ja siin osutuvad sotsfa-
schistid otsekohe faschismi eestvõitlejateks.
Nad asuvad tõestama, et... kodanlus ek-
sib, kui ta praegust korda Eestis... „au-
toritaarseks“ (loe: faschistlikuks) nimetab!
See olla puhasverd demokraatia, „rahva-
valitsuse kaitse vabslikkude riigipöörajate
eest“.

Sarnast töörähvahulkade hullutamise
kõietantsu tantsib sotside häälekandja
„Rahva Sõna“ nr. 40, 26. maist juhtkirjas
pealkirja all „Kas autoritaarne kord Ees-
tis?“. Selles juhtkirjas avaldab „Rahva
Sõna“ toimetus tõsist pahameelt nende
kodanliste lehtede vastu, kes faschistlikku
riigipöõref Lätis Pätsi poolt Eestis teos-
tatava faschistliku diktatuuriga võrdlevad.
Leht kirjutab:

„See on igatahes uus jutt. Seni valitses
meil ikka arvamine, et 12. märtsil teostus
rahvalitsuse kaitse vabslikkude riigipöõ-
rajate eest; et meil valitseb ikka seadus-
lik ja põhiseaduslik kord; et rahvale ta-
hetakse kindlustada vaba tahteavalduse
võimalus... valitsuse tugi 12. märtsil oli

laiade hulkade tundmine, et toimitakse seaduse nimel ja alusel (!).“

Kas pole hirmus! „Lühinägelikud“ kodanlised ajakirjanikud tulevad ja käristavad ühe ropsuga puruks selle loori ja suitsukatte, mida sotside juhid nii suure hoole ja vaevaga on põiminud, et fashistlikku terroridiktatuuri süütu demokraatiana paista lasta. Nad lobisevad oma lühinägelikkuses välja saladuse, mida sotside juhid nii suure hoole ja vaevaga on varjanud selleks, et töörahvast fashismi alla painutada. Tõesti, kole. Nemad tulevad ja võrdlevad Pätsi valitsust läti fashistliku diktatuuriga. See väärrib tõsist hukkamõistmist sotsfashistide poolt, sest milleks oli neil siis vaja kogu seda pettusevõrku kududa. Et näe: meie tegime kõik selleks, et hulkade eest Pätsi fashistliku valitsuse tõelikku iseloomu varjata, ja tegime seda nii meie kui kodanluse enda huvides. Nüüd aga tulete teie ja kisute meie kätetõõ maha.

Et „Rahva Sõna“ pahameel just selle vastu on sihitud, et kodanluse sulemehed hulkadele sotside poolt nii hoolikalt varjatud saladuse välja lobisevad, tunnistab „Rahva Sõna“ juhtkirjanik ise. Ta hüüab:

See on „igatahes äärmine kergemeelsus ja mõtlematus ning täielik poliitiline lühinägelikkus“... Ja teises kohas:... „kui üks pool — kodanlus — oma valdavas enamuses või koguni tervena fashiseerub, füüsiliku vägivalda teele asub — siis on ka teises leeris tee vaba mittedemokraatlikkudele vooludele.“

Sellega tunnistab sotsfashistide ametlik häälekandja ise, milles tema mure põhjus kodanlise ajakirjanduse sarnase „lühinägeliku“ teguviisi pärast seisab. Sotsfashistid, kes fashistlikule terrorivalitsusele ihu ja hingega truudust on vandunud, kes tema saatuse pärast värisevad, kardavad, etsee sotsfashistide valet, nagu poleks Pätsi valitsus mitte fashistliku diktatuuri valitsus, paljastada aitab; et see nende mõju all olevatel hulkadel silmad aitab avada sellele valele ja pettusele, millega sotsfashistide juhid neid sent tagasi on hoidnud revolutsioonilikest võitlustest fashismi vastu ühises väerinnas kommunistidega ja revolutsioonilikkude töölistega. Sotsfashistid kardavad tööliste revolutsioniseerumist. Nad kardavad tööliste võitlust fashistliku diktatuuri vastu. Sellega paljastavad eesti sotside juhid ise oma tõeliku sotsfashistliku näo. Nad näitavad, kui võrd nad kokku on kasvanud fashismiga. Nad näitavad, kui võrd nad oma saatuse on sidunud fashistliku kodanluse saatu-

sega, kui võrd nad iga hinnaga kodanlise korra alalhoidmise eest võitlevad.

Sotsfashistidel on küllalt põhjust närvitsemiseks. Nende äraandlik poliitika ei jäta teravat rahulolematust senini nende mõju all seisnud tööliste seas esile kutsutama. Need tööliselised näevad ikka selgemini, kuhu maale sotsiaaldemokraatia poliitika töörahva on viinud. Sotsjuudaste lubatud sotsialismi asemel on töörahvas saanud fashistliku diktatuuri ja terrori, ikka suureneva sõjahädaoahu, töölistehulkade viimaste õiguste jäänuste hävitamise, fashistliku sunnitöö. Sotsialistlikkude tööliste seas suureneb tung ühise väerinna loomiseks, et ühiselt võideldani „vabadussõjaste“ fashismi, kui ka Päts-Laidoneri fashistliku diktatuuri vastu, mis põhiolulikest üksteisest väga vähe lahku lähevad. Sotside partei organisatsioonides ja ametiühingutes on tõsine käärimine käimas, mis paiguti otse mässuks juhtide vastu on välja kasvanud.

See käärimine võtab viimasel ajal võrdlemisi õige laialise ulatuse. Juba talvel, sotsialistliku partei kongressi ajal, oli see käärimine niivõrd suur, et nõndanimetatud „vasemsotside“ („pahempoolsete“ sotsfashistide ninamehed, laialiste rahulolematute hulkade survel sunnitud olid, partei autoriteedi alalhoidmiseks, teravaid sõnu tegema, mille tagajärjel sotsialistide kongress skandaalselt läbi kukkus. Ta läks laiali (õigemini: skandaali ettekäände all ajasid partei fashistlikud juhid Reid, Oinad, Piiskarid, Astid kongressi laiali), ilma et ta ainustki resolutsiooni vastu oleks võtnud, ilma et ta isegi keskkomitee oleks valinud. Kuid nüüd, mil sotsfashistlikud juhid otsekohe avalikult fashismi leeri minekut ette valmistavad, mil nad Pätsi fashistliku diktatuuri valitsust igati toetavad ja selle töörahvanülgimise dekreete kaitsevad, süveneb see käärimine ja rahulolematuse eriti kiire hooga. Missuguse ulatuse see käärimine on võtnud, näeme juba sellestki, missuguseid samme sotsfashistlikud juhid selle käärimise mahasurumiseks ette võtavad. Neil ei ole küllalt veel sellestki, et nad terved oma partei osakonnad laiali kihutavad (tarvitades selle juures Pätsi fashistliku politsei abi, nagu Tallinna I osakonna likvideerimisel), vaid likvideerivad koguni terveid ülemaalisi koondusi, nagu noorsotsialistliku liidu, oma partei võimlemisrühmi (isegi need rühmad, mille eesotsas sarnane sotsfashistlik sandarm seisab, nagu sotsfashistide löökrühmade looja, endine isesots Joonas, ja mis otse revolutsioonilikkude tööliste vastu

võitlemiseks, nende väljaviskamiseks sotside koosolekutelt, loodud olidki, teevad mässu!), likvideerivad ametiühinguid jne. Kujuka pildi sellest sotsfaschistide vastasest käärimisest ja sotsfaschistlikkude juhtide võitlusest selle käärimise vastu annab kodanline „Uudisleht“ 98, 26. maist. See kirjutab:

„Kartes enda ja kogu partei olemasolu pärast, on praegu juhtimisel olev parempoolne tiib ise hakanud likvideerima viimase ajal arviliselt ülekaalu pääsenud käremeelset opositsiooni. Seejärgi kui sisekaitse ülema otsusega suleti käremeelsete Tallinna 1. ühing, keskkomitee on otsustanud suletud ühingu liikmeid enam mitte vastu võtta teistesse väiksematesse organisatsioonidesse, kus nad ise veel juhtival kohal. Et ühtlasi opositsioonil ära lõigata teed teistesse väiksematesse ühingutesse, otsustas keskkomitee oma viimasel koosolekul sulgeda sotsialistliku liidu ühes selle osakondadega, millesse üle maa kuulus ligi 2000 liiget. Samal põhjusel suleti partei Lasnamäe ja Tondi ühingud jäädavalt. Nõutakse suletud organisatsioonide varanduste üleandmist. Et ära hoida võimalikke kokkupõrkeid ametivõimudega, suleti jäädavalt ka Tartumaal Pala Alliku ühing. Kuna Tallinnas võimlemisrühmad partei keskjuhatusse otsusega likvideeriti juba varem, sest rühmades oli jäme ots vasakpoolse kallaku käes, tegutsesid need organisatsioonid Tartus, Pärnus, Antslas ja Lõuna-Eestis endiselt edasi. Nüüd otsustati ka nende tegevusele tõmmata kriips. Edasi tahetakse kuidagi lahti saada tööliste haridusliidust ja mitmetest ametiühingutest, mille tegevusjoon liidrite taktikale mittevastavalt kippuvat vasakule. Et aga keskkomiteel nende organisatsioonide juurde pääsemine raskem, siis lihtsalt tahetakse nendele ruumid „Tööliste Kodus“ üles öelda.

Nii käib sõda koos ametivõimudega opositsiooni vastu päris teraval kujul. On aru saadud, et praegusel olukorral pole midagi viga. Sellepärast viimases partei ringkirjas manitsetakse liikmeid mõistust pähe võtma. Öeldakse, et „praegusele korralikule valitsusele pole midagi ette heita“.

Sotside organisatsioonides olevate tööliste käärimisest, juhtide võitlusest selie käärimise vastu ning tervete organisatsioonide laialiajamisest juhtide poolt toovad teateid ka teised kodanlised lehed. Sellepärast ei ole erilist põhjust oletada, et „Uudisleht“ ülearu liialdaks, nii et kokkuvõttes enam kui haleda (sotsfaschistide juhtide kohta) pildi saame. See pilt näitab

sotsfaschistlikkude juhtide mõju lagunemist tööliste hulgas, tööliste hulkade põgenemist sotside parteist, nende vastuhakkamist sotsfaschistlikule poliitikale ja juhtimisele ning sotsfaschistide otsest võitlust, ühes Pätsi faschistliku valitsusega, nende vastuhakkajate vastu.

Selle hulkade käärimise mõjul ja surve all on osa sotside juhte sunnitud manööverdama. Et hulkade revolutsioniseerumist takistada, nende üleminekut revolutsionistilaagrisse ära hoida, teevad need „pahempoolsed“ juhid („vasemsotsid“, nagu Eestis kutsutakse) „revolutsioonilikke“ sõnakõlke. Nad arvustavad sotsfaschistide juhtide poliitikat. Mõned nendest (Nigol Andreesen, advokaat Jõeäär jt.) astusid isegi viimasel ajal sotside parteist välja. Kuid kõik need „pahempoolsed“ manöövrivad ja sõnakõlksud on vaid suitsukate ja hulkade petmine. Need „pahempoolsed“ juhid mängivad piksevarda osa, kes hulkade käärimist, rahulolematust, viha sotsfaschistlikkudest juhtidest mööda püüavad suunata. Nemad on tõkkevalliks revolutsioonilikkude tööliste ja sotside partei mõju all olevate tööliste vahel. Sisult on nad needsamad sotsiaalfaschistid, mis otsekohesed avalikud sotsfaschistidki. Kõik need Jõeääred ja Andreesenid kannavad samasugust vastutust faschistliku diktatuuri maksmapaneku eest, nagu Reid, Astid ja Oinadki. Nemad on samuti kogu aja hulkade teadvuse mürgitamisest osa võtnud, nende võitlusevõimet halvata püüdnud, töörahva ühist väerinda lõhkunud ja killustanud, tööliste tähelepanekut oma „revolutsioonilikkude“ kõlksudega uinutanud. Nemad on samuti kõiki faschiseerimise valitsusi toetanud, millest nende kaaslased Reid, Oinad, Piiskarid otsekohe osa võtsid. Nemad on samuti kommunistide ja revolutsioonilikkude tööliste vastu võitlust pidanud, aidates kodanlusel nende organisatsiooni hävitada ja revolutsioonilikke töölisi türmidesse toppida ning tappa. Või oleks keegi kuulnud, et need „vasaklased“ kunagi, kas või oma parteiski, revolutsioonilikkude tööliste kaitseks oleksid välja astunud?! Ja oma „pahempoolsete“ manöövriritega ning sõnakõlksudega mängivad nad praegu samuti kodanluse sotsiaalse peatoe osa, nagu avalikud sotsiaalfaschistidki.

Väga võimalik, et need „pahempoolsed“ juhid, kes nüüd sotside parteist välja astunud, isegi uut, mingit „pahempoolset“ — midagi isesotside taolist — parteid organiseerida katsuvad. Eesi töolistellikumise ajalugu tunneb juba niisuguseid kaitseid varem. Eks olud Piiskarite ja Joonaste,

Kruuside ja Bleimannide „isesotside“ partei 1921—1924. aastatel samasugune „pahempoolsete“ sotsialistide partei, kes omal ajal isegi Kominterni astumisest rääkis ning Kominterni uksetaga tungivalt sisse-laskmist mangus — kõiki Kominterni põhiseadeid ja nõudmisi „tunnustades“. Kuid lõpuks leidsid need juhid ikkagi oma õige koha — sotsialistide leeris, kus nad praegu kõige avalikumat sotsfaschistlikku poliitikat ajavad. EKP halastamata revolutsioonilik võitlus, sm. Kingissepa juhtimisel, selle „pahempoolse“ vördja vastu ja tema õige revolutsioonilik ühise väerinna poliitika isoleeris siis need juhid hulkadest. Hulgad tulid kaasa EKP-ga ning asusid EKP juhtimisel tõelikule revolutsioonilikele võitlusele kodanluse ja tema „isesotsidest“ sabakandjate vastu. Ka praegu saab EKP poliitika nende „pahempoolsete“ juhtide vastu ainult üks olla: halastamata võitlus nende vastu, nende „pahempoolsete“ sõnakõlksude paljastamine hulkade ees, hulkadele näitamine, missugune nende „pahempoolsete“ tõelik nägu on, näitamine, et need „pahempoolsed“ juhid sisult milllegagi lahku eilähe avalikkudest sotsfaschistidest, ning samal ajal sotsialistide mõju all olevate tööliste tõmbamine ühisesse väerinda võitluseks faschismi vastu, võitluseks kõigi faschistlike sammude ja töörahvale pealetungimise vastu, faschistliku diktatuuri kukutamiseks, tööliste ja talurahva valitsuse maksmapanemiseks.

Sotsialistlike tööliste käärimine ja rahulolematus sotsfaschistlike juhtide vastu kohustab revolutsioonilike tööliste veel suurema energiaga töörahva ühise väerinna eest võitlema, et sotsialistide mõju all olevaid tööliste sellesse ühisesse väerinda tõmmata — võitluseks faschismi vastu, võitluseks faschistliku valitsuse töölistenäljutamise poliitika ja sunnitöödekreetide vastu. Revolutsioonilikud töölistid peavad sotsialistide mõju all olevatele töölistele

kannatlikult sotsfaschistide juhtide äraandlikkust seletama, selleks kõiki rohkearvulisi tõsiasju ära kasutades, mis olemas on, rõhutades eriti Saksamaa ja Austria eeskujusid. Nad peavad sõna tõsiselt mõttes iga tööliste pärast võitlema. Kui revolutsioonilikud töölistid seda ei tee, siis võivad sotside juurest lahkuvad töölistid osalt faschistide mõju alla sattuda, osalt mõnesuguste „pahempoolsete“ petiste ja kõlksutajate mõrda langeda.

Sotsialistide partei juhid valmistavad täielikku ja avalikku faschismi leeri minekut ette. Nad püüavad, maksku mis maksab, hulki faschismi vastu võitlemast tagasi hoida, igasugusest võitlusest oma olukorra parandamise eest. Nad püüavad, maksku mis maksab, hulkadele seletada, et „praegune valitsus on korralik valitsus“, et „demokraatia on Eesti rahvasse niivõrd sügavalt sisse imbunud ja et valitsus sellest ka aru saab“ („Rahva Sõna“ ja ESTP KK ringkiri oma partei liikmetele), s. o. nad püüavad kõigiti vale ja pettusega hulki uskuma panna, et Pätsi valitsus pole mitte faschistlik diktatuur, vaid et ta faschistliku diktatuuri vastu võitlevat. Selle vale ja pettuse peavad kommunistid hulkade ees paljastama ning neid hulkasid ühises väerinnas võitlusele organiseerima nii „vabadesõjalaste“ „põrandaaluse“ faschismi, kui ka Pätsi faschistliku valitsuse vastu. Võideldes Pätsi valitsuse faschistlike sammude ja dekreetide vastu ja koondades sellele võitlusele laiu töörahvahulkasid ühise väerinna alusel altpoolt, hulkade ühinemise teel, koondavad nad neid hulki võitlusele ka faschistliku diktatuuri kukutamiseks, proletariaadi diktatuuri maksmapanemiseks.

Selle võitluse võidupandiks on sotsfaschistide, kui kodanluse sotsiaalse peatoe, mõju purustamine hulkades. Sotsfaschistide mõju all olevad hulgad peavad saama ühisesse väerinda tõmmatud.

O. Rästas

Ametiühingute ülesannetest kapitalismi praeguse kriisi ajajärgul Eestis¹

Poolteist aastat tagasi tuli Saksamaal Hitler võimule. Aasta hiljem, see on 1934. a. algul, katsusid Hitleri mõjualused „vabsid“ Eestis riigipööret toime panna, kuid pangakapital ei arvanud antud sise- ja rahvusvahelise olukorra juures silmapilku kohaseks „vabside“ abi faschistliku diktatuuri sisseadmiseks tarvitada. Päts ja Laidoner, välja paista lastes, nagu võitleksid nad „demokraatia eest“, asusid ise faschistliku diktatuuri teostamisele. Eesti kodanlusele oli oma alasti diktatuuri sisseadmiseks ja tööraha revolutsioonilise liikumise mahasurumiseks tarvis manööverdada. Igatahes näitab aga see faschistliku diktatuuri teostamine, et endised valitsemise vormid kodanlusele küllaldased ei ole oma võimu püstihoimiseks. Faschism on kodanlusele see päästevõõ, mis teda revolutsiooni tõusu vastu peab kaitsema. Seda pettelootust tahab kodanlus ka väikekodanluse arusaanisse istutada. Sel teel püüab monopolistlik kapital kodanluse omavahelisi vastuolusid kinni mätsida ja näidata, et väikevalmistajate vaesenemise põhjustajaks ei ole pangakapital. See sunnib kodanlust manööverdama; faschistlik liikumine ei sünni schablooni järele, vaid igal maal kohalikkude iseäralduste ja jõudude vahekordade kohaselt. Eesti faschism vajab ja tarvitab oma eesmärkide varjamiseks demokraatia silti. Pätsi diktatuuri kujutatakse kui „demokraatia kaitsmise poliitikat“. See Eesti faschismi manööverdamine teeb klassivahekorrad keerulikumaks, aitab faschismi terroristlikku nägu varjata ja tööraha vähemarenenud kihte otsustavast võitlusest faschismi vastu tagasi hoida. Pahempoolsete ametiühingute ette tõusevad sellepärast eriti tähtsad ülesanded faschismi manööverdamise paljastamises, tööliste ja kogu tööraha mobiliseerimises võitluseks faschismi vastu. Kapitalistliku stabilisatsiooni lõppu iseloomustades kirjutab Kommunistliku Internatsionaali täidesaatekomitee XII pleenum oma resolutsioonis („rahvusvahelisest seisukorrast“) järgmiselt:

„Kogu uus rahvusvaheline olukord seab kogu teravusega üles küsimuse praegusaja põhiülesande teostamisest: tööliklassi ja ekspluateeritavate hulkade ettevalmistamine majanduslikkude ja poliitiliste võitluste käigus eelseisvateks võitlusteks võimu pärast, proletariaadi diktatuuri eest.“

Sündmuste käik on seda hinnangut täielikult kinnitanud. Kommunistliku Internatsionaali otsused osutusid õigeks. Meie oleme selle kiire revolutsiooniliku kriisi arenemise elavad tunnistajad. Revolutsiooniliku kriisi valmimine asetab proletariaadi ette võimuküsimuse, küsimuse võitlusest nõukogudevõimu ja proletariaadi diktatuuri eest. Selle asjaoluga ongi seletav, miks kodanlistel maadel võimulolevad klassid aastakümneid ja osalt sadasiid püsinud kodanlist demokraatiat, seda omal ajal ebajumalana ülistatud korda, kiiresti hävitavad, selle viimaseid jäänusi, mida töölikklass võiks oma võitluses kurnajate vastu ära kasutada, armutult rüüstates. Kommunistlik partei ja tööraha kogu revolutsioonilik liikumine aetakse ühel maal teise järel põranda alla. Marurahvuslus ja sõja ettevalmistamine, töölikklassi ohjeldamine, tema õiguste mahatallamine, terror tööliste vastu jne, jne — niisugused küsimused huvitavad praegusaja imperialistlikkude riikide juhte.

Järelikult seisab praegusaja kriisi üks omapärasusi (meie ei nimeta siin rida teisi meieaja kriisi iseäraldusi, mis ei puutu otse teemisse) selles, et meie nii mitmelgi maal kiiret faschiseerumise arenemist, avaliku faschistliku diktatuuri maksmapanemist või diktatuuri teostamisele asumist näeme (nagu Eesti, Läti, Austria, Balkanid jm.). Selle faschiseerimise avalikud toed, kelle abil ja otsekohesel toetamisel faschism oma diktatuuri teostab, on sotsiaaldemokraadid. „Faschism, mis kodanlise demokraatia rüppes sündinud, on kapitalistide arvates abinõu, mis kapitalismi kokkuvarisemisest päästab. Ainult tööliste petmise ja võitlusvõimetu tegemise eesmärgil eitab sotsiaaldemokraatia kodanlise demokraatia faschiseerumist ning seab demokraatia ja faschismi maad põhimõttelikult üksteisele vastu. Teisest küljest pole faschistlik diktatuur kodanluse dikta-

¹ Lõpp-peatükk raamatust „Ametiühingute ülesanded“, mis ligemal ajal trükkis läheb. — Toim.

tuuri paratamatuks arenemisjärguks kõigil mail. Faschismi ärahoidmise võimalus oleneb võitleva proletariaadi jõust, mida kõige rohkem halvab sotsiaaldemokraatia määndav mõju“ (KITK XIII pleenumi resolutsioonist).

Tähendab, ilma sotsiaaldemokraatide toetamiseta ei suudaks kodanlus faschismi võidule viia, s.o. kui sotsiaaldemokraadid töölisi eksiteele ei viiks, nende ees kodanlise demokraatia faschiseerumist kinni ei mätsiks, töölistele prügi silma ei puistaks ja proletariaadi ühist väerinda ei lõhuks, siis suudaks revolutsioonilik töörahvas iga faschistliku kindrali kontrrevolutsiooniliku võimuhaaramise katse järsult likvideerida.

Meie teame, ja seda tuleb töörahva teadusse kinni naelutada, et Saksamaa sotsiaaldemokraatia kommunistide ettepaneku ühise väerinna loomiseks — võitluseks hitlerismi vastu enne Hitleri võimuletulekut — tagasi lükkas, samuti lükkasid sotsfaschistid tagasi ka kommunistide ettepaneku tööliste üldstreigi organiseerimise asjus Hitleri võimuletuleku ajal, sel päeval, kui Hitler võimu haaras.

Mida tegid Eesti sotsiaaldemokraadid n.n. „vabside“ — „vabadussõjalastest“ hitleri-faschistide — liikumise ajal ja Pätsi-Laidoneri ülesastumise puhul? Nad kisasid palju „vabside“ liikumise ajal, tegid ilmatumat kõmu „võitlusest“ faschismi vastu, kui aga Eestimaa Kommunistlik Partei eesti sotside parteile ja töölisteühingute keskliidule ettepaneku tegi ühise väerinna loomiseks võitluseks faschiseeruva kodanluse vastu, siis — lükkasid sotsfaschistid selle ettepaneku tagasi. Sotsid seletasid, et ühine väerind oila kommunistide — *manööver!*

Mida tahtsid kommunistid ja revolutsioonilikud töölisel sellega, kui nad sotsfaschistidele ettepaneku tegid, kätte saada? Kõigepealt seda, et iga tööline, kes seni veel sotsfaschistide sõnakõlksutamistesse usub, näeks ja tunneks, kui võrd tõelik või petlik sotsfaschistide „võitluse“ kõlksutamine tõepoolest on, et iga tööline otse oma silmaga näeks, et sotsfaschistidel kõige vähematki tahtmist pole tööliste nõudmiste eest võidelda. Eestimaa Kommunistlik Partei on seda sotside äraandmise poliitikat alati paljastanud.

Eestimaa Kommunistlik Partei tegi ESTP (Eesti Sotsialistlikule Tööliste Parteile) ja töölisühingute keskliidule ettepaneku ühise väerinna loomiseks veel sellepärast, et just keskliidu ja sotside partei tegelased „vabside“ liikumise algul ja selle liikumise

ajal palju sõnu tegid ühise väerinna vajalikkusest faschismi vastu võitlemiseks. Kommunistid olid *otsekohe valmis* igaühiga ühist väerinda looma, kes valmis oli ja *tahtis* tööliste nõudmiste eest, faschismi vastu, võidelda. Sotsfaschistide partei ja keskliidu juhid ei võtnud milte ühte ettepaneku tingimist vastu, ühine väerind lõhuti, faschismi pealetungimist ei jõudnud proletariaat puruks lüüa.

Mida ütlevad sotsfaschistlikud juhid nüüd? Nad *süüdistavad kommuniste ja revolutsioonilikke töölisi* tööliklassi jõudude killustamises (!), kuna ise töölisi üles kutsuvad Pätsi ja Laidoneri *faschistlikku diktatuuri toetama*. Sotsfaschist Rei seletab avalikult Riia ajalehe kaastöölisele, et eesti sotsialistid toetavad täielikult ja tingimusteta Pätsi valitsust, Pätsi diktatuuri, mis olevat sihitud — „demokraatia kaitsmaks“. Kas võib paremat tõestust veel tarvis olla, et eesti sotsiaaldemokraatia sotsfaschistlikud juhid faschismile teed puhastavad, kõik teevad, et töölisi faschismi suhtes petta ja eksiteele viia. Eesti sotsfaschistide juhtide arvates on eesti suurbodanluse ja finanskapitali eestvõitlejad Päts, Laidoner jt. „demokraatia kaitsjad“ ja toed, mitte aga eesti faschismi isad, faschistliku terroridiktatuuri avalikud teostajad.

Kes on Päts ja Laidoner? Eesti monopolistliku kapitali esimaadlejad, pangakapitali juhid ja organisatorid. Päts ja Laidonerongi need „äravalitud mulgid“, kes Eestis peavad „kindla käe“ valitsuse sisse seadma, mis pole muud kui faschistlik diktatuur. „Faschism on kõige reaktsioonilikumate, kõige marurahvuslikumate ja kõige imperialistlikumate finanskapitali olluste avalik terroristlik diktatuur. Faschism püüab monopolistlikule kapitalile väikekodanluse hulgas hulgalist baasi kindlustada, apelleerides roopast väljalõõud talurahvale, käsitöölisele, ametnikkudele ja eriti suurlinnade deklasseerunud ollustele, püüdes ka tööliste hulka tungida“ (KITK XIII pl.). Sama võime meie ka Pätsi-Laidoneri rühma ja selle partei poliitika kohta öelda: kõige reaktsioonilikum, kõige imperialistlikum ollus. Eesti imperialistlikesed unistavad unes ja ilmsi seniajani „Suur-Eestist“, mis pidavat sündima nende maaalade ühendamisest, kus eesti soost rahvast elab, kusjuures näpuga Nõukogude Liidu piiriäärsetele raioonidele näidatakse. Niinimetatud väliseestlaste liikumine, mida juhatakse kodanlisest Eestist, on üheks eesti imperialismi ideede taimelavaks. Räägitakse avalikult eestlaste ja ingerlaste tagakiusa-

misest Nõukogude Liidus, kelle „vabastajateks“ endid eesti fashistid pakuvad.

Meie ei peata siinkohal selle küsimuse juures pikemalt, ametiühingud peavad oma töös seda kodanluse marurahvuslust ja kihutustööd Nõukogude Liidu vastu kui ühte imperialistliku poliitika avaldust vaatlema, mille vastu kogu töörahvas tuleb mobiliseerida. Sotsid aga kujutavad Pätsi diktatuuri kui demokraatia kaitsmise poliitikat. Meie näitasime juba eelpool, et kodanlikes riigis ka demokraatia — kodanline on, s.o. demokraatlikud vabadused maksavad *kodanlusele*, mitte aga töörahvale. Faschismile on demokraatiat praegu kui kaitsesilti, kui suitsukatet, pettevõrku tarvis. Pätsi „demokraatlikud“ sõnad on ainult veesegamiseks ja väikekodanliste kihtide ning tööliste petmiseks, et revolutsiooniliku töörahvast ja proletariaadi vastupanekut kergemini purustada. Sotside äraandmine ja tööliste pettus on sellepärast kümnekordne, sest nad võltsivad kõige selgemaid tõsiasi demokraatia fashiseerumise protsessist.

Eesti monopolistlik kapital püüab väikekodanluse hulgas omale hulgalist poolehoidu luua, neid kihte oma mõju alla võtta. Selle ülesande läbiviimisele asusid sotsid, ja seda ülesannet pidid täitma ka „vabsid“. „Vabside“ suu läbi apelleeris eesti fashism roopast väljalöödud talurahva, käsitöölise, riigiametnikkude, pealeselle linnade deklasseerunud olluste poole. „Vabsidel“ oligi selles töös teatud edu. Eesti fashism ei lasknud aga silmist ka töölisi, eriti töötuid, keda majandusekriis kõige suuremasse viletsusse oli tõuganud. „Vabsid“ „arvustasid“ valitsust, „võitlesid“ Laidoneri ja Pätsi vastu, lubasid oma võimuletulekul töölistele, töötutele, väikekodanliste kihtidele elu paradiisiks teha — tööpuuduse ja maksud ühe ropsuga kaotada. See tõmbas paljudki „vabside“ laagrisse, tõstis nende mõju, sest äärmisse viletsusse viidud töötu, seda enam veel monopolistliku kapitali poolt paljaksriisunud väikevalmistaja, uskusid tihtigi „vabside“ lubadusi. „Vabside“ ja sotside töö tööliste ning töötute keskel peab ühist eesmärki silmas: *fashismi toetamist*. Kui sotsiaalfashistid sõnades endid internatsionalistidena püüavad näidata, tööliste rahvusvahelisest solidaarsusest räägivad, sotsialismi lubavad 100 aasta pärast maa peale tuua, siis *tegudes* on nad samasugused rahvuslased, nagu „vabsidki“. See teeb sotsiaalfashistide teooria ja praktika töölistele veel hädadohtlikumaks; sest kui „vabside“ marurahvuslust ja „sotsialismi“ võrdlemisi kerge

on paljastada, siis raskem ja keerulikum on paljastada sotside võltsitud internatsionalismi.

Sellest järgneb, et kodanlise demokraatia fashiseerumine, avaliku fashistliku diktatuuri sisseseadmine, ametiühingute ette rea keerulikke ülesandeid seab, mille õigest lahendamisest oleneb revolutsiooniliku proletariaadi tugevus ja pealetungi jõud.

Milles on nüüd, kriisi teravnemise silmapilgul, tööliste organiseerimis- ja selgitustöö keskpunkt? Tingimata võitluses kriisi revolutsiooniliku väljapääsu eest, võitluses nõukogude võimu, tööliste ja talurahva valitsuse eest, võitluses selle fatalistliku arvamise vastu, nagu tuleks fashistlik diktatuur ja imperialistlikud sõjad möödapääsemata; võitluses fashistliku diktatuuri käsikute ja agentide halastamata paljastamiseks. Teine painedlik arvamine seisab selles, et fashismi ja imperialistliku sõja hädadoht ei olevat veel reaalsed hädadohud, vaid kui „kauged hädadohud“. Nii esimene kui ka teine arvamine on oportunistlikud, on äärmiselt kahjulikud ja viivad tööliklassi passiivsusele, tegelikult revolutsiooniliku võitluse eitamisele. Hoopis vale arusaamine valitseb paiguti veel fashismi kohta. Arvatakse, et fashism tähendab mingit uut korda, mis põhjalikult lahku minevat endisest kapitalistlikust korrast. See on vale ja jäme enesepettus. Meie juba ütlesime, et fashism on monopolistliku kapitali varjamatu diktatuur. Mingit *põhimõttelikult* „uut“ fashism endas ei sisalda, ta tähendab sisult vaid suuremat ja veel pöörasemat töörahva kurnamist, verist terrori proletariaadi revolutsiooniliku osa vastu, veel suuremat imperialistlikkude sõdade ja interventsiooni ettevalmistamist. „Uus“ seisab vaid meedetis, mida fashism revolutsioonilikus kriisis tarvitab. „Vabsid“ (meie nimetame tihtigi: „vabsid“ ja fashistid. Võib arvamine tekkida, nagu seaks meie vabsid fashistidele vastu. See ei ole õige. Vabsid on eesti fashismi teine rahakül. Faschismis valitsevate vastuolude tõttu sai see teine rahakül väikekodanluse silmis erilise lugupidamise, kuid põhiolult on meil tegemist ikkagi fashismiga.) ei ole mingi „uue ideaali“ kandjad, vaid fashiseeruva kodanluse agentuur, võitluses revolutsiooniliku töörahva vastu. Faschism viib klassivahekorde äärmisele teravnemisele, revolutsioonilikkudele kokkupõrkamistele töö ja kapitali vahel — võitlusele proletariaadi diktatuuri eest.

Revolutsioonilikkude ametiühingute ees seisabki suur ülesanne — üles seada need

küsimused laialiste tööliste ja töötute hulkade ette, neid nende küsimuste ümber mobiliseerida ja nende ülesannete lahendamise eest võidelda.

Meil on veel üksikuid tegelasi pahempoolsetes ametiühingutes, kes ühisest väerinnast sotsiaaldemokraatidega nii aru saavad, et kommunistid ja revolutsioonilikud töölised sotside juhtidele kõik nende endised patud andeks annavad, sotside vigade ja äraandlikkude tegude arvustamisest ning paljastamisest lahti ütlevad. Sellest tehakse järeldus, et kui kommunistid sotsidele ettepaneku tegid ühise väerinna loomiseks, siis tuleb sotside juhtidega ühineda, nendega sõbralikku vahekorda astuda. Seesugune vaade on üks kahjulikumaid tööliste, sest sarnane seisukord paneb igasugusele võitlusele ja ühisele väerinnale kriipsu peale.

Tööliste ühine väerind ei tähenda mingil tingimusel seda, et revolutsioonilikud töölised sotsfaschistide äraandluse ja paindluse arvustamisest lahti ütlevad ja oma põhimõlled ning tõekspidamised maha peavad salgama. See ei oleks siis ühine väerind, mis loodi teatud konkreetsete nõudmistega alusel, vaid ühine patukahetsemine, tööliste äraandmise mahasalgamine. Ühine väerind tähendab konkreetsete nõudmistega alusel ühist võitlust ühise vaenlase — kodanluse — vastu. Tööraha ühine väerind ei tähenda proletariaadi diktatuuri eest võitlemisest lahtiuitlemist, vaid selle rinde võitlejate arvu suurendamist. Kes tööraha ühisest väerinnast niiviisi aru saavad, et ühisest väerinnast tuleb revolutsioonilik võitlus lõpetada, sotside äraandlikkudest tegudest vaikida, sotslikkude juhtide arvustamisele kriipsu peale tõmmata, see läheb sotsfaschistidega leppele, muutub ise sotsiks. Meie peame selleks võitlema, et seni veel sotsialistliku partei ja tema sotsfaschistlikkude juhtide mõju all seisnud töölisti revolutsiooni poole võita, neid sotsfaschistlikkude juhtide mädanevast mõjust vabastada.

On veel niisuguseidki tegelasi pahempoolsetes ühingutes, kes seletavad, et sotsialistlikkude töölistega üldse töötada ei tule, kuivõrd nende partei kommunistide ettepanekud tagasi lükkas. Need seltsimehed ei tee vahet sotsfaschistliku parteijuhi ja sotsialistliku partei lihtliikmete, reatöölise vahel, kes heas usus oma juhtide järel käinud. Nad suhtuvad mõlematesse vaenulikul ja kuulutavad nad tööraha vaenlasteks. Seesugune sõnades väga „pahempoolne“ ja „käremeelne“ seisukoht on üks kardetavamaid kallakuid, mis ühisele

väerinnale palju kahju toob. See võimaldab sotslikkudel juhtidel oma äraandlikke tegusid varjata ja töölistele prügi silma puistata: et näe, kommunistid, revolutsioonilikud töölised ei taha üldse teisiti mõtlejate töölistega tegemist teha!

Niisugune „pahempoolsus“ laotab revolutsioonilikke jõude ja takistab revolutsiooniliku tööd. See „pahempoolsus“ tekib osalt sellest, et pahempoolsed ametiühingud oma töö keskpunktiks ei ole teinud ettevõtet, töökoda, tehast jne. Pahempoolsed ametiühingud piirduvad oma tööga sagedasti ainult seal, kus nad asuvad (näit., Vaksali puisteel jne). Sellest tekib pind vahetegemiseks revolutsioonilikkude ja „sotslikkude“ tööliste vahel. Ametiühingu asukoht ei saa olla selleks igapäevaseks tegevusealaks, kus laialisi töölistehulki koondatakse ja organiseeritakse. Niisuguseks tegevusalaks peab olema tehase, ettevõtte, töökoda, metsa-, kraavi- ja põllutööliste asukohad ehk ühiselumajad jne. Sinna tuleb koondada ametiühingute organiseerimise ja selgituse töö, seal peab sündima tööliste majandusliku ja poliitilise võitluse organiseerimine, nõudmistega ülesseadmine ja tööliste mobiliseerimine nende nõudmistega ümber. Tehastes ja ettevõtetes töötamine on seotud raskustega. Töölisti ei lubata ühest töötoast teise liikuda, ei lubata teistega kõnelda jne. Kuid need raskused võib siiski ära võita, kui iga tööline oma kõrval pinnil oleva töölisega kõneleb, kui suitsetamise ja lõuna-vaheajad samuti selleks otstarbeks ära kasutatakse. Ja niisuguseid töömeetodeid peavadki pahempoolsed töölised oma töös tarvitama. Revolutsioonilikud ametiühingud peavad oma voliniku kaudu igale ametiühingu liikmele kindla töökohustuse peale panema, mida ta peab tehases, töökojas jne tegema. Töö raskuspunkt tehastesse, metsa- ja kraavitööliste ridadesse — siit kaudu viib tee laialiste töölistehulkade koondamisele ühisesse väerinda, see loob vastastikuse arusaamise revolutsiooniliku tööliste ja sotside poolt eksiteele viidud tööliste vahel.

Seoses nende küsimustega vaatame, kuidas pahempoolsete töölisti sotsialistlikkudes ja „vabslikkudes“ ühingutes tuleb praeguse kriisi ajal töötada. Nendes ühingutes töötamise vajadus peaks arusaadav olema igale teadlikule töölisel, kes seda tõe ei eita, et töölisega seal töötada tuleb, kus nende hulkadega kokku puutub. Praeguse revolutsiooniliku kriisi sügavamal silmapilgul tõuseb see küsimus veel suuremas ulatuses üles. Tööliste ühise väe-

rinna loomine altpoolt, hulkades, muutub üheks tähtsamaks küsimuseks revolutsioonilikkude jõudude koondamiseks. Meil aga jääb see töö maha revolutsiooniliku liikumise arenemise protsessist. Revolutsioonilikud töölised peavad endile ühe asja selgeks tegema: niikaua kui sotslikkude juhtide vastu ametiühingutes puudub revolutsioonilikkude tööliste võitlus, niikaua kui revolutsioonilikud töölised endid töölise hulkadest eraldavad ja lasevad sotsfaschiste takistamatult oma tööd jätkata, niikaua ei ole tõsiselt tagajärge töölisehulkade ühise väerinna loomisel, ei ole rahuldavaid tagajärgi faschistliku diktatuuri vastu võitlemisel.

Mis tähendab klassijõudude praeguse vahekorra juures sotslikkudes ühingutes töötada? Mitte seda, et sotsfaschistlikkude juhtidega kaubelda, et nende äraandlikku poliitikat töölise ees aidata varjata, või nendega kokku leppida, sotside juhtide arvustamisest lahti ütelda. Mitte mingil tingimusel. Revolutsioonilikkude töölise töö sotslikkudes ühingutes tähendab seda, et seal on vaja läbi viia töölisklassi enamlikku poliitikat, et vabastada sotsialistlikke töölisi oma juhtide mõju alt, et sotsialistlikke töölisi tõmmata revolutsioonilikkude võitlusele faschismi vastu ühes kogu töölisklassiga, kogu töörahvaga. Esiteks, igas sotsialistlikus ühingus tuleb luua pahempoolsete töölise rühm, kes selgitustööd korraldaks ühingu liikmete ja töökodades töötavate töölise seas. Mitte ühte silmapilku ei tohi mööda lasta, kus me töölise ees ei paljasta sotsfaschistlikkude juhtide äraandlikke tegusid ja ei näita nende variseerlikkude sõnade ja ettepanekute peale, mis sihitud faschistliku diktatuuri teostamisele. Teiseks, pahempoolsete töölise selgitustöö ja sotsfaschiste paljastav kihutustöö ei pea piirduma ainult sõnalise agitatsiooniga, tuleb organiseerida võitlust töölise igapäevaste nõudmiste eest. See on peaasi ametiühingute töös. *Rohkem konkreetset võitlust!* Pahempoolsed töölised peavad selle võitluse eesrinna sammuma, kõiki töölisi organiseerima ja mobiliseerima, ka kõige väiksemate nõudmiste läbiviimiseks. Selles võitluses tuleb juhtivus hoida pahempoolsete ja reformistlikkude töölise käes, minema peksta aga sotslikud juhid, kes ainult selleks vahele segavad, et töölise võitlust kodanlusele maha sahkerdada, nagu nad seda lugematud korrad on teinud.

Seoses sellega võib mõnel küsimus kerkida: „Ka „vabsid“ võitlevad sotside vastu, nimetavad neid marksistideks, ähvardavad

marksismi hävitada; kas ei ole sotsidevastane töö revolutsioonilikkude töölise poolt mitte „vabside“ töö kergendamine või, nagu sotsid ütlevad, et „kommunistid toetavad vabse“? Niisugustele arvamistele peame kindlasti ja selgesti vastu astuma. Sotsfaschistide vastane töö ei tähenda „vabside“ toetamist. Esiteks sellepärast mitte, et sotsid ei ole marksistid, nad on marksismi ammu välja sülitanud. Kui „vabsid“ „marksismi hävitamisest“ kõnelevad, siis mõeldakse selle all võitlust *revolutsiooniliku* liikumisega, mitte aga võitlust sotsfaschistide vastu. Need on *kodanluse agendid*, nad on ühte kasvanud faschiseeruva kodanlusega, nad faschiseeruvad ise. „Vabsid“ teevad ainult silmakirjaks, töölise petmiseks sõnu sotsfaschistide vastu, kellelt neil midagi karta ei ole. Küll aga on sotslikkudes ühingutes töölisi, kes revolutsiooniliku klassivõitluse meetodid omaks võtavad. Kodanlus teab seda ja ta kardab neid revolutsioonilikke *töölisi*, püüab neid igateviisi nõrgestada. Reformistlikud (sotside) ametiühingud aga püüavad töölise revolutsioonilikkust klassivõitlusest tagasi hoida, reformistlikkude ametiühingute juhid oma kihutustööga ja revolutsiooniliku klassivõitluse salgamisega võtavad töölistel viimase sõjariista käest, teevad nad kodanluse tööriistadeks, sõnakuulelikkudeks orjadeks. Sellepärast ei ole reformistlikud (sotslikud) ühingud vähem kardetavad kui faschistlikud. „Vabside“ kihutustööst „marksistide vastu“ ei järgne mitte sotsfaschistide vastase töö nõrgestamine revolutsioonilikkude töölise poolt, vaid veel ägedam peab olema võitlus, sest sotsfaschistide, sotside faschistlikkude juhtide vastu võidelda tähendab faschismi jalgealust õonestada, väikekodanlusel ja mahaäänunud töölistel silmi avada faschismi kihutustööle. Järelikult suurendame sotsfaschistide vastase selgitustööga töölise vastupanekut faschistidele ja kindlustame revolutsioonilikkude väerinda.

Mis tuleb pahempoolsetel neis ühingutes teha, kus „vabsid“ ehk faschistid mõjule on pääsenud, või kus viimaste poolt rahvuslikud ametiühingud organiseeritakse? Ka neis ühingutes tuleb töölise vabastamise eest võidelda. „Vabside“ kihutustöö on viimasel ajal laialise ulatuse võtnud. Nad kasutavad töölise, eriti aga töötute rasket seisukorda ja püüavad töölisesse vihavaenu kasvatada revolutsiooniliku liikumise vastu, seletades, et kõik raskused töölisele on kommunistidest tulnud, kes klassivõitlust ja revolutsiooni õpetavad. Töölise päästmine aga olene-

vat iga *rahvuse* heaolust, kogu rahva tuleviku, mitte aga rühmadevahelisest võitlusest. „Vabsid“ on Eestis töelistesse marurahvustluse kihvti istutama hakanud; koosolekutel, pidudel, paraadidel lauldakse: „Eestimaa, su mehe meel...“ Peame tunnistama, et fashistidel ehk „vabsidel“ ka tööliste ja töötute seas teatud edu on olnud. Vähearenenud töölised satuvad tihti „vabside“ mõju alla. Nad ei tea veel, et fashism on monopolistliku kapitali diktatuur, et see diktatuur, mida varem teostati kodanliku demokraatia koore all, nüüd, kus ta selle koore alt välja poeb, tööliste kurnamist ei vähenda, vaid suurendab, et fashism ei ole mingi põhimõttelikult uus riigikord, vaid samane suurvõim, mis ennemgi töölisi ja väikevalmistajaid kurnas. „Vabsid“ on eesti fashismi eriliik, üks eriline haru; nad moodustavad organisatsiooni, mille kaudu ja abil finanskapital töötab, et väikekodanlusi kihte oma poole võita. Kui finanskapital arvab selle ülesandega teisiti paremini toime saavat, siis ei tarvita ta enam „vabsed“. Nii oligi lugu Eestis, kus Pätsi-Laidoneri kamp fashistliku liikumise juhtimise oma kätte võttis. Kuid „vabadussõjalaste“ liikumist sellega veel ei likvideerita, kui Päts-Laidoneri diktatuuri-valitsus mõne fashistliku ninamehe „vabadussõjalaste“ ehk „vabside“ ridadest arreteerib, või pogrissse pistab (kust nad peagi jälle vabastatakse).

Kas siiski „vabsid“ ei oleks tööliste rohkem annud, kui seda Päts teeb? Teatud vastuolud, muidugi, „vabside“ ja Pätsi-Laidoneri rühmade vahel on. Need vastuolud on fashistliku kodanluse sisemised ja välised vastuolud. Kuid „vabsid“ on siiski ainult suurvõimude käsikud, just nagu seda on Päts-Laidoneri kampki. „Vabside“ suuremad juhid on juba Pätsiga kokku laulnud, neil on soojad kohad käes, määratsevad vaid väiksemad „vennad“, kellele midagi ei taheta anda, keda kodanlusel tarvis ei ole. Need „vabsid“ raputavad veel praegugi rusikat, organiseerivad, lubavad tööliste palju, — pole ju neil neid lubadusi vaja täita. Päts „lubab“ ka, ja just seda, millest enne valimisi „vabsid“ rääkisid, s. o. 20 tuhandele töötule tööd anda. Päts lubab nüüd seda täita. Ise asi, muidugi, on, kas ja kus need 20 tuhat töötut tööd saavad. Tööpuudust kodanlus ei saa ära kaotada, sest see on üks lahutamatu osa kodanlikust ühiskonnast, kus maksab eraomandus ja teise inimese kurnamine, kus kõik rikkused koonduvad kodanluse kassadesse ja ladudesse, töölised aga nälgima peavad. Seda tulebki

eksiteele viidud tööliste seletada; sellepärast peavadki pahempoolsed töölised „vabslikkudes“ töölisteühingutes samuti töötama, nagu sotsialistlikkudeski ühingutes. Fashistlikkudes töölisühingutes töötamisel peame järgmist silmas pidama. Seal, kus „vabsid“ alles tööliste mõjutamiseks õnge välja heidavad, kihutustööd oma organisatsiooni loomiseks või endise ühingu „ülevõtmiseks“ alustavad, peavad revolutsioonilikud töölised kõik tegema, et töölisi „vabslikkudesse“ ühingutesse astumast tagasi hoida. Tuleb selgitada „vabside“ tööliklassi-vaenulikkude nägu, näidata, missuguse klassi teenistuses nad on, keda kaitsevad ja missuguste eesmärkidega nad tööliste hingeseid püüavad. „Vabside“ juttudele „isamaa armastusest“, „kodumaa kaitsmisest“ ja „Eesti rahva sotsialismist“ on tarvis vastu seada tõsi-asjad, mis tõendavad, *kelle* isamaa armastusest nad räägivad; et seal, kus kodanlusel isamaa, on töölisel — pärisorjus, et tööline ei pea ega lähe pangahärrade kodumaa kaitsma jne, jms. See on niinimetatud esimene ajajärk „vabslikus“ liikumises, kui revolutsioonilik tööliklass püüab oma klassivendi tagasi hoida, kui neid tahetakse fashismi püünistesse tõmmata. Kui aga vaatamata revolutsioonilikkude tööliste vastupanekule, selgitustööle, „vabsidel“ siiski korda läks osagi töölisi eksiteele viia, neid mõjutada, siis tuleb revolutsioonilikkudel töölistel ka „vabslikkudesse“ ühingutesse minna ja seal selleks töötada, et eksiteele viidud töölisi tagasi revolutsioonilikkude liikumisse tuua. Kuidas seda teha, vaatame kohe alama. Revolutsioonilikud töölised ei tohi tagasi pörgata ühegi töö eest, mis tarvis teha, et fashismi mõju purustada.

Kuidas tuleb „vabslikkudes“ ühingutes töötada? Üldiselt peab ka selles töös suurt osa etendama selgitustöö, vastase manööverdamise ja demagoogilise sõnademulina taganttöölisele tegusid, ehk „vabside“ teguvõimetust näitama. Tuleb tööliste eluliseid nõudmisi silmas pidada, neid üles seada ja niisuguseid ettepanekuid teha, mis arusaadavad ning vastuvõetavad oleksid igale töölisele. Pahempoolsed töölised peavad „vabslikke“ töölisi või kes „vabside“ poolehoidjateks on hakanud, nende mõju alla sattunud, niisuguste nõudmiste ümber mobiliseerima, nagu palga õigel ajal maksmine, haiguse ja õnnetuse korral abiraha andmine, töötasu tõstmine, töötutele toetuseraha maksmine; töötute korteri- ja muudest maksudest vabastamine; odavate ja osalt maksuta söögima-

jade avamine töölistele; töötutele sama kõrge tasu maksmine nn. hädaabitöödel, nagu mujal töödelgi; maksuta sõit määratud hädaabitöödele; võitlus töötute hallparunitel pärisorjadeks saatmise vastu, mida nüüd Päts teostab jne. Kui pahempoolsed need küsimused õieti üles seavad, neid hulkadele selgitavad, siis toetavad neid ka fashistlikud töölised, võtavad need nõudmised omaks. Pahempoolsed töölised peavad fashistlikkudes ühingutes nii tööd tegema, et tarvilikul silmapilgul töölisi võimalik oleks ülesseatud nõudmiste eest streigile või teistele hulgalistele võitlustele viia. Tööliste elulikumaid nõudmisi üles seades peavad pahempoolsed ühingud neid nõudmisi töölisklassi revolutsiooniliku partei taktikaga, programiga, juhtsõnadega siduma, mis revolutsioonilikku kriisist väljapääsu näitavad.

Fashistlik diktatuur võib tööliste kõigi klassiorganisatsioonide sulgemisele, täielikule hävitamisele viia. Seda näeme praegusel fashistlikul Saksamaal, kus ainult fashistlikud ühingud tegutsevad. Kui tingimused seda nõuavad, siis tuleb ametiühinguidki „põranda all“ organiseerida, s. o. luua politsei, kapitalistide ja nende nuhkide, ka sotsfashistide, eest varjatud, salajane ametiühing. Suureks abiks sel alal on pahempoolsetele ametiühingutele see, kui nad oma töö tehastes ja töökodades korda seavad. Olles seotud tehaste töölistega, võib ametiühingu sulgemisel kergesti illegaalse (salajase, põrandaaluse) organisatsiooni luua, kusjuures ühingu juhtimiseks 3—5-liikmeline keskkohd tuleb valida. Tööliste organiseerimine, nende poliitiline mobiliseerimine ja võitlus sotsfashistide ja fashistide vastu ei tohi ühelgi tingimusel katkeda, see peab vahetpidamata kestma.

Seoses töötamisega sotslikkudes ja „vabslikkudes“ töölisühingutes peavad pahempoolsed ametiühingud veel ühele põhiküsimusele suurt tähelepanu pöörama, s. o. võitlusele juhtivate kohtade pärast käitisevanemate valimistel, sotslikkude jt. ametiühingute juhatuste moodustamisel. Suureks puuduseks pahempoolsete ametiühingute töös tuleb seda lugeda, et just sellele küsimusele vähe tähelepanu pööratakse. Töölisklassi revolutsioonilikku võitu tuleb organiseerida. Isevoolu teel midagi sulle ei jookse. Poliitilist selgitust ja kasvatustööd tuleb alati organisatsioonilikult kindlustada. Selleks organisatsioonilikuks kindlustamise vormikson komandokõrgestikkude valdamine ametiühingutes ja teistes töölisteorganisatsioonides. Käi-

tisevanemate, haigekassade juhatuste, ametiühingute juhatuste jne valimised peavad revolutsioonilikkudele töölisteorganisatsioonidele ja igale revolutsioonilikule töölisele tähtsamaks poliitiliseks hoogtööks saama, kus kindlaid klassiteadlikke töölisi, kes tahavad ja suudavad võidelda sotsfashistlikkude juhtide tööliste-äraandmise poliitika vastu, juhtivatele kohtadele valitakse. Muidugi on sellest veel vähe, kui pahempoolsed ühingud ainult juhtivate kohtade pärast ühingutes ja käitisevanemate valimistel võitlevad. Tarvis on peale valimisi valitutele toetust kindlustada, nende tegevust kontrollida, aidata ettetulevaid vigu parandada, pahempoolsed töölisi õpetada, neid juhtida, ühiselt tähtsamaid küsimusi otsustada. Ainult sel teel võivad revolutsioonilikud töölised oma seisukohti ja võitused reformistlikkudes ühingutes kindlustada ja hulkasid fashistliku diktatuuri pealetungimise vastu ja võitluseks proletariaadi diktatuuri eest mobiliseerida.

Kommunistliku Internatsionaali täidesaatekomitee XIII pleenum kirjutas oma otsuses:

„Hoolega ära seletades, millise majandusliku ja poliitilise orjastamise toob töörahvale fashistlik diktatuur, hulkades seda paljastades, et fashistid ei ole sotsialistid või uue korra toojad, vaid kapitali teenrid ja toapoisid, peavad kommunistid hulki õigel ajal võitlusele tõstma ametiühingute, töölisajakirjanduse, töölismajade, streikide ja tööliskoosolekute vabaduse kaitseks, korraldades protestisid, meelevaavalduksi, streike ning luues sõjalise enesekaitse salku lõõgiandmiseks terroristlikkudele jõukudele.

Võitluseks fashistliku diktatuuri vastu peavad kommunistid:

a) hulkasid võitlusele tõstma fashistliku diktatuuri vastu, kes töölisi ja talurahvast ning linna töötavaid hulki pettis, — selles võitluses tuleb välja minna töörahva *igapäevaste* majanduslikkude ja poliitiliste huvide kaitsmisest, paljastades fashismi demagoogiat ja kõiki provokatsioonid (riigipäevahoone süütamine, riigipäeva valimiste võltsimine jne), arendades streike ning juhtides proletariaati hulgalistele poliitilistele streikidele;

b) sisse tungima kõikidesse *fashistide massilistesse organisatsioonidesse*, ning tegema samuti revolutsioonilikku tööd töölaagrites, võitlema selle vastu, kui revolutsioonilikud töölised üksikult fashistlikkudest ametiühingutest lahkuvad, ometi aga mitte töölisi fashistlikkudesse ameti-

ühingutesse astuma kutsudes; kommunistid peavad ära kasutama kõiki hulgalisi liikumisi, samuti ka hulgalist rahulolematuse avaldust fashistlikkudes ametiühingutes selleks, et luua ja kõvendada *riippumatuid klassilikke ühinguid*, jätkates samal ajal revolutsioonilikku tööd fashistlikkudes organisatsioonides;

c) paljastama *talurahva* ees nende endi majapidamise konkreetsetel näidatel fashismi poliitikat mõisnikkude ja kulakute huvide toetamises; minnes hulgalistesse fashistlikkudesse organisatsioonidesse külas, et töötavaid talupoegi neist organisatsioonidest välja kiskuda, tuleb põllumajanduslik *proletariaat* organiseerida iseseisvasse ametiühingutesse, kui kogu töö peamiseks töstehoova maal.“

Eestimaa Kommunistlik Partei seab kõikide tööliste ette ülesande kiirelt otsustavateks võitlusteks ette valmistada. See kohustab revolutsioonilikke töölisi ja nende poolehoidjaid oma selgitus- ja organiseerimistöös laialiste tööliste ning kogu töörahva hulkade ette ka nõukogude võimu küsimuse üles seadma. Kapitalism vaevleb kriisikrampides. Kas suudab sotsfashistide ravitsus mädaneva kapitalismi hävinemisest päästa? Ei suuda; ei suuda sellepärast, et fashistlik diktatuur, millele kodanlus ühes riigis teise järel üle läheb, suurendab veel enam vastuolusid, nii seesmiselt kui ka väliselt, tõukab imperialistliku kodanluse uute sõdade voo, seega ka revolutsioonide ajajärku. Kuid iseenesest kapitalism ei lange. Kui töölisklass organiseerimatu on, kui revolutsiooni subjektiivsed jõud nõrgad, ettevalmistamata on, siis võib fashistlik diktatuur veel võitjana kriisist välja tulla ja tulebki. Töölisklassi, kogu töörahva organiseeritud jõud peab fashistliku diktatuuri, kui monopolistliku kapitali terrorivalitsuse, hauda ajama, nagu seda tegid proletaarlased endisel tsaari-Venemaal, kus nad endid sellega kõigist kriisiraskustest ja piinadest päästsid. Nõukogude Liit näitab kõigi maade tööliste teed, mis enda vabanemisele viib:

„Ei ole teist teed kapitalismi üldkriisist väljapääsmiseks kui see, mida näitas *oktoobrirevolutsioon*: kurnajate klasside kukutamine proletariaadi poolt, pankade, vabrikute, tehaste ja kaevanduste, transpordi, majade, kapitalistide kaubatagavarade, mõisnikkude, kirikute ja valitseja-kodade maade konfiskeerimine.“

2. *Suure Nõukogude riigi elavat eeskuju* tuleb tugevasti populariseerida ning selgitada töörahvale ja kurnatavatele kõigil kapitalistlikkudel maal; tuleb näidata, kuidas nõukogude majandus, kapitalismi anarhiast ja kriisist vaba olles, suuteline on takistamatalt valmistamisjõude arendama sotsialistliku plaanikindluse alusel.

Nõukogude valitsus on proletariaadi diktatuuri riiklik vorm. Nõukogude valitsus on demokraatia töörahva jaoks, kuid karm diktatuur kurnajate vastu“ (KITK XIII pleenumi otsusest).

Nõukogude süsteemi juures likvideeritakse tööpuudus, tööliise mure homse päeva pärast, viiakse läbi töötingimuste ja sotsiaalse kindlustuse alaline paranemine ühes tööpäeva lühendamisega, maa andmine maata ning vähese maaga talupoegadele, toetus kehvikutele jne. Paljudelgi maal muutub võimuvõtmise küsimus töölisklassi poolt ikka aktuaalsemaks küsimuseks. Sellepärast peavad revolutsioonilikud töölised kogu oma agitatsiooni- ja organiseerimistöö vastavalt ümber korraldama. Seisukord nõuab aktiivsust, tegevust, julget pealehakkamist, eneseohverdumist. Klassivõitlus ei tunne armuandmist. Kes nõrgem, kes vastu ei pane, oma jõudu ei organiseeri, see lüüakse puruks. Kuid mitmemiljonilist proletariaadi väge ei saa purustada. Meie ülesanne seisab selles, et töö enamikkude meetoditega kiirendada hulkade äravalgumist sotsfashistide ja fashistide mõju alt. Hulkade võitmise probleem on praegu tähtsamaid küsimusi töölisliikumises — see on proletaarne revolutsiooni võidu ja kaotuse küsimus. Proletariaadil tuleb end ette valmistada võitluseks proletariaadi diktatuuri, nõukogudevõimu eest.

Üleminek isesugusele depressioonile ja töölisklassi viletsuse kasv

I

Üleilmse majanduskriisi käigus on viimasel ajal uued nähted ilmnenu. Kapitalistlikkude maade tööstus jõudis juba 1932. a. kriisilanguse kõige madalamast punktiist läbi ja seisab nüüd, kõikudes ja vaarudes, pisut kõrgemal tasemel. „On silmanähtav, et meil tegemist on üleminekuga tööstuse kõige suurema languse punktilt, tööstuskriisi kõige madalama sügavuse punktilt depressioonile, kuid mitte harilikule depressioonile, vaid isesugusele depressioonile, mis tööstuse uuele tõusule ja õitsengule ei tõsta, kuid teda ka kõige suurema languse punktile tagasi ei vii“ (*Stalin*).

See isesugune depressioon kujuneb kogu kapitalismi süsteemi üldkriisi sedavõrd raskest tingimustes ja peidab eneses sedavõrd karme vastuolusid, et ta kapitalistlikule majandusele kogunisti mitte soodsat seisukorda ei loo. Töölisklassile aga, nagu me allpool paljude näidete varal näitame, ei too ta majanduslikku parandust, vaid kindlasti *edaspidise — nii relatiivse kui absoluutse — viletsuse kasvu väljavaadet*.

Üheks proletariaadi viletsuse kasvu kõige tähtsamaks jooneks kriisi käigus oli *täieliku tööpuuduse* järsk kasv ja *osalise tööpuuduse* hulgaline levimine.

Viimane aasta on tööpuuduse ulatust pisut vähendanud, kuid üldist struktuurset tööpuudust pole ta isegi mitte kunagi tuntavalt pehmenanud.

A. Ühendriikides on töötavate tööliste arvu ametlik indeks, kui 1923—1925 a. a. keskmist taset 100-na võtta, 1932. a. novembrist kuni 1933. a. novembrini õige vähe tõusnud — 61-st 72-ni. Tööliste arv valmistuses on isegi ametliku arvustiku järgi peaaegu 30% allpool 1923—1925. a. a. taset. Aga ometi oli juba neil aastatel üsna suur struktuurne tööpuudus.

Ametiühingute materjalide järgi selgub vast ehk veel halvemgi pilt¹. Täielikult

¹ Need arvud kõlbavad ainult selleks, et dünamiikat näidata, kuna nad absoluutset tööpuuduse ulatust vähendavad, sest nad puudutavad ainult enam eesõigustatud ja kvalifitseeritud tööliskihete, kuivõrd need ainult ongi Ameerika ametiühingutesse organiseeritud.

töötute ametiühinguliikmete arv vähenes Am. Ühendriikides 32 protsendilt 1932. a. 29%-ni 1933. a. novembris. Osaliselt töötaolevate ametiühinguliikmete arv aga kasvas 21%-st 23%-ni. Nendest arvudest ei ole üldse näha, et tööpuudus oleks kuigi tõsiselt vähenenud. Küll aga on lühendatud töönaeralial ulatusel tarvitusele võetud.

Ametlikud andmed Prantsusmaa kohta on tööpuuduse absoluutse ulatuse väljasegitamiseks täiesti puudulikud, meie võime neid ainult selleks kasutada, et 1933. a. tööpuuduse tendentsi näidata. Nende andmete järgi oli abisaajaid töötuid 1932. a. 273 412 in. ja 1933. a. — 275 395 in.

Faschistliku Saksamaa andmed kujutavad tööpuuduse tuntavat alanemist, kuid nad on niivõrd võltsitud, et neid üldse tarvitada ei saa. Austria kohta käivad arvud näitavad abisaajate arvu kasvu 27,2%-lt 1932. a. 28,8%-ni 1933. a., kusjuures see 1933. a. detsembris isegi 29,4%-ni ulatas. Ja seda hoolimata kõigist tõketest, mis Dollfussi verine diktatuur töötutele abisaamise ette ehitab.

Tööpuuduse Itaalia peegeldavad samuti andmed Kanada, Itaalia, Hollandi, Norra ja Tšehoslovakkia kohta, kuna Poola, Belgia ja Jaapani kohta käivad teated tema vähenemist kujutavad.

Üldiselt on kahtlemata kindel, et kuigi tõsist tööpuuduse vähenemist pole olnud, et ta mitmelgi maal veelgi kasvab ja et ta mõju töölisklassi viletsuste kasvamisele 1933. a., tervelt võttes, ei vähenenud.

Samuti ei ole ka tulevikus struktuurset tööpuudusest ülesaamise kohta mingisuguseid väljavaateid. Tuntud ameerika majandusteadlane S. Chase¹ loeb töötute kõige usutavamaks arvaks Ameerika Ühendriikide kohta 1934. a. — 12 900 tuh. inimest, ja sedagi siis, kui kõik töölised 40 tundi nädalas tööivad. See aga tähendab, et isegi töölolevad töölised osaliselt töötud on.

Ta toob aga ka teisi andmeid. Neist selgub, et 1933. a. juunis valmistus 4 $\frac{1}{2}$ % madalam oli kui 1920. a. jaanuaris, töötavaid töölisi aga 45% vähem. Neist arvu-

¹ S. Chase — What hope for the jobless? Current History, Nov. 1933.

dest järgneb, et tööviljakus on mõnes tööstusharus, sõjaeelsega võrreldes, 5—6 korda kasvanud. Ja kui tööviljakuse edasikasvamist kas või kõige tagasihoidlikumal määralgi arvesse võtta, siis on „*oletatav töötutearv — 12 900 tuh. in. — liig mada!*“.

Niisugune on väljavaade kodanlise majandusteadlase kujutusel.

II

Proletariaadi viletsus kasvas aga ka tööliste töötingimuste vahetpidamatu halvenemise joonel: *tööpinevuse* peatamatu suurenemise, *tööpäeva pikennemise* (otsekohe või varjatul kujul), õnnetusejuhtumite vastu kaitsmise nõrgenemise jne näol. Võib täie kindlusega toonitada, et 1933. a. need viletsuse kasvu tegurid *edasi arenesid*.

Tööpinevuse kasvu võib märgata isegi Saksamaa võltsitud ametlikkudest andmetest, kus tööliste seisukord niiväga raske on, et fashistlik arvustik endale kuidagi niisugust toredust lubada ei saa, et seda seisukorda vähegi õieti peegeldada. Isegi saksa andmetest selgub, et 1933. a. novembriks tööstuse toodang, sama aasta juuniga võrreldes, enam kui 17% oli kasvanud, töötavate tööliste arv aga ainult 9% — kaks korda vähem. Päevaselge on, et see tööpinevuse kasvut kõneleb.

Erilised andmed Rühri söetööstuse kohta kõnelevad sedasama. Söetoodang ühe maalaluse töölise kohta ühes töövahetuses moodustas 1929. a. 1558, 1932. a. — 2093, 1933. a. juunis juba 2177. Ka see peegeldab tööpinevuse kasvu.

Berliini konjunktuuri instituut avaldas tööviljakuse kasvu kohta¹ huvitava kirjatüki.

Kirjatükis näidatakse, et kriisiaastatel tööviljakuse tõusuks otsekoheste tehniliste täiustuste alusel tingimusi ei loodud, ennem võis „tööviljakus ühe töötunni kohta veel langeda“. Aga ometi kasvas töölise tunnitoodang 1928. aastast 1932. aastani 24,4%, ja see kasv kestis 1933. a. edasi. See aga tuleb kui mitte terveit, siis rõhuvas enamuses tööpinevuse arvele panna.

Toome veel ainult ühe näite Jaapani kohta. 1927. a. oli iga 1000 väärtina kohta 35,3 kiutöölist, 1932. a. langes see arv 20,1%-ni, samal ajal vähenes tööliste arv 1000 telgedele kohta 792 inimeselt 447 peale².

Kahtlemata arenes see protsess 1933. a. edasi.

Samasest tööpinevuse suurendamisest annab tunnistust töötodanguhulga muutmise võrdlus töötavate tööliste arvu muutumisega viimasel ajal. Ka see võrdlus näitab 1933. a. kohta tööpinevuse määratud tõusu.

	Am. Ühend- riigid	Prantsus- maa	Inglis- maa	Saksa- maa
Muudatused toodanguhulgas 1932. a. kõige alama punkti ja 1933. aasta detsembri vahel . . .	+ 27,5	+ 15,2	+ 10,9	+ 21,4
Muudatused töötavate tööliste arvus.	+ 26,8	- 0,4	+ 8,0	+ 10,9

Peale tööpinevuse kasvu halvenesid töötingimused veel teistelgi teedel. Näiteks leiame hulgalise osalise tööpuuduse kõrval ka *tööpäeva pikendust*. Ameerika ajaleht „Daily Worker“ teatab, et suur Winkleri leivaküpsetuseäri Detroitis (A. Ü.) sunnib pagareid *80 tundi nädalas* töötama, ja nii töötavad meeste- kui naisterahvad.

Tööpäeva pikendusest kõneleb ka töölise kiri „Daily Worker’is“ 15. jaan. 1934. a. Selles on öeldud:

„Ma töötan kokana kella 6.30-st hommiku kuni kella 12-ni öösel, s.o. 18 tundi, ja saan selle eest 7 dollarit nädalas. Meile kõneldakse, et me õõvahetusse, s.o. pärast kella 8-at, tööle jääksime ühedollarilise lisatasu eest, kuid seda ei saa me kunagi kätte.“

Töölisklassi viletsus kasvab ka sotsiaalse kindlustuse kärpimise või mõnikord hoopis ärakaotamise teel, seoses abirahasajate hulga vähendamisega, abiraha kärpimisega, mõnikord kogu abirahasüsteemi likvideerimisega.

Meie ei hakka siin arvulisi andmeid ette tooma, mis kas võltsitud on, või lihtsalt avaldamata jäetakse. Ka ilma nendetaigi on teada, et 1933. a. vahetpidamata seaduseandlikke aktisid sadas, mis sotsiaalse kindlustuse nullini alla viisid. See proletariaadi viletsust suurendav tegur on viimasel ajal iseäranis jõurikast tegevust avaldanud.

III

Praegusaja kapitalismi üheks kõige iseloomustavamaks jooneks on see, et väikemüügi hind, millega laialdased tarvitajatehulgad — eestkätt töölised — omale vajalikke kaupu ostavad, suurmüügi hindadega võrreldes, väga kõrgeks üles on puhutud, kusjuures see vahe veelgi edasi

¹ „Wochenbericht des Instituts für Konjunkturforschung, 5. Juli 1933, nr. 14.

² „Japan Advertiser’i“ andmetel. Vt. E. Varga, „Uued nähted üleilmses majandusekriisis“, lhk. 94.

kasvab, 1933. aastal on väikemüügihindad otseselt ülemääraselt tõusnud.

Isegi niisugune advokaatlik ja kapitalismi ees roomav dokument, nagu Ameerika töödöderatsiooni peamehe W. Greeni aruanne, näitab, kui väga tööliste tarbeasjade hinnad A. Ü-s on tõusnud. 1933. a. novembrist oli kartulihind 1932. a. novembri hinnast 64% kõrgem, ubade hind — 30%, sibulatel — 30%, kapsastel — 39%, sea- lihal — 14%, jahul — 60%, leival — 20%, banaanidel — 10%, ploomidel — 20%, suhkrul — 10%, riiete hinnad keskmiselt — 24%, kuna mõnedel koguni 50% ja üle selle. Samal ajal oli teiste kaupade hind ainult 11% keskmiselt kasvanud.

D. Flynn toob „New Republic“ kiutööstuse saaduste kohta käivad andmed, mis mitte vähem kujukad ei ole. Üsna lühikese ajavahemiku jooksul — 1933. a. märtsist kuni augustini — kallinesid mees- terahvaste sokid 130%, puuvillariie — 100%, flanell — 113%, mustriega käterätikud — 63%, topilised käterätikud — 64%, tööriided — 85%, odavad särigid — 100%.

Neid andmeid võib täiendada Saksamaa kohta, kus ametlike teadete järgi 100 kilo võid Berliinis 17. veebruaril 1933. a. 168 marka maksis, 8. aug. — 238 marka, 20. dets. — 298 marka. Rasvahind tõusis 65 margalt 100 kilo eest aasta algul kuni 100 margani maikuul ja hiljem. Margariini hind tõusis kahekordseks. Riidehind kallines ainult juuni-juuli jooksul 8—12%. Vastavalt kerkisid ka valmisriiete hinnad. On kõik põhjused arvata, et need ametlikud andmed väikemüügihindade tõelikkude tõusu väiksemana näitavad, kuna see tege- likult palju suurem on.

Siinjuures tuleb silmas pidada, et töö- liste raionides müüdavate kaupade omadu- selt tihti peale halvad, hinnad aga — kas otsekohe või kaudselt — kõrgemad kui mujal. Monopolistlik kapital ei lepi sel- lega, et monopoliseeritud kaupade hinnad kõrgel hoida. Kuna hulgalised tarvitajad organiseerimata on, siis kasutab seda monopolistlik kapital, et väikemüügi hindu suurmüügi hindade tasemest kaugelt üle tõsta. Kriisi eelmistel jaamavahedel tuli see selles nähtavale, et väikemüügihindad palju visamalt alanesid kui suurmüügihin- nad. Viimasel ajal näeme seda selles, et väikemüügihindad hoogsalt tõusevad, et monopolistid neid suurmüügihindade tõu- sust palju kiiremini üles kruvivad. See hindade tõus mõjub iseäranis valusalt ja süvendab proletariaadi häda ja viletsust edasi.

IV

Väikemüügihindade ülespühumine A. Ü-s oli 1933. a. sedavõrd silmatorkav, et see isegi vabameelse kodanluse hulgas ärevust tekitas.

Ajakiri „New Republic“ kirjutas 13. detsembril 1933. a. erilises juhtkirjas:

„Arvud näitavad, et kui (kriisi vastu loodud) „Rahvusliku uuesti ülesehitamise administratsioon“ langes või langemas on, siis ei seisa viga mitte selles, et ta tööaja lühenemise ja tööpalga kõrgene- mise peale mõju avaldab. Viga seisab palju enam selles, et tema tarvitajate kontrolli tööstusesaaduste hindade üle sisse ei seadnud. Valmistus ja tarvi- tus ei või kasvada, kui see, mis tööline ja farmer saavad, neist hindadest lahku läheb, millega nad oma tarbeaineid ostavad.“

Meie ei hakka siin artikli autoriga nende tõenduste ja seaduste üle „Rahvusliku ad- ministratsiooni“ tegevuse suhtes vaidlema. Märgime vaid selle kahtlematu tõsiasi iseloomulikkude tunnustamist, et hindade lahkumine 1933. a. kodanluse enda aja- kirjanduse tõenduse järgi väga suur oli ja ikka suuremaks kasvab.

Sellesamale juhib tähelepanu ka Ameerika konkreetne välismaine uurija, kes „Deutsche Wirtschaftszeitung“'s 20. juu- lil 1933. a. kirjutab:

„Tööliste tarbeainete hindade kiire tõus, kusjuu- res tööliste tööpalk nominaalselt muutumatuks jäi, alandas seda palka reaalselt ühe kolmandiku võrd.“

Kommunistlik „Daily Worker“ tähendab, Ameerika töödöderatsiooni aruande andme- tele toetudes, et „esimese järgu tarbeasjade hindade järsk tõus keskmise tööliste töö- palga sügava languse kaasa tõi“. Nende andmete järgi „on keskmise ameerika töö- lise reaalne nädalapalk, kui seda saaduste- hulgaga võrrelda, mis ta iga päev ostab, 15% sellest tasemest allapoole langenud, kus ta märtsikuul seisis“... Ja ajaleht järeldab päris õieti: „Toitainete hindade tõus ei ole muud midagi, kui meetod üldi- seks tööliklassi tööpalga alandamiseks.“

Seesuguseid järeldusi ei tee mitte ainult kommunistlik ajakirjandus. Neid ei saa varjata isegi mitte Ameerika töödöderat- siooni ametiühingu-bürokraadid, need kapi- talistideklassi töölisleitnandid, nagu De Leon tabavalt nimetas. Nende mõtteaval- dustes ei ole vähe kelmivigurdusi ja kau- nistamisi, kuid vahe suurenemine tarbe- ainetes hindade ja tööpalga vahel on neistki näha.

Föderatsiooni häälekandja, ajakiri „Ame- rican Federationist“ kirjutab 1934. a. ja- nuari numbris lk. 42:

„Pangakriisi ajast (s.o. 1933. a. kevadest) peale on hinnad, mis tööline temale vajalikkude kaupade eest maksab, palju rohkem tõusnud. Toitainete

hinnad kasvasid (novembriks) 18%, riiete ja koduste tarbeasjade hinnad — 26,3% (novembriks). Seikombel on *töölise seisukord aasta lõpul pähem kui see aasta algul oli* — tema palgaümbrikus on ehk rohkem raha, kuid osta saab ta vähem. Tema „reaalne“ tööpalk on vähenenud.“

Sedaviisi kujutavad tõsiasju isegi need, kes ameerika kodanluse sotsiaalne peatugi on — Ameerika tööföderatsiooni tegelased.

Proletaarlaste elatisvahendite hindade ülemäärane tõus sunnib neid *oma tarvitust* ikka rohkem ja rohkem *vähendama*.

Hulgalise tarvituse vähenemist Ühendriikides võib kas või kaubandusministri viimasest aruandest näha, millest selgub, et suuremad toiduainetepoed 1933. a. üle maa kaupu 10% vähem müüsid kui 1932. a.

Ligikaudu samasugune on seisukord ka Saksamaal. Kõigist üliväga huvitavatest andmetest, mis konjunktuursete uurimiste instituudi bulletinis 14. veebr. 1934. a. ette toodud, on näha, et 1933. a. on väikemüügi-läbikäik peaaegu kõigi kaubarühmade alal, 1932. aastaga võrreldes, tuntuvalt väiksem. Tõsi küll, 1933. a. detsember näitas natuke paremat pilti; kuid kui võrd see tõele vastab, see on, pehmelt öeldes, väga kahtlane. Toome instituudi andmetest mõned tähtsamad kokkuvõtted:

	Läbikäik 1933. a., võrreldes 1932. a.	Läbikäik 1933. a. det- sembris, võr- reldes 1932. a. detsembriga.
Toitainete ja koloniaal- kaupade poed	— 6,4	— 1,6
Piimasaaduste poed	— 13,5	— 5,3
Kohvi- ja teemüük	— 8,0	— 13,5
Kaubamajade toitainete osakonnad	— 22,2	— 13,4
Kaubamajade kiutööstu- sasaaduste ja riidekaupade osakonnad	+ 0,7	+ 14,9
Apteegikaubad	— 8,6	— 1,0

Üldkokkuvõte näitab *rahvahulkade tarvituse vähenemist*.

Tabelist on eriti selgesti näha, et Saksamaa elanikud endid 1933. a. *palju pahemini toitsid*, kui 1932. a. Saksa töörahva kõige laiemad hulgad seisid aga juba siis viimasel nälja ja viletsuse serval. Prof. Tyszchko andmete järgi langes abisaaja töötatöölise päevane tarvitus, võrreldes töölise tarvitusega 1927.—1928. a. a., järgmiselt: liha tarvitus alanes 126 grammilt 9 grammile, rasvatarvitus — 55 grammilt 24 grammile. Langes isegi kartulite tarvitus — 424 grammilt 246 grammile.

Samasuguseid andmeid on meil olemas ka teiste maade kohta. Teated Montigny linnast (Prantsusmaal) näitavad, et töölis-

perekond ei kuluta liha peale mitte midagi või peaaegu mitte midagi. Üldised kulud toidu peale kahe nädala vältel ei või üle 200—250 frangi (á 7½ kop.) tõusta; sellest läheb umbes 50 franki ainult leiva peale. Nälg on sõna tõsisem mõttes käes. Ja Montigny linnapea on sunnitud tunnustama: „See seisukord, see viletsus on elanikkude tervisele raskeid tagajärgi toonud.“

Inglise kommunistlikus ajalehes „Daily Worker“ 1934. a. 10 jaanuari numbris leiame andmeid eriti uurimisele võetud töölisperekonna toitmisseisukorra kohta, kus perekonnapea praegu tööta on. Uurimine näitas, et sel perekonnal on kolmel päeval nädalas lõunatoiduks ainult leib margariiniga, kuna üks päev lõunat hoopiski ei ole. Öhtusööki on ainult kord nädalas. Hommikueineks on alati ainult tee leiva ja margariiniga.

Nõnda elab ja toidab end proletaarlane Inglismaal, sel kiidetud maal, kus tööpalgataste üle kogu Euroopa kõige kõrgem on.

Toome veel mõned näitlikud andmed Poolamaa kohta. Poola konjunktuuri instituudi ülevaate andmete järgi 1933. a. koi-manda veerandi kohta langes toitainete tarvitus selleks ajaks, 1928. aastaga võrreldes:

Leiva tarvitus	21,6%	võrd
Suhkru „	17%	—
Tubaka „	17%	—
Petrooleumi tarvitus	29%	—
Õlle „	57%	—
Tuletikkude „	18%	—
Süte tarvitus koduseks kütteks	20%	—

Seesugused on tõsiasjad, mille kohta isegi kodanline leht „Varschavska“ tarvitlikuks pidas kirjutada:

„Leib, suhkur, sool, petrooleum, elektrilamp ja süsi — kõik need on linnale ja küllale kahtlemata esimesejärgu tarbeained. Kui nende tarvitamine puuduse mõjul nii kohutavalt langeb, siis on selge, et inimesed isegi oma kõige algelisemaid tarbeid vähendavad. Meie elanikkude ostuvõime on langenud kõige madalamale tasemele.“

Nii on lugu reaalse töötasu alandamisega ja siit järgneva proletariaadi absoluutse viletsuse kasvuga.

Kuid ekslik oleks arvata, et reaalse töötasu langemisega ühel ajal nominaalne töötasu igalpool tõuseb. Tõsiasjad näitavad, et isegi töölise elatisvahendite väikemüügihindade suure üleshüppe puhul nominaalse töötasu *langemine* haruldane asi pole.

Ameerika ajalehes „Daily Worker“ jutustatakse, näiteks, et Krogeri kompanii (Det-

¹ Vt. S. Bolotín, „Вопросы снабжения“, 1934. a., lk. 27.

roittis) pagariärides kõrgendati töötasu pärast „eravõistluse kodeksi“ allakirjutamist 5 sendi võrd tunnis; kuid nädal hiljem alandati seda 10 sendi võrd tunnis, ja jäetigi sellele tasemele. Consolidated Baking-Company“ maksis enne kodeksi allakirjutamist 15 dollarit nädalas 70 töötunni eest, nüüd aga maksab ta 10 kuni 12 dollarit 80 töötunni eest. Gordoni kompanii leivaküpsetuseäri maksis varem 50 senti tunni eest, nüüd — 35 senti.

Sedaviisi on käimas otsene nominaalse töötasu alandamine. Tulemuseks on, et proletariaadi viletsus ikka edasi kasvab.

Ameerika proletaarlase tööpalga juba niigi madalat taset kärbitakse veel enam selle omapärase andamiga, mida ta selle eest maksma peab, et töökohta leida, või seda kinni hoida.

Ühendriikides on juba ammust ajast saadik nõndanimetatud *tööliste raketeerimine* tarvitusel, mis selles seisab, et paljudes ametiühingutes, kes Ameerika tööföderatsiooni kuuluvad, juhtivad kohad poolbandiitide-poolkapalistide käes on, kes töölesaatmise oma kätte on monopoliseerinud ja selle eest määratusuurt maksu võtavad. *G. Seidmanni* andmetel on raketeerimine 47 majanduseharus eriti levinud, kusjuures raketöörid kogu aeg karistamata jäävad. Kohtu alla on ainult kaks raketööri antud, kuid mõlemad pääsesid terve nahaga.

Toome mõned raketööride tüübid.

Sam Kaplan — pühendab „ametiühingu tööle“ ainult 1—2 päeva nädalas, kuid saab selle eest ümmarguse summa aastas — 21 800 dollarit (vaat, kuhu liikmemaksud lähevad); endised ühingu juhtjad, kes raketöörid ei olnud, ei saanud üle 250 dollari. Kuid Kaplanile on sellelt vähe. Tema käes on pealeselle ühingu erifondid tarvitada, samuti sai ta viie aasta jooksul 55 tuh. dollarit rahalist tulu. Rohkem aega ei saa Kaplan oma kohuste täitmisele ametiühingutöös anda — arusaadavalt põhjusel: ta on samal ajal *suurkapalist*, monopolistliku kompanii juhataja.

Kaplani tegevus töömuresemise alal väljendus selles, et ta umbes 600 luba välja andis, võttes igaühe eest 500—1000 dollarit, pealeselle kohustuse, et saadavast palgast 20% temale makstakse.

Pealeselle sõlmib ta ettevõtjatega lepinguid, mille järgi ettevõtjad palka mitte tööliste kätte ei maksa, vaid tema kätte, tema aga annab sellest töölistele poole, millest need veel ametiühingu liikmemaksu peavad maksma. Oma autoriteedi ülevalhoidmiseks peab Kaplan endal neli erilist tugevajoolist ihukaitsjat, kes töölisi kolgivad, ja kui vaja, ka maha tapavad. Kui aga Kaplan kohtu alla anti, võttis ta ühingu kulul omale advokaadi, kellele 25 tuhat dollarit tasu makseti.

Patrick Kammerford sai ametiühingu juhiks olles veel vastavate kapitalistlikkudel ettevõtelt erilist lisapalka. „Carlton Hosting Company“ üksi maksis talle 50 dollarit nädalas selleks, et ta igasugused tööliste rahutused ära hoiaks. „United Hosting“

aga maksis talle koguni 75 dollarit nädalas. Kammerfordi lähemaks erialaks on *streigilõhkumine*; ühingu juhataja ajab oma ühingu liikmete streigid nurja ja saab selle eest viisakat tasu. Haegen ja Ko käest sai ta streigi nurjaajamise eest 7000 dollarit, „Murphy“ kompaniilt — 5000 dollarit. On arusaadav, et just Kammerford altkäemaksu ja müüdavuse vastase võitluse alal erivolinikuks on. Ja pealeselle on ta veel suur poliitikategelane — ta on Tammany Hall'i (demokraatliku partei valimisorganisatsioon) kohaliku organisatsiooni juhataja. Kammerfordi ametiühinguline tegevus seisab, nagu teistelgi, selles, et ta töölisi kõrge tasu eest tööle saadab ja ühingule alluvate ettevõtete proletaarlastele, töökaotuse ähvardusel, maksu kogub.

Me tõime ainult kaks näidet. Nii sugused raketöörid aga, nagu P. Morin, L. Kaufmann, T. Maloy, Brandel, Fay, D. Shilling jt., ei ole vähem värvikad kujud.

On raske rahulikult põrutavaid fakte kirjeldada, kuidas raketöörid kerjusteks muutunud proletaarlaste töötasu veel rohkem maha kisuvad.

J. Kutschinski andmetel, mis ajakirjas „Finanzpolitische Korrespondenz“ avaldatud, oli Saksamaa tööliste keskmise tööpalga indeks (1928. a.—100) 1932. aastaks langenud kuni 64% ni, tööpalk ulatas, K. väljaarvamiste järgi, vaevalt *poole elatis-alammääran*i. Viimase aasta jooksul aga on tööliklassi seisukord päevaselgelt veel pahemaks läinud. „Tööliklassi uus elamistase kapitalistlikkudel maadel, mida kriis kõige rohkem vupustanud, läheneb ikka enam asumaade elutasemele,“ — niisugune on sm. Manuilski järeldus tema aruandes XVII parteikongressil.

„Neli aastat tööstusekriisi on tööliklassi välja kurnanud ja meelegehiteni viinud“ (*Stalin*). Neljale aastale järgnev viies aasta kurnab tööliklassi veel enam, ajab teda veel enam meelegehitele ja ühes sellega vallastab tema revolutsiooniliku aktiivsuse. Seesama surve tööliklassi turjale, seesama metsikult teravaks aetud kurnamine, mis kapitalistliku tööstuse äriseisukorda kergendab ja kriisist depressioonile üle minna aitab, süvendab *ühtlasi ka üldist kapitalismi kriisi ikka edasi*.

Tähtsamate elatisvahendite hindade üleskrüvimine ei õnnista mitte ainult proletaarlaste maksujoolist kaupade nõudmist, vaid tingib isegi kohaliku kodanluse kõige tugevamate kihtide laostumise. Võiks selle kohta terve rea tõendusi ette tuua, näiteks, ühe väikekodanlise äärmiselt tüübilise „hingekarjatuse“, mis D. Martini varjunime all ameerika ajakirjale „Nation“ avaldamiseks saadetud.

D. Martin kuulub jõukamate väikekodanlaste hulka. Temal on oma maja ja kindel teenistus. Kuid sellest hoolimata ei

suuda ta oma eelarvet ots-otsaga kokku ajada ja igatahes puudub tal jõud, et katjata üleskutsele: „ostke praegu!“ mille „Rahvuslik administratsioon“ välja kuulutas ning mis tervest ajakirjandusest vastu kajab.

„Mina ei jõua rohkem osta,“ vastab ta neile üleskutsetele ja seletab selle põhjusi. 1929. a. oli ta üsna jõukas inimene, tal oli isegi oma maja ja ta teenis 2500 dollarit aastas, kuna praegu teenib 1500 dollarit. Seejuures pole majaostmise võla protsendid alanenud, maksud aga, elekter ja samuti gaas ning raudteesõit New-Yorki on kõrgeenenud 150%; süsi ei ole odavenenud, bensiini ja gasoliini hinnad ei ole peaaegu muutunud jne. Viimastel kuudel aga löid Martini asjad veel enam kõikumise, sest „praegu näeme meie, et hinnad kasvavad, kuigi sissetulekud ei kasva...“ Alammäärane tööpalk osutub tihtipeale ülemääraseks palgaks... Meil on võimata „ostusid teha“.

„Nation“ avaldas Martini kirja saateks erilise juhtkirja, milles leht teatab, et kõigi nende ameerika „martinite“ — „keskklassi“ esindajate koguhulgal puudub võimalus ostuhoogtõöst osa võtta. Mida peab siis proletaarlaste kohta ütleva?

Niisugused on mõningad pildikesed vahet „elu hinna“ dünaamika ja tööpalka liikumise vahel 1933. a. Igale pealtvaatajale, kelle silmi kodanlikud klaasid ei varja, on kergesti näha, et see vahe aina süveneb.

Ja see, et praegu „hulkade teadvuses tormiidee valmib“ (Stalin) — on kindlasti seotud proletariaadi viletsuse edasikasvamise, mida ülaltoodud tõsiasiad piltlikult tõendavad.

V

Töölisklassi viletsuse kasvamise protsess arenes 1933. a. kapitalistide monopolistlikkude ülikasude määratu suurenemise olukorras. Tööpalka langemine ja kasude tõus — need olid kaks erimomenti ühtses protsessis, mis areneb kriisi kõige madalamalt astmelt isesugusele depressioonile ülemineku tingimustes.

A. Ühendriikides on reaalne tööpalk 1933. a., Ameerika tööföderatsiooni kõige klanitumate väljaarvamiste järgi, vähemalt 15% võrd langenud, kuna 425 suurkompanii puhaskasu, jällegi klanitud andmete järgi, vähemalt 45% on tõusnud.

Ühendriikide 205 korporatsiooni kasud näitasid järgmist liikumist:

	Üldkasu (mln. dollarites)	Kasu saavate korporatsioonide%
1932. a. III veerandaasta	— 12	46
1933. „ I „	— 15	43
1933. „ II „	+ 87	61
1933. „ III „	133	77

Mitte vähem piltlikud ei ole andmed 305 korporatsiooni kasude liikumise üle (Standart Statistics). 1933. a. I veerandaasta tõi 32,8 mln. dollarit puudujääki. Teine veerandaasta aga andis juba 150,9 mln. dollarit kasu. 1933. a. III veerandaasta tõi kapitalistidele õige ümmarguse summa — 329 mln. dollarit. 1933. a. kolme veerandaasta kestel (IV veerandaasta kohta ei ole veel kokkuvõtteid) ületasid kasud 1932. a. vastava summa enam kui kaks ja pool korda, tõustes 146,6 mln. dollarilt 369,5 mln. dollarini.

Õige suurt tõusu näitavad ka monopolistlikkude ettevõtete aktsiate kursid. Nii tõusis ameerika sõjakeemia hiiglakontserni „Dupont de Namour'i“ aktsiate kurs 35-st 1933. a. veebruaris 86-ni novembris. Ühendriikide terasekorporatsiooni aktsiate kurs tõusis 26¹/₈-st veebruaris 43⁷/₈-ni novembris, ja juunis ulatas isegi 58¹/₄-ni. Rockefelleri „Anaconda-Copper'i“ aktsiate kurs tõusis 6¹/₂-st veebruaris 14³/₄-ni novembris jne.

E. Varga ülalpool juba tähendatud broschüüris toodud andmete järgi kasvas maailma suurema automonopoli „General Motors'i“ kasu 5,9 mln. dollarilt 1932. a. 93 mln. dollarini 1933. a. üheksa kuuga. „Dupont de Namour'i“ kasud kasvasid enam kui kahekordseks. 1932. a. III veerandaastal moodustasid need 5,5 mln. dollarit, 1933. a. III veerandaastal — 11,9 mln. dollarit.

See monopolistlikkude ülikasude tõus on otsekoheses sidemes surve kõvendamisega töölisklassile, kriisiaegse natsionaliseerimisega ja tööpalka alandamisega.

Meie käsitasime senini Ameerika andmeid. Võib kergesti näha, et need andmed mitte midagi iseäralikku ei kujuta. Võtame, näiteks, 1933. aasta kokkuvõtet Inglismaa kohta, mis ajakirjas „Economist“ 20. jaan. 1934. a. avaldatud.

1932. a. IV veerandaasta kohta näitasid 464 inglise kontserni 16 202 tuhat naela puhaskasu; 1933. a. sama veerandaasta kohta näitasid nad 21 117 tuhat naela puhaskasu. Kasud kasvasid seega 30,3%. Üsikute tööstuseharude järgi on teated järgmised: kiutõöstuse kontsernides kasvab kasu 71,6%, telegraafit-telefoni tööstuse alal — 110,2%, teekontsernides — 52,9%. Raua ja terase alal saadi 389 tuhat.

naelalise kahju asemel (1932. aastal) 414 tuh. naela kasu. Automobiilide ja jalgrataste alal — 510 tuh. naela kahju asemel 1358 tuh. naela kasu. Laevaehituse alal — 284 tuh. naela kahju asemel 494 tuh. naela kasu. Toorkummi alal — 163 tuh. naela kahju asemel 49 tuh. naela kasu. Kõigist kontsernirühmadest näitasid ainult hotellid väikest kasude alanemist.

Pilt on küllalt selge. Kogu majanduslikku liikumist 1933 a. läbib sügav vastaspoolsus *monopolistlike kasude kõrgenemistendentsi ja tööpalka alanemistendentsi* vahel.

Kriisi ülesaamine kõige madalamast punktist ei pannud proletariaadi viletsuse kasvu kogunisti mitte seisma, ega pehmenanud ka kapitalistlikku kurnamist. Sündis enim ja sünnib praegu just vastupidi. Ja iga samm üleminekul kriisi ma-

dalamast punktist depressioonile on ühtlasi sammuks proletariaadi viletsuse kasvu teel, järelikult, kodanlise süsteemi üldkriisi süvenemise teel. „Kuigi monopolistlik kapital, kokkuvõttes, nähtavasti kõige madalamast tööstuse languse punktist üle on saanud, on ta ometi kõigi oma samumudega ja eriti hullupöörase survega nii omamaa, kui asumaade tööliste ja talurahvale üldise kapitalismikriisi süvenemist ikka edasi viinud“ (*Manuilski*).

Tee kriisi kõige madalamalt punktist depressioonile on kapitalismi konjunktuuris liikumises tee revolutsioonile, tee revolutsiooniliku kriisi kiiremaks valmimiseks üldise kapitalismikriisi arengus... „*Kapitalistlike maade tööliklass, kelle neljajaastane kriis ja tööpuudus meeleheitel on viinud, asub revolutsiooni teele. See tähendab, et revolutsioonilik kriis valmimas on ja valmib*“ (*Stalin*).

Hard

Doonau sõlm imperialistlikekudes vastuoludes

Doonau jõgikond, mis Euroopa kokkupõrgete ajaloos kõige suuremat osa on etendanud, esineb praegusel siimapilgul uuesti lepitamatute imperialistlikekude vastuolude vihase võitluse väljana, muutub uuesti üheks ähvardavamaks maaalaks Euroopa mandril. Kagu-Euroopas esinevad praegusel ajal aktiivselt kolm imperialistlikku tegurit: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Mis Inglismaasse puutub, siis hakkas see 1926. aastast saadik Doonau jõgikonnale vähem tähelepanu pöörama, juhtides raskuspunkti elulikule probleemile — et Britannia impeeriumi ühtsuse jäänuiseid alal hoida, teda nõukogudevastase sõja ettevalmistamise abil päästa. Inglismaa poliitika nii Kagu-Euroopas kui ka relvastumise probleemis alistub ühele ja samale põhimõttele: takistada kindlasti liitunud blokkide moodustumist, mis Inglismaa kui vahekohtuniku osa nõrgendada võiksid.

Itaalia poliitika äramäärajaks Doonau jõgikonnas on itaalia kodanluse laiutamisseedad, kes, olgugi, et ta oma laiutumise põhiülesannet Aafrikas ja Aasias näeb, siiski väga hästi aru saab, et nende laia-

liste plaanide teostamiseks rida eeldus vaja läheb. Kõigepealt on Itaaliale elulikult vajalik Aadria meri Itaalia kinnismerkis muuta, mille tingimuseks on Jugoslaavia lagunemine. Edasi peab Itaalia omale toorainete baasi kindlustama selleks, et võimalust saada suureulatuslikule riisikole minna. Rea möödunud aastate vältel on Itaalia omale Albaanias tugevad seisukohad loonud, mis Jugoslaaviale lõunast otsekoheseks ähvarduseks on; ta kindlustas oma mõju Bulgaarias ja Ungaris. Ise imperialistliku sõja võitjate riikide leeri kuuludes esineb Itaalia revisjonistliku bloki kaitsjana ja organiseerijana; ta nõuab Versailles'i süsteemi uuesti läbivaatamist, kuid tema huvidele vastavais raamidis.

Rooma huvid satuvad Doonau jõgikonnas esmajoones Saksamaa huvidega vastamisi: fashistlik Saksamaa, kes oma nõukogudevastast idaplaani teostada püüab, ei loobu samal ajal minutikski laiutumispüüdest Doonau jõgikonnas ja Balkanitel, milliseid maid ta oma tulevasteks pärismaadeks peab. Neis oludes on Austria, kui esimeseklassi sõjalik-politiilise lähteala,

oma külge liitmine Saksamaa rahvus-sotsialistliku välispoliitika kõige aktuaalsemaid ülesandeid. Meetodeid muutes, vahetpidamata manööverdades rühib Saksamaa samal ajal Austria probleemi lahendamisele anslussu (enda külge liitmise) vaimus ikka lähemale.

Kolmas imperialistlik tegur, kes Kagu-Euroopas aktiivselt esineb, on Prantsusmaa, kel sel maalal kuigitõiseid majanduslikke huvisid ei ole, kuid kes Doonau jõgikonnas toimuvatele protsessidele poliitiliselt kõige suuremat tähelepanu pöörab. Prantsusmaa põhiülesandeks Euroopa selles nurgas on Jugoslaavia puutumatus kaitsta, kes siamaani tema truimaks liitlaseks on olnud; edasi tuleb Väike-Entente kindlustamine, vastupanek nii itaalia kui saksa imperialismi Kagu-Euroopasse tungimisele. Rööbiti imperialistlikkude riikide diplomaatlikude manöövrirtega Doonau jõgikonnas käib nende riikide eneste agentuuride hoogne töö mitmelgi maal. Nii toetub Saksamaa Rumeenias raudkaardiväele, keda ta finantseerib; õhutab ohvitseride salanõusid, loob rahvus-sotsialistlikke rakukesi Transilvaanias ja Bukoviinas, samuti Saksa asundustes Bessaraabias. Sellega ühel ajal tegutseb Saksamaa Bulgaarias Zankovi fashistliku partei kaudu. Itaalia toetab Jugoslaavias fashistlikke horvattide organisatsioone, neid relvadega varustades, „töötab“ Iõnasaavi Kossovi albaanlaste hulgas. Samas suunas tegutseb ka Ungari, kelle territooriumil organisatsioonid on loodud, kes Jugoslaavias terroristlikke väljaastumisi juhivad. Siia kuulub esmajoones „Ustascha“ organisatsioon, mille liikmed Ungaris käsimommide pildumist, kuulipildujaga laskmist jne õpivad. Imperialistlikku märgukirjade- ja memorandumite-diplomaatiat toetab tagant käsimommide ja põrgumasinade diplomaatia.

Nende Doonau jõgikonnas võitlevate tegurite kõrval on selles Euroopa osas väga tõised protsessid käimas, mis tingitud on väikeriikide enesealahoio loomusunnist, millised riigid imperialistliku sõja armualustena Trianoni, St. Germain'i ja Neuilly lepingute alusel üles on kasvanud. 1932. aastast peale hakkavad rumeenia, jugoslaavia ja tšehoslovakkia kodanluse juhtivad ringkonnad oma tuleviku pärast väga suurt muret tundma. Selles suhtes oli neile „memento mori'ks“ („mõtle surma peale“) neljartiigi leping, mis küll konkreetseid tulemusi ei annud, kuid meetodeid näitas, millistega suurriigid selleks, et kas või ajutisekski kokkulepet saavutada, väikeriigid oma vahetusrahaks teevad. See välja-

vaade kerkis Tšehoslovakkia, Jugoslaavia ja Rumeenia silmade ette, ja koguni mitte kauge tuleviku uduvines, vaid homse selgetes äärjoontes. Seejuures ei tohi unustada, et sama neljartiigi kokkulepe ka Poola välispoliitika suhtes suurt osa etendas. Sellest silmapilgust peale algab Balkanitel ja Doonau jõgikonnas palavikulik tegevus: peetakse telgitaguseid läbirääkimisi, toimuvad kuningate kokkusaamised, lastakse igat vikerkaare värvi proovipalle õhku, teostatakse Väike-Entente ümberorganiseerimine, kes püsivaks kolme riigi blokiks püüab muutuda, mis igaihte nendest vastastikuse äraandmise vastu kindlustaks. Väike-Entente organiseerumislepe jäi siiski tühjaks vormiks, sest ka tema raamides püüab iga asjaosaline eriteel väljapääsu leida.

Järgmiseks jaamavaheks oli Balkani kokkuleppe allakirjutamine, siin kuulus algatus Türgi- ja Kreekamaale, kes mittekallaletungi- ja sõbruselepingu alla kirjutasid ja välispoliitika alal omavahelise kaugeleulatava koostöö kindlaks määrasid. Türgi-Kreeka lähenemine toimus algul Itaalia juhtimisel, kuid peagi selgus, et Türgimaa ja Kreekamaa raskuspunkti ülebalkanilisele kokkuleppele üle viivad, milline kõigi osaliste seisukohti suurriikide vastu oleks kindlustanud. Ühtlasi oli Türgi-Kreeka koostöö Bulgaaria revisjonistlikkude püüete vastu suunatud. Bulgaaria nõudmised Türgimaa suhtes käivad Thraakia kohta, kuid viimastel aastatel on nad Bulgaaria revisjoniprogrammis tahaplaanile nihkunud, ja ainult Thraakia emigrantide organisatsioonid on aegajalt Türgi piiri läheduses meeleavaldusi toime pannud. Võrratult palju teravama iseloomuga on Bulgaaria-Kreeka vahekorid: Bulgaaria nõuab esmajoones koridori läbi Kreeka Thraakia Dedegatshi sadamasse. See nõudmine põhjeneb Neuilly lepingu vastava punkti laiaulatuslikumale tõlgitsusele, millises punktis on ette nähtud, et Bulgaariale võimaldatakse vaba majanduslik väljapääs Ägea merele. Kreekalased tõlgitsevad seda punkti nii, et Bulgaarial on õigus Solonikis vaba piirkonda saada. Edasi tulevad Bulgaaria nõudmised territooriumide kohta, mis lepingute põhjal Kreeka kätte on läinud. Mitte vähem teravat iseloomu ei kannu Bulgaaria nõudmised Jugoslaavia Makedoonia ja Rumeenia Dobrudsha kohta, kusjuures Makedoonia küsimus viimaste aastate jooksul mitmel korral ähvardas seisukorda kõige tõsisemaks ajada.

Seesuguses olukorras astusid Türgi- ja Kreekamaa läbirääkimistele Balkani kok-

kuleppe üle. Esimeseks astmeks oli Türgi-Jugoslaavia lepingu allakirjutamine 27. novembril Belgradis. See leping on sarnane Kreeka-Türgi ja Türgi-Rumeenia lepingule; ta ei sisalda aga pealetungiva poole äramääramist. See oli seletatav Türgimaa püüdega Bulgaariat Balkani lepete süsteemi tõmmata. Bulgaaria astub kindlasti pealetungiva poole äramääramise vastu, sest see kohustaks teda Balkanitel territoriaalset status-quo'd (senist seisukorda) alal hoidma. Pärast seda, kui Bulgaaria Türgi-Jugoslaavia lepet kui bulgaariavastast meelevaldust hindas, selgus, et ülebalcanilise kokkuleppe teostamine Bulgaaria osavõtmisel võimatu on; sellest silmapilgust peale läks algatus sel alal põhiolulikult Jugoslaavia ja Rumeenia kätte, kes Pariisi juhtnööride järgi tegutsesid. Kuigi püüetel läbirääkimistel Kreeka- ja Türgimaa välispidi kõige suuremat aktiivsust avaldasid, oli taktikepp ometi juba Titulescu ja Jeffitschi käes. Pärast seda kui selgus, et Herriot kokkusaamine Bulgaaria peaministri Muschanoviga, Delbose sõit Sofiasse 1933. a. augustikuul, Titulescu sõit Bulgaariasse, Rumeenia ja Jugoslaavia kuningate korduvad sõidud tagajärjetuks jäid, otsustasid Jugoslaavia ja Rumeenia, kes Väike-Entente huvivid esindasid, teadlikult Balkani kokkulepet surveabinõuna Bulgaaria vastu kasutada. Selle tagajärjel omandasid läbirääkimised kokkuleppe üle selgesti väljendatud teravuse Bulgaaria vastu. Jugoslaavia ja Rumeenia kasutasid tekkinud olukorra kahtlemata väga hästi ära ja juhtisid läbirääkimised niisugustele roobastele, mis asja põhise algataja — Türgimaa — huvidele hoopis mitte ei vastanud.

Tuleb silmas pidada, et Jugoslaavia välispoliitika kohta otsustavat osa etendab seljataguse kindlustamine Itaaliaga kokkupõrke puhuks. Selleks on talie vaja kas oma piirid Bulgaaria ja Albaania vastu teiste Balkani kaasosaliste poolt kindlustada, või Bulgaaria Jugoslaavia mõjupiirkonda tõmmata. Esialgu näis, et Balkani kokkuleppe kindlustab Jugoslaaviiale uute liitlaste poolt toetuse tema kokkupõrke puhul Itaallaga. Arvati, et kui Itaallaga kokkupõrke korral Bulgaaria või Albaania Itaaliaga ühineb, siis Balkani kokkuleppele allakirjutanud riigid peavad automaatselt selle Balkani riigi vastu välja astuma, kes ühele kokkuleppeosalisele kallaletunginud mitte-Balkani riigiga ühines. Läbirääkimiste käik ei toonud sellesse küsimusse selgust. Ja alles hiljem, kui kokkuleppe Kreeka parlamendis arutusel oli, avaldas Ateena valitsus deklaratsiooni, milles seletati, et Kree-

kamaa ei vaatle kokkulepet seesugusena, mis temale „Kreekamaa traditsiooniliku poliitika“ vastu käivaid kohustusi peale paneks ja teda suurriikidega kokkupõrkele tõmbaks; kellegile polnud saladuseks, et jutt nimelt Itaaliast oli. Bulgaaria ajaleht „Sname“, Muschanovi häälekanaja, toonitas, et Kreeka deklaratsioon kokkuleppe positiivse tähtsuse Jugoslaavia kohta nullini alla viib. Samal ajal tungis Belgradi ajakirjandus ägedalt Veniselosele kallale, seletades, et Kreekamaa seisukoha kokkuleppe küsimuses määravat Itaalia poolt Kreekamaale antud lubadused tema loodepiire sõja korral laiendada.

Kreeka valitsus püüdis oma deklaratsiooni läbi tekkinud muljet pehmedada ja seletas Belgradile, et deklaratsioon on ainuüksi sisemiseks tarvitamiseks määratud. Selle tagajärjel algas opositsioon, Veniselosega eesotsas, uut pealetungi valitsusele, mis Kreekamaale tõsiseid sisepoliitilisi tagajärgi tuua ähvardas. Veniselos süüdistab valitsust kokkuleppe allakirjutamises, mis Kreekamaale mitte kõige vähematki ei anna, kuid teda rahvusvahelistesse kokkupõrgetesse kisub ja Jugoslaaviat kergendab Bulgaariat oma mõjupiirkonda tõmmata.

Seesugustel asjaoludel võis Jugoslaavia Balkani kokkulepet, kuigi see põhise osa oma positiivsest tähtsusest tema jaoks kaotanud oli, siiski eraldatud Bulgaaria peale surve avaldamiseks laialdaselt ära kasutada, mille mõjul viimane sunnitud oleks olnud Jugoslaaviaga kokkuleppesse astuma. Sedaviisi tekkis olukord, mis kokkuleppe algatajatele — Türgi- ja Kreekamaale — õige ootamatuks osutus. Seejuures tuleb mees pidada, et serbia kodanlus oma vanu plaane ei ole unustanud — nimelt Suure Jugoslaavia loomist, mille piiridesse ka Bulgaaria käiks. Samuti ei ole ta ka Kreeka Saloniki kohta oma lootusi unustanud. Itaalia diplomaatia nägi surve avalduse võimalust Bulgaariale Jugoslaavia poolt ette ja nägi just sellest Balkani kokkuleppe kõige hädaohtlikumat tagajärge.

Üks otsustavaid tegureid, mis Balkani riikide valitsusi kokkuleppe sõlmimisele tõukasid, on püüe üksteist vastastikku võimaliku revolutsiooni juhuks ühel või teisel maal kindlustada. Tõepoolest näeme meie kõigil Balkani maadel revolutsiooniliku tõusu peatamatut kasvu tööliste, talurahva ja rõhutud rahvuste hulgas. Rumeenias kestab pärast raudtee- ja naftatöölise veebruarikuu (1933. a.) võitlusi, pärast

barrikaade Buharestis, mis otsekoheste revolutsiooniliku üldstreigi ähvarduse juurde välja viisid, seitsaadik kestab võitlus piiramis seisukorra ja kõige metsikuma terrori tingimustes edasi, haarates ühe tööstuseharu teise järel oma alla. Bulgaarias, kus kompartei tööliste enamiku kindlasti oma mõju alla on võtnud, lõi ta raudteedel, mis kodanluse sotsiaalfaschistlikkude agentide ainukeseks kantsiks olid, otsustava prao; külast tõrjub ta lagunenuid kulakliku põllumeesteühingu välja, loob kaitsevalli sinna tungiva fashismi vastu. Kreekas oli 1933. a. juulis Kavallas üldstreik, mida 1934. a. veebruaris linnavalitsuse võitmine kommunistide kätte — kõigi kodanlaste parteide koalitsiooni vastu — tagant toetas. Riigiteenijate streik, revolutsiooniliku ametiühingulise opositsiooni juhtimisel, on valmiva revolutsiooniliku kriisi ähvardavaks märgiks. Jugoslaavias, kus horvati ja sloveni talurahva rahvuslik-revolutsiooniliku võitluse lained riigihooone alusmüüri õonestavad, nihutas möödunud aasta uue ja otsustava teguri esile uuesti ellu tõusnud ja tormijõul kasvava töölisteliikumise näol. Revolutsioon ühel Balkani maal läheb möödapääsemata teistele maadele edasi. Kõik see kihutab Balkani maade valitsusi kodusõja juhuks üksteist vastastikku kindlustama, ajab neid ärahoidvate ja diplomaatlikkude imperialistlikkude avantüüride ettevalmistamisele, igasugustele lähenemistele ja kokkulepetele.

Kokkulepete allakirjutamine sundis Itaaliat oma doonaupoliitikat aktiveerima. Olukord teravnes veel enam ka Austria suunas: itaalia imperialism valvas kasvava ärevusega rahvussotsialistliku Saksamaa manöövrivate järele, kes visalt püüab Austriasse sisse tungida. Kui Rooma diplomaatia Saksamaad relvastuste küsimuses igamoodi toetab, püüdes seega oma seisukohti Prantsusmaa suhtes kindlustada ja viimast, Saksamaa lajutumistungi ähvardusel, Itaaliale suuri järelandeid tegema sundida, siis on Itaalia Austria küsimuses anchlussi (kürgeliitumise) peavastane, kes valmis on mistahessuguseid abinõusid tarvitama, et seda takistada. „Regime fascista“ seletab küllaldase avalikkusega, miks Itaalia Saksamaaga ühiste piiride eest hoiduda tahab:

„Meil võiksid temaga hõõrumised tekkida, mis kõik Itaalia jõud ära neelaksid ja meid Vahemerele olevatest põhitülesannetest eemale kiskusid. Sõltumatu Austria on meile kaitsevalliks saksa ülemäärase dünamiismi (liikumisevõime) vastu, mis ähvardavaks võiks muutuda. Seljataguse julgeolek on kindlasti vajalik tingimus selleks, et meie laiatu-

mine Vahemerele võiks vabalt ja vajaliku energiaga teostuda. Sellepärast eksivad need prantsuse ringkonnad, kes Austria küsimuses, meie otsustavat seisukohta nähes juba käsi hõõruvad, uskudes, et nad on meid osavalt saksavastasesse poliitikasse tõmmanud, ja et meie, keerulikkudes Keskk-Euroopa küsimustesse vajudes, Vahemere probleeme kõrvale jääme.“

Sedaviisi teeb Itaalia, Saksamaaga sõprusvahetorda alal hoida püüdes, samal ajal anchlussile hoogsalt tõkkeid, tarvitades sel alal kahekordset meetodit. Ta tegi, ühest küljest, kõik mis võimalik, et Austrias oma käsikute — Dollfussi, Fey ja Starhembergi — seisukohti kindlustada. Selle kindlustuse eelduseks oli, itaalia poliitika vaatekohalt, Austria proletariaadi revolutsiooniliikumise veresse uputamine. Ei tohi unustada, et austria sotsiaaldemokraatia prantsuse imperialismiga lähedalt seotud oli ja et Paul Boncour veel alles hiljuti Dollfussi õige arusaadavalt hoiatas, toonitades, et lubamata on Austria sotsiaaldemokraatlikku parteid sulgeda. Veebruarisündmused Prantsusmaal, Daladier' kabineti lagunemine — kõike seda kasutas Dollfussi valitsus sotsiaaldemokraatia seisukohtade kaotamiseks. Tuhanded paremad austria proletariaadi võitlejad langesid austria sotsiaaldemokraatide äraandliku taktika ohvriks, kes austrofashistidega läbirääkimisi pidasid ja prantsuse kodanluse toetusele orienteerusid.

Teisest küljest võttis Itaalia Dollfussi valitsuse sisepoliitiliste seisukohtade kõvendamise kõrval ka välispoliitikas mõnesugused abinõud tarvitusele, sellega arvestades, et kiriklik-fashistlik kord, millel hulgalist aluspinda ei ole ja ainult sõjaväe ning sandarmeeria täakidele ning palgasoldatite karabiinidele toetub, kõikuv ja püsivuseta on.

Mussolini, kellele 17. veebruari deklaratsioonist, mis kolm riiki Austria sõltumatuse kasuks olid avaldanud, vähe oli, seatis oma välisministri abilise Suvitschi Austriasse ja Ungarisse, kes Gömbösi ja Dollfussi sõitu Rooma pidi ette valmistama. Selle tulemusena algasid märtsi keskel Roomas läbirääkimised, mis 17. märtsil kolme protokolliga allakirjutamisele viisid, millest esimene — poliitiline, teised kaks — majanduslikud on. Poliitiline protokoll, mis kokkuleppe osalistele vastastikust konsultatsiooni ette näeb — kõigi küsimuste alal, mis neid huvitavad, annab kõigile kolmele riigile õiguse teistele iga silmapilk mistahessuguse sündmuse kohta konsultatsiooni ette panna. Tuleb silmas pidada, et Mussolini sel teel seda kätte sai, mille

poole Itaalia 15 aastat on püüdnud. Konsultatiiv-kokkuleppes Austriaga unistas juba Nitti, kui 1919. a. Austria toleaeagne kantsler Renner Roomas käis. Nüüd on see ülesanne hulga laialdasemalt lahendatud, sest konsultatiivlepe on maksuma pandud kolme riigi vahel.

Tuleb tähendada, et Rooma protokollis ainult öeldakse, et allakirjutanud riigid püüavad kaasa aidata, et Euroopa kõigi riikide sõltumatuse ja õiguse austamise põhimõtetel ümber korraldataks; konkreetne vormel Austria sõltumatuse ja puutumatuses aga puudub. Seesugune poolikus tuli kõigepealt sellest, et Ungari ei tahtnud oma allkirja deklaratsioonile anda, mis tema vaherkorda Saksamaaga rikuks; ungari kodanlus ajab järjekindlalt heasüdamliku vasika taktikat, kes mitut ema imeb. Mussolini aga pidas isegi vajalikuks Austria küsimusse selgust tuua ja tegi seda oma pidulikus kõnes järgmisel päeval peale protokolli allakirjutamist, rõhutades, et Itaalia seab oma ülesandeks Austria poliitilist sõltumatust ja territoriaalset puutumatuset kaitsta. Et Ungarile tasu muretseda, avaldas Mussolini oma poolehoidu Ungari revisjonistlikkudele nõudmistele, kellelt tema rahvuslikud maad alad on ära võetud; edasi, anchlussi vastu välja astudes, kõneles Mussolini samal ajal relvastuse küsimuses Saksamaa nõuete kasuks.

Sedaviisi seisab Rooma protokollis raskusepunkt selles, et Itaalia püüab anchlussi takistada ja tahab Balkani kokkuleppele ning Väike-Ententele Roomast juhtivat gruppi vastu seada. Mis majanduslikkudesse protokollidesse puutub, siis puudub neil põhiolulikul konkreetne tähtsus, kuigi neis pidulikul deklareeritakse, et majanduslikke vaherkordi kolme riigi vahel kõigiti püütakse laiendada ja süvendada. Itaalia seisukoha põhine nõrkus Doonau jõgikonnas seisab selles, et tal hoopis majandusliku mõju avaldamiseks täielikul puuduvad: itaalia turg ei ole sedavõrd mahukas, et Ungari põllusaadustemüügi kriisi lahendada; veel vähemal määral suudab ta Austria väljavedu vastu võtta. Peale selle oleks Itaalia, oma sissevedu Ungarist ja Austriast laiendades, sunnitud teadlikult kõrgemaid hindu maksta. 1931. aastast alates on Itaalia kõik teinud, mis võimalik, et äritehinguid Austria ja Ungariga laiendada ja on sellega peaaegu juba oma võimaluste piirini jõudnud. Itaalia asub Austria väljaveos juba niigi teisel kohal. Kuid Ungari väljaveost tuleb Itaalia peale kõigest 9 prot-

senti. Teisest küljest läheb Austriasse ja Ungarisse kõigest 3% Itaalia väljaveost. Pealeselle lasub Itaalia peal kogu raskus Austriaga ja Ungariga väliskaubanduse elustamise alal, eriti preemiade maksmine ja tollisissetulekute tagasimaksimine. Itaalia rahanduslikud võimalused ei ole nii suured, et ta oma kaaslepinglasi võiks järjekindlalt majanduslikult toetada. Seejuures tuleb tähendada, et samal majanduslikul alal seisab ka Prantsusmaa kõige nõrgem koht Kagu-Euroopa poliitikas. Prantsusmaa, kes oma liitlasi rea aastate jooksul laenudega on toetanud, ei jõua neile suuremaid majanduslikke soodustusi anda. Just see asjaolu oli põhjuseks, miks Tardieu plaan ja kõik „föderatiivsed“ kavad kokku varisesid.

Koguni vastupidist pilti võib näha Saksamaa suhtes: temal puuduvad senini poliitilised hoovad, kuid ta omab kõige suuremaid majanduslikke võimalusi, mille alusele Saksamaa oma laiutumispüüded Doonau jõgikonnas ehitab.

Rooma läbirääkimistele vastuseks ruttas fashistlik Saksamaa Ungariga majanduslikku kokkulepet alla kirjutama, mille järgi viimane Saksamaa sisseveos õige tuntavad kontingendid saab. Siia kuulub 500 tuh. kvintali nisu, 500 tuh. kvintali maisi, 250 tuh. kvintali otre, suur hulk linu ja kariloomi. Ühtlasi astus Saksamaa kiires korras Jugoslaaviaga läbirääkimistele, et majanduslikkude järelande abil oma seisukohti kinnitada ja Jugoslaaviat anchlussi küsimuses erapooletuks teha.

Rooma kokkulepe on seega majanduslikul alal teatud määrani pinnatu, kuna aga tema poliitilised tagajärjed võrratult palju suuremad on. Ta on eestkätt teatud jaamavaheks prantsuse-itaalia vaherkordades; Mussolini seletust, et mitte ainuski tõsine probleem, mis Prantsusmaad ja Itaaliat lahutab, ei ole lahendatud, ei tohi kui prantsuse-itaalia lähenemise katsete lõppu tõlgitseda. Mussolini avalik seletus ei ole muud midagi, kui püüe Prantsusmaa peale mõju avaldada, mille eesmärgiks on Itaalia nõudmistele rahuldamine asumaade suhtes. Muidugi ei ole juttu sellest, et Prantsusmaa põhiasumaid Afrikas Itaaliale anda, vaid et Itaalia asumaid mõningal määral ümmarguseks teha, Tshaadi järve maa-alal teatud kindel vaherkord maksuma panna.

Rooma kokkulepe ja Mussolini kõne tekitasid Pariisis ja Väike-Entente pealinnades algul suurt rahutust. Rumeenia parlamendis seletas riigisekretär Redulesku otsekohest Habsburgide valitsejasoo ja-

luleseadmise hädaohust, mis Kagu-Euroopat ähvardab. 21. märtsil esines Benesch Tshehoslovakkia parlamendi välisasjade komisjonis Austria probleemile pühendatud kõnega. Benesch rõhutas, et 1916—1917. aastatel avaldas Tshehoslovakkia anchlussile poolehoidu — kui meetodile Austria küsimust lahendada ja loobus sellest ettepanekust ainult Itaalia ja Prantsusmaa survei, ning praegusel ajal on Tshehoslovakkia anchlussi vastu ainult sellepärast, et oma liitlaste vastu loiaalne olla, koguni aga mitte kartuse pärast, et Austria Saksamaa külge liidetaks. Beneschi väljaastumisel on täiesti kindel poliitiline mõte: tuleb nii aru saada, sel juhtumil, kui Tshehoslovakkia ja kogu Väike-Entente ette küsimus kerkiks: kas anchluss, või Habsburgide uuesti jaluleseadmine, siis valiksid tshehoslovakkia juhtivad ringkonnad esimese.

Rumeenia ja Jugoslaavia ei näe anchlussis mitte ainult väiksemat pahet, vaid osalt isegi jaatavat nähet. Jugoslaavia oleks isegi valmis teatud tingimustel anchlussi tervitama, kuna see Saksamaa Itaaliaga karvupidi kokku ajaks ja viimast sunniks oma aktiivsuse keskpunkti Aadria mere rannikult Saksa piirile üle viima, mille taga 70-miljoniline saksa rahvamassiiv seisab. Ühes sellega oli Beneschi kahe-mõttelisel teadaandel anchlussi suhtes ka taktiline eesmärk: esiteks püüab ta vahekorda Saksamaaga parandada, teiseks — Tshehoslovakkia erikaalu Prantsusmaa silmis tõsta ja lõpuks, Itaaliale mõista anda, et Tshehoslovakkia võib Austria probleemi lahendamise järjekordse katse korral teatud tingimustel erapooletuks jääda. Tuleb toonitada, et Tshehoslovakkia seisukord praegusel silmapilgul äärmiselt keerulik on: veel hiljuti püüdis Poolamaa igateviisi Väike-Ententega ja iseäranis Tshehoslovakkiaiga lähedat vahekorda luua, seal hulgas isegi sõjalise koostgevuse alal; nüüd on olukord põhjalikult muutunud, ja kõik Tshehoslovakkia püüded Poolale läheneda on Varssavis enam kui jahedad vastuvõtmist leidnud. Varsti peale seda tuli Poola ja Tshehoslovakkia vahel rida juhtumeid, mis mõlema riigi vahekorra äärmiselt teravaks ajasid. Beneschi kõne põhjuseks oli seega soov Tshehoslovakkia rahvusvahelisi seisukohti kindlustada, ja iseloomulik on, et itaalia ajakirjandus Beneschi väljaastumise õige heatahtlikult vastu võttis, nähes selles Itaalia ja Väike-Entente vahekorra paranemise märki. Beneschi järel esines 4. märtsil Titulescu, kes Ungari revisjonismi teravalt arvustas ja sellele Itaalia

„deklaratiivse“, „patsifistliku“ revisjonismi vastu seadis.

*

Niisugused on põhisündmused, mis praegusel ajal Kagu-Euroopas hargnevad. Põhijooneks, mis kõigile neile viimase aja järgu kestel allakirjutatud kokkulepetele, paktidele, protokollidele omane on — see on nende kindlustetus ja lendlik iseloom: allakirjutatud tokumendil ei jõua veel tint ära kuivada, kui ta juba kas oma vastupidisuseks muutub, või oma tähtsuse on kaotanud; ühe või teise bloki kindlad jooned ei jõua veel nähtavalegi tulla, kui juba uute rühmituste uued jooned tekkima hakkavad. Ühe imperialistliku teguri aktiivsus kutsub viibimata teiste vastuaktiivsuse esile.

Türgimaa ja Kreekamaa, kes Balkanitel valitsevat seisukorda stabiliseerida ja vastastikust tagatist suurriikide vahelesegamise vastu kindlustada püüavad, võtavad algatuse Balkani kokkuleppe sõlmimise asjus oma peale. Mõõdub mõni aeg, ja kokkulepe muutub Jugoslaavia ja Rumeenia poliitika tööriistaks. 9. veebruaril kirjutatakse Ateenas sellele tokumendile alla, ja päev hiljem hakkab Belgrad Sofias maad kuulama.

17. veebruaril deklareerivad Prantsusmaa, Itaalia ja Inglismaa oma vaatekohta Austria sõltumatuse küsimuses. Tähistatakse Prantsuse-Itaalia lähenemise piirjooned, ja — 18. märtsil peab Mussolini oma argessiivse kõne. 17. märtsil kirjutatakse Rooma protokollidele alla ja selguvad Itaalia-Austria-Ungari bloki piirjooned, kuid mõni päev hiljem ilmnevad Saksa-Ungari kaugeleulatava lähenemise tunnused. Hoolimata kõigest sõprusest Itaalia vastu ei väljenda ungari valitsev kildkond vähe-matki tahet võimu Rooma kaitse all oleva Dollfussi fashismiga jagada; ungari kodanlus ei tunne Ungari teiseks Albaaniaks muutumise väljavaatest mingit rõõmu, ega kaldu Itaalia revisjonistlikkudele deklaratsioonidele otsustavat tähtsust andma.

17. märtsil kirjutati Roomas majanduslikkudele protokollidele alla ja juba 5. aprillil, Itaalia, Ungari ja Austria vaheliste majanduslikkude läbirääkimiste esimesel päeval, tulid kõige teravamad vastuolud nähtavale: Austria nõuab kontingente masinate ja metallsaaduste väljaveoks, Itaalia ei saa neid nõudmisi täita; Ungari tõrjub nad veel järsumalt tagasi; Austria suhtub omakorda väga külmalt Ungari valitsuse nõudmisesse, kes tahab, et Ungarist sisesevetaava nisu hindu kõrgendataks.

Prantsusmaa omab rahanduslikud hoo-
vad, kuid tal ei ole majanduslikke võima-
lusi. Itaalia, kes pinevat poliitilist aktiiv-
sust avaldab, on rahanduslikult jõuetu, oma
sisemise majandusliku poliitikaga kätest
ja jalust seotud; Saksamaal puuduvad poli-
itilised seisukohad, kuid ta omab võim-
sad majanduslikud hooavad, mis talle rea-
määratud paremusi annab. Nende eba-
kõlaliste vahekordade tagajärjel astub Prant-
susmaa „truu“ liitlane Jugoslaavia — Sak-
samaaga läbirääkimistesse just sel silma-
pilgul, kui võitlus relvastumise probleemi
ümber kõige teravamaks läheb; Prantsus-
maa teine liitlane — Tshehoslovakkia —
loovib Berliini ja Rooma vahel, ja peab
aru, kas juba aeg käes ei ole, et Poola
teele astuda.

Viimastel aastatel on mitmel korral kat-
seid tehtud Kagu-Euroopa probleemi mit-
mepoolsete ja kahepoolsete kokkulepe-
tega, „suurriikide“ osavõtmisel ja ilma nen-
deta, lahendada — kuid ikka ja alati on
nad viimasesi nurja läinud. Stresa konve-
rents, Tardieu plaan, Doonau föderatsioon,
Itaalia memorandum 1933. a. septembris —
kõik need on tähised täidesaatmata jäänud
lootuste ja arvestuste teel; Balkani kok-
kulepe ja Rooma protokollid on sama jõue-
tud Kagu-Euroopa probleemi lahendamata,
kui eelmisedki katsed; võitlus Doonau
lähteala pärast kestab edasi, Austria prob-
leem on endiselt lahendamata. Itaalia impe-
rialism püüab anchlussile vastuseismise
nimel Prantsusmaalt Vahemerel järelandeid

välja tirida, prantsuse diplomaatia teab aga
väga hästi, et Austria probleem Roomale
palju tähtsam on kui Pariisile, ega ole see-
pärast järelandmistega nõus. Saksa röö-
vik valmistub hüppele ükskõik missuguses
suunas, ega pööra silmi Austria lähtealalt
kõrvale.

Doonau jõgikonnas väljakujunenud olu-
kord peegeldab eredalt neid protsesse, mis
terves kapitalistlikus ilmas käimas on, kus
vastuolud äärmise teravuseni on jõudnud.
Kui enne imperialistlikku sõda püsivad riik-
ide rühmitused olemas olid ja tulevaste
väerindade piirjooned juba varakult võrd-
lemisi teravasti välja selgusid, siis sünnib
imperialistide võitlus nüüd kõige mitme-
kesisemate ja ebakindlamate ühenduste
näol, kuna kestvamate blokkide loomiseks
aluspind puudub. Kui 1914—1917. a. a.
ainult mõned riigid, nagu Itaalia ja Rumeenia,
oma seisukohad alles kahurite mürina
all välja selgitasid, siis on kõige tõenäo-
likum, et diplomaatlik sõda lähtealade, seal-
hulgas ka Doonau lähteala, pärast praegu
läbielataval ajajärgul kuni sõjalise plahva-
tuseni saab edasi kestma, väerindade piir-
jooned selguvad lõpulikult välja alles sõja-
riistus võitluse käigus. See objektiivne
olukord avab laia tegevusvälja kõigile
avantüristlikele jõududele, kel põhjust
loota on, et nende agressiivne, provokati-
oonilik poliitika tulekahju esile kutsub,
mille leekides korda läheb ühte või teist
ahmimisplani teostada.

NÕUKOGUDE LIIDUST

B. Ponamarev

Üleliidulise Kommunistliku (enamlaste) Partei põhikiri

(Enamluse organisatsioonilikkude põhimõtete valgustusel)

Juba proletarise liikumise koidikul Vene-
maal, uut tüüpi partei loomise eest võit-
lust pidades kirjutas Lenin: „Proletariaadil
ei ole võitluses võimu pärast muud
relva kui organisatsioon.“ Sestsaadik on
meie partei hiiglasuuri edusamme teinud
ja nimelt sellepärast, et ta meisterlikult
oskas proletariaadi jõudusid õieti organi-
seerida. Kõikidel võitluse järkudel andsid
enamlased organiseerimise küsimusele
määratusuure tähtsuse, arendades organi-

seerimistööd vastavalt põhimõtetele poliiti-
listele ülesannetele. Enamliku partei prog-
ramm, taktika ja organiseerimine, mis üks-
teisega lahutamatu ühtsed olid ja on,
kindlustasid parteile ta ajaloolikud võidud,
mille sarnaseid maailm pole näinud.

XVII kongressil märkis partei sotsialismi
ehitustöö programmi teises viisaastakus
kindlaks. Et seda programmi täide viia,
selleks on määratusuurt organiseerimistööd
vaja, mille vormid peavad olema uutele

tingimustele kohandatud, mis partei saavutustest ja tema ees seisvatest ülesannetest järgnevad.

Organiseerimistöö erilist osa ja tähtsust sotsialismi ehitamise käesoleval arenemistmel kriipsutas kogu jõuga alla sm. Stalin oma aruandes partei XVII kongressil: „Pärast seda, kui õige poliitiline liin on antud, otsustab organiseerimistöö kõik, siinhulgas ka poliitilise liini enese saatus, — tema täitmise või läbikukkumise.“ Ja edasi: „Meie parteiliste, nõukoguliste, majanduslikkude ja igasuguste teiste organisatsioonide ning nende juhatajate jõud ja autoriteet on kasvanud enneolemata määrani. Ja nimelt sellepärast, et nende jõud ja autoriteet enneolemata määrani on kasvanud, — sõltub nende tööst nüüd kõik või peaaegu kõik.“

Vastavalt teise viisaastaku poliitilistele ülesannetele, võttis partei kongressil ka uue põhikirja vastu. Põhikirjas on rida täiendusi tehtud, millel kõige suurem teoreetiline ja praktiline tähtsus on. Põhikiri algab meie partei kui uut tüüpi partei, proletariaadi eesrindliku, organiseeritud salga, proletariaadi klassiliku organisatsiooni kõrgema vormi selge äramääramisega, milline organisatsioon proletariaati ja kõiki töörahvahulki võitluses sotsialismi võidu eest juhib. Selles määruuses on kokkusuurutult kõik proletariaadi revolutsiooniliku partei põhimised tunnused joonestatud. Ühes sellega on põhikirja uued punktid sisse viidud: parteiliikme kohuste kohta, kaasatundjate gruppide kohta, parteiridade aeg-ajalt puhastamise kohta, partei algorganisatsioonide ehituse ja ülesannete kohta, parteikomiteede teraviklikkude osakondade kohta valmistusala järgi, partei ehituse territoriaal-valmistusliku tunnuse kohta, parteiliku kontrolli komisjoni kohta jm. Eelviimases osas antakse partei sisemise demokraatia ja parteidistsipliini põhjalik iseloomustus.

Tähtsamal kohal seisab põhikirjas parteiliikme küsimus. „Parteiliikme osa ja tähtsuse küsimus on partei ehituses alati põhimisel ja esimese järgu tähtsusega kohal seisnud.“ — kirjutab sm. Kaganovitsh ÜK(e)P esimese kongressi kahekümneviieandal aastapäeval.

Ja praegu võeti põhikirja ajalooliku esimese punkti järel, mis ära määrab, kes partei liige on — uus, teine punkt, mis *kommunisti kohustused* ära määrab. Siin vormuleeritakse täpselt enamlase eelväelise tähtsuse põhiolul praegusaja tingimustes. Põhikiri ütleb: „Parteilige on kohustatud: a) pidama kõige valjumat parteidist-

sipliini, aktiivselt osa võtma partei ja riigi poliitilisest elust, tegelikus töös partei poliitikat ja parteiasutuste otsusi läbi viima; b) väsimatult töötama enda ideeliku relvastuse tõstmise kallal marksismi-leninismi aluste ja partei kõige tähtsamate poliitiliste ja organisatsiooniliste otsuste omandamise kallal, ja neid parteitutele hulkadele selgitama; c) kui valitseva partei liige Nõukogude riigis olema töö ja riikliku distsipliini pidamise eeskujuks, oma töötehnikat täiendama, vahetpidamata oma valmistuslikku, asjaajamise kvalifikatsiooni tõstes.“

Siin määratakse seega kommunisti, kui tööliklassi eesrindliku esindaja, kohused proletariaadi diktatuuri ajajärgul ära, kui valitseva partei liikme, selle partei liikme kohused, kes proletaarse diktatuuri juhtimist teostab. Põhikiri teritab eriti tähelepanu parteiliikme eesrindlikule osale käesoleval ajajärgul, kohustades teda vahetpidamata kvalifikatsiooni tõstma, töötehnikat valdama ja distsipliini pidamise eeskujuks olema.

Põhikirja teine punkt arendab, vastavalt võitluse uutele tingimustele, enamlase ühte organisatsioonilist põhimõtet. Meie partei on kommunistilt alati nõudnud, et ta võitluse kõikidel arenemisjärgudel ja kõigil aladel proletariaadi eelväes seisaks. Põrandaaluse töö ajajärgul sammusid enamlased tsarismivastases võitluses ja hiljem ajutise valituse vastase võitluse eesrinnas. Kodusõja ajajärgul läksid nad eelliinidele, olles võitluse eesotsas relvastatud kontrrevolutsiooni vastu. Sotsialistliku ümberehitamise ajajärgul asusid kommunistid ehitustöö eesrinna laidudele, koondades oma ümber parteitute tööliste hulki, organiseerides sotsialistlikku võitlust ja lööktööd ning näidates kangelaslikkuse eeskujuna töös, samuti nagu kommunistid kodusõja ajal relvastatud võitluses kangelaslikkuse eeskujuna andsid.

Nüüd seisab ülesanne selles, et sotsialistliku ühiskonna hoone valmistamist lõpetada. Ja seepärast seisab kommunisti eelväelase osa põhiolus selles, et proletariaadi ja kolhoosnikkude hulgas teise viisaastaku ülesannete täitmisele organiseerida, tehnika valdamises eeskujuks olla, distsipliini ja lööktöö eeskujuna anda ja eeskujuna näidata, nende juhtsõnade täitmisel, mida partei üles seab. Praegu on „*enamlase parteilikkuse peatunnuseks*, — tähendas sm. Kaganovitsh partei XVII kongressil, — *osa, mida ta kui eelväelane võitluses sotsialistliku töösse suhtumise eest täidab*, tööstuses ja põllumajanduses sotsialistliku valmistamisviisi organiseerija osa“.

Kuid selleks, et proletarise sõjaväe eesrinnavõitleja olla, on iga kommunist kohustatud marksismi-leninismi põhialused ja partei tähtsamad otsused omastama. Omastanud need ise, peab ta partei otsusi parteitutele hulkadele selgitama. Ilma inimühiskonna arenemise seaduste tundmata, mis proletariaadi vabastusevõitluse teooria suured loojad — Marx, Engels, Lenin, Stalin, — on välja töötanud, ei saa parteiliige partei poliitika õiget läbiviimist kindlustada. Niisugune kommunist on klassivaenlase ja ta agentuuri ees jõuetu. Sellepärast kohustab põhikiri kommunisti oma ideelist relvastust süstemaatilikult tõstma.

XVII kongressil põhikirja vastuvõetud teine punkt — kommunisti kohustest — tunnistas seda, et partei kommunisti juhtiva osa ja vastutuse küsimuse iseäranis teravalt üles seab. Põhikiri väljub tervelt sellest enamluse kõige tähtsamast põhimõttest, mille Lenin juba enamliku partei tekkimisel üles seadis: „Meie ülesanneteks on meie partei kõvadust, kindlajoonsust ja puhtust hoida. Meie peame püüdma parteiliikme kutset ja tähtsust ikka kõrgemale, kõrgemale ja kõrgemale tõsta.“

Tihedas sidemes teise punktiga on ka teised täiendused, mis põhikirja vastu võeti. Nad räägivad valjumast ja paremast valikust parteisse vastuvõtmisel, mis pärast nõudmised parteisse astujate vastu suurenevad (põhikirja 3. ja 4. punkt). Sellest samast kõneleb ka kaasatundjate gruppide loomine. Neis gruppides võivad töölised ja kolhoosnikud, kes praktilisel tööil oma truudust parteile on näidanud, kuid kel veel küllaldaselt poliitilist ettevalmistust ei ole, seda ettevalmistust saada ning enamliku organiseerumuse harjumused omandada.

Kommunisti juhtiva osa tõstmisega on lahutamata seotud kongressil vastuvõetud täiendus partei puhastuse kohta, mida keskkomitee otsusel aegajalt tuleb läbi viia, et parteid süstemaatilikult puhastada kõigist nendest, kes kommunistliku partei liikme kõrget kutset ei vääri.

Rida teisi täiendusi (igauhte neist pole võimalik käesoleva artikli piirides üksikasjalikult vaadelda) toob ühte ja samasse paika:

„1) meie organisatsioonilist tööd ka edaspidi partei poliitilise liini nõuetele kohandada;

2) organisatsiooniline juhtivus poliitilise juhtivuse tasemeni tõsta;

3) saavutada seda, et organisatsiooniline juhtivus partei poliitiliste juhtsõnade ja

otsuste elluviimise täielikult kindlustaks“ (Stalin).

Sel eesmärgil täiendatakse senini valitsenud peajasjalikult territoriaalne parteiehituse põhimõtte valmistusliku põhimõttega. Valmistuslikkude komiteede õigustega töötavate poliitosakondade töö masinaja traktorijaamades ja sovhoosides näitas oma eeskujuga selle uue organisatsiooni kogu tähtsust. Poliitosakondade loomise põhjustas see asjaolu, et põllumajandus maha jäi. Kindlate, järeleproovitud enamlaste, vilunud organisatorite kaadrid olid uue, kolhoosliku korra tõelikuks semendiks. Poliitosakondlaste töö külas sai teenitud hinnangu sellega, et nende paremad esindajad NSV Liidu kõrge autasu — Lenini autähe — vääriliseks tunnistati. Enamliku juhtivuse kõvendamiseks veonduks — sellel rahvamajanduse kõige enam mahajääval alal — loodi samuti poliitosakonnad. Sõetööstuses ja mõnedes teistes majanduseharudes on keskkomitee parteiorganisaatorid välja eraldatud. Sedamööda, kuidas poliitosakonnad oma lõökülesanded täidavad, muutuvad nad harilikkudeks parteikomiteedeks.

Nüüdsest peale pannakse territoriaalvalmistuslik tunnus kogu parteiehituse aluseks. „... organisatsioon, mis teatud raiooni teenib, loetakse kõrgemaks kõigi organisatsioonide suhtes, mis teatud raiooni mõnda osa teenivad, või organisatsioon, mis tervet valmistuseharu või valitsuseharu teenib, loetakse kõrgemaks kõigi organisatsioonide suhtes, mis antud haru osasid teenivad“ (põhikirja 19. punkt).

Sellega on tihedalt seotud parteikomiteede funktsionaalsete osakondade (agitatsiooni ja hulgalise töö, organisatsioonilise töö ja instrukeerimise, kaadrite osakonna) ümberehitamine terviklikkudeks valmistuseharude osakondadeks, kuhu kõik parteitöö antud harus koondatud: organisatsiooniline, parteiline, hulgaline poliitiline töö, kaadrite valik jms.

Samal eesmärgil muudetakse parteirakused ümber parteiorganisatsioonideks, mille eesotsas parteikomiteed ja parteiorganisaatorid seisavad. Seda põhjustab asjaolu, et algorganisatsioonid nii oma koosseisu kui ka oma töö põhiolu poolest vana tüüpi rakukeste raamidest juba üle on kasvanud.

Suured muudatused on põhikirjas tehtud seoses sellega, et kesk-kontrollkomisjon ÜK(e)P keskkomitee juures asuvaks parteiliku kontrolli komisjoniks ümber muudeti. See tõsiasi räägib partei otsustavatest võitlustest oportunisti üle.

Nagu teada, loodi kesk-kontrollkomisjon „... kõigepealt ja peasjalikult selleks, et lõhenemist parteis ära hoida... Nüüd meil aga enam lõhenemise hädadohtu ei ole,“ — ütles sm. Stalin. Neis sõnades on lühidates sõnades vast küll partei kõige suurem võit viimasel aastakümnel kokku võetud. Ta iseloomustab partei pealiini võidukäiku, mida XVII kongressi tööd eraldalt demonstreerisid. Seda võidusaavutust olid parem- ja „pahempoolsete“ oportunistide endised juhid, kes kongressi kõnetoolilt oma täielikku patukahetsust avaldasid, sunnitud üksteise järel tunnistama. Lõhenemise hädadohtu enam ei ole. Sellepärast on organisatsioonilistes vormides vastavad muudatused tehtud. On loodud organisatsioon, mis partei ja ta keskkomitee otsuste igapäevast järelkatsumist kindlustab. Nimelt niisugune organisatsioon on ÜK(e)P keskkomitee juures asuv parteilise kontrolli komisjon.

Käsi käes sellega on põhikirjas täie jõuga alla kriipsutatud, et „partei ühtsuse alalhoidmine, halastamatu võitlus fraktsiooniliku võitluse ja lõhestamise kõige väiksemategi katsete vastu, kõige valjum parteilik ja nõukogulik distsipliin on kõigi parteilikkmete ja kõigi parteiorganisatsioonide kõige esimene kohus“. Erikses jaos määrab põhikiri selgelt kindlaks enamliku partei sisemise demokraatia ja partei distsipliini põhiolu.

Selkombel näitab partei põhikiri, mis

XVII kongressil vastu võeti, enamluse organisatsiooniliste põhimõtete vankumatust ja tõstab neid ühes sellega uuele, kõrgemale astmele, arendab neid edasi vastavalt revolutsiooni uuele arenemisjärgule.

Põhikiri üldsustab, vormuleerib teoreetiliselt partei hiiglasuurt organisaatorlikku tööd, mis iseäranis suure jõuga on arenenud sotsialistliku ümberehituse ajajärgul.

Partei mitmekülgse võitluse kõige suuremad kogemused majanduslikul ja kultuurisel väerinnal, kogemused oportunistiga võitlemisel enamlike ridade raudse ühtsuse eest, — kõik see on kokkusurutult partei põhikirjas antud.

Põhikirja väljaraiutud vormelites on väljendatud partei hiiglatöö, mis sm. Stalini juhatusel on tehtud, samuti ka see, et sm. Stalin leninlikku õpetust parteist on edasi arendanud.

Partei põhikiri, mis XVII kongressil vastu võeti, on *põhikiri võitlusele sotsialistliku ühiskonna eduka valmishitamise eest*. Ta näitab partei poolt teiseks viis-aastakuks ülesseatud määratusuurte ülesannete teostamise viisid ning teed.

Põhikirjal on partei võitluses käesoleval ajajärgul kõige suurem praktiline tähtsus. Samal ajal on ta väärtuslikuks varanduseks marksistlik-leninliku teooria varakambrisse, Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini õpetusesse parteist, ja ta saab rahvusvahelise proletaarse liikumise pärisosaks.

Hegeli „Loogika“

(Järg¹)

III. Dialektika põhiseadused Hegeli loogika süsteemis

Vaatamata oma idealismile „aimas Hegel geniaalselt asjade (nähete, maailma, looduse) dialektikat mõistete dialektikas“ („Leninski sbornik“, IX., lhk. 211) ja andis sellel alusel teadliku, läbimõeldud ja kõigekülgse pildi maailma arenemise üldistest vormidest. Kuid need üldised liikumise ja arenemise vormid on Hegelil võltsitud, müstilfitseeritud ja „pea peale püsti pandud“. Materiaalse liikumise asemel tuli Hegelil müstiliste mõistete liikumine, absoluutse idee liikumine, jumala isearenemine. Marx, Engels, Lenin panid materialistlikku dialektikat ehitades Hegeli meetodi pea pealt jalgadele, ehtasid ta uuesti üles.

Kuid Hegeli vastuvaidlematu teene seisab selles, et ta dialektiliku liikumise ja arenemise üldise pildi andis, enne teda valitsenud tardunud, elutu vormalise loogika asemele. Hegel andis idealistliku dialektika seisukohalt vormalisele loogikale sügava kriitika. Hegel kritiseeris vormalise loogika kogu tühjust, elutust, näitas, et vormaline loogika annab tühjad, sisutud, mõtlemise välised vormid ilma liikumiseta. Ta annab vormid, mis on paljaks vormiks sisule, aga mitte sisu ise. „Hegel nõuab aga loogikat, mille vormid oleksid sisukad vormid, elava reaalse sisu vormid, sisuga lahutamatu seotud“ („Leninski sbornik“ IX, lhk. 21). Kuid see sisu pole Hegelil mitte materiaalne sisu, vaid „vaba ja lõpmatu vorm — mõiste“ ise.

Hegel näitab vormalise loogika surnud tardumust ja mõttetust, ja seab talle vastu elava dialektiliku liikumise. Ta näitab, et vormalise loogika samasus: $A=A$, või seesama eitavas vormis: A ei või ühel ja samal ajal olla A ja mitte $=A$, on ainult elutu abstraktsioon, ja et üldise kogemuse kriteeriumis tuleb välja, et „ükski teadvus ei mõtle, ei sünnita kujutlusi jne, ei räägi selle seaduse kohaselt, et ei ole ainukestki asja, mis sugu ta ka ei oleks, mis selle seaduse kohaselt oletseks. Väljendused, mis sellele tõe normatiivsele seadusele järgnevad (planeet on planeet, magnetism on magnetism, vaim on vaim),

loetakse õigusega rumalateks“ (Hegel, I köide, lhk. 197). Hegel näitab, et „kui kõik on endaga samane, siis ei ole ta erinev, ei ole vastaspoolne, tal puudub igasugune alus“ (Hegel), on ainult tühi tautoloogia. Tegelikult on aga asjad iseendas vastuolulikum, nimelt vastuolu väljendab kõige enam asja tõe ja põhiolu. Sellepärast ei ole samasust ilma erinevuseta, samasus ja erinevus on vastaspoolluste ühtsus, mis asjadele ja nähetele enestele omane. Sellepärast nõuame meie erinevuse juures samasust ja samasuse juures erinevust: Hegel kritiseerib vormalset loogikat sellepärast, et see ei tunne üleminekuid, ei tunne arenemist, ja eitab vastuolusid, andes sellega absoluutse seisaku. Tegelikult on aga vastuolu „igasuguse liikumise ja elu juur ainult sedavõrd, kuivõrd midagi endas vastuolu sisaldab, liigutab ta, omab tajuvust ja tegevust“ (Hegel).

Hegel seab vormalisele loogikale dialektiliku loogika (kuigi idealistliku) vastu ja teeb sellega suure sammu edasi. Vastukaaluks vormalise loogika elututele välistele vormidele seab ta oma dialektilikele areneva mõiste. Kuid selle vormi ja sisu ühtsuse juures Hegeli loogikas tuli tema idealistlik võltsimine, tuli see välja, et Hegel viib olemuse tervena mõtlemisele, ja mõiste neelas asjalise objektiivse ilma ära. Materiaalse maailma tõeliku vastuolu asemel andis Hegel kategooriate vastuolu; materiaalse iseliikumise asemel — mõistete iseliikumise. Hegelil loob *ideede* dialektika *asjade* dialektikat; tegelikult, dialektilikus materialismis on see aga vastupidine: „asjade dialektika loob ideede dialektikat“ („Leninski sbornik“ IX, lhk. 211).

Hegeli dialektilik meetod on tema idealismiga ühtne. Tema idealistlik dialektilik meetod ja idealistlik filosoofilik süsteem läbistavad vastastikku üksteist, ja meetod, dialektika, on sealjuures muljutud, süsteemi poolt puruks tallatud. Sellepärast ei või Hegelilt lihtsalt tema meetodi võtta, süsteemi kõrvale heites, nad on üksteisest vastastikku läbistunud. Meetod ise on samuti idealistlikult võltsitud ja seisab „pea peal“. Teda tuleb prügist ja kestadest puhastada, tuleb leida müstikast, prügihunniku alt, dialektika ratsionaalne tera ja see materiaalsele pinnale püsti jalule panna.

¹ „Klassivõitlus“ nr. 5 (164).

Hegel, kui filosoof, idealist, ehitab kõike endasse mahutavat, absoluutset, lõpuleviidud filosoofilikku süsteemi. Selles seisab Hegeli filosoofia esimene põhivastuolu. See on vastuolu tema dialektika ja süsteemi vahel. Dialektiliku meetodi jaoks ei ole midagi igaveseks ajaks antud, absoluutset. Dialektika on vaheta arenev protsess. Süsteemi jaoks oli aga vaja seda arenemist lõpetada ja kogu selle süsteemi dogmaatiliku sisu absoluutseks kuulutada. Süsteemi jaoks oli Hegelil vaja materiaalse maailma ja inimühiskonna konkreetse sisu analüüsi puhta mõistuse valemitesse ja kategooriatesse suruda. Ja sellepärast — nagu Feuerbach tähendas —: „on Hegeli loogika põhiolu looduse ja inimese põhiolu, ainult ilma põhioluta, ilma loodusest, ilma inimesest“.

Oma absoluutse filosoofiliku süsteemi ehitab Hegel kolme tuulispasataolise ringi kujul. Need ringid rulluvad üksteise kõrval väljaspool aega ja ruumi ainult loogilikus järjekorras lahti.

Esimene ring see on — loogika. Ta kujutab absoluutse vaimu või mõiste isearenemist tema puhtal kujul, nii nagu ta iseendas väljaspool aega ja ruumi oletseb. See idee rullub loogikas kõikidest kategooriatest läbi. Need kategooriad pole midagi muud, kui tema arenemise ja lahtirullumise astmed. Alates puhtast olemisest, tuleb ta läbi põhiolu absoluutse idee, kui oma enese, juurde arenenud kujul, mahutades endasse juba kogu eelmise arenemise täiust. Absoluutses idees võetakse vastuolud maha ja arenemine lõpeb. Esimene ring — loogika — on lõppenud. Absoluutne vaim võõrandub endast ja läheb üle teise olemusse — loodusesse.

Teine ring on looduse filosoofia. Ta oletseb loogikaga üheskoos ja on rakedusloogika. Loodus ise, Hegeli järgi, ei arene, vaid ainult *peegeldab* ideede, loogika, arenemist. Looduses oletsevad ja peegelduvad kõik need kategooriad, kõik need astmed, mis absoluutne vaim omas arenemises loogikas läbi käis. Saavutanud inimühiskonnas oma enesevõõrandamise kõrgema tipu, tuleb maailma absoluutne vaim oma enese juurde tagasi ja muutub uuesti vaimuks.

Kolmas ring, mis samuti teistega ühtlasi oletseb, on vaimu filosoofia — see kujutab absoluutse vaimu liikumist, kes Hegeli filosoofias tuleb enda kui absoluutse maailma vaimu endatunnetusele ja lõpetab sellega isearenemise, ringi suludes.

Absoluutse vaimu arenemise üldistskeemi Hegeli filosoofia süsteemis kujutas Marx

järgmiselt: „Mahavõetud omadus on hulk, mahavõetud hulk on mõõt, mahavõetud mõõt on põhiolu, mahavõetud põhiolu on nähtus, mahavõetud nähtus on tõelikkus, mahavõetud tõelikkus on mõiste, mahavõetud mõiste on objektiivsus, mahavõetud objektiivsus on absoluutne idee, mahavõetud absoluutne idee on loodus, mahavõetud loodus on subjektiivne vaim, mahavõetud subjektiivne vaim on kõlblik objektiivne vaim, mahavõetud kõlblik objektiivne vaim on kunst, mahavõetud kunst on religioon, mahavõetud religioon on absoluutne teadmine.“

Kogu see lahtirullumine läheb kolme-tsüklilises keerdkäigus. Süsteem jaguneb kolme ringi; iga ring jaguneb kolme ossa; iga osa jaguneb kolme jakku jne. Süsteemi sees läheb arenemine nii, et eelmine ring, lõpule jõudes, vahetult järgmisesse ringi üle läheb. Kuid sarnane keerdarenemine on ainult süsteemi sees. Kogu süsteem terveks kujutab endast aga suurt ringi, ja siin ei ole enam mingisugust keerdarenemist, vaid kõige lihtsam metafüüsiline ringvool.

Keskprobleemiks, põhiosaks Hegeli filosoofia süsteemis on loogika. Siin on tema dialektiliku meetod ja tunnetusteooria („pole vaja kolme sõna, — see on üks ja sama,“ — Lenin). Kuid see dialektika on samuti võltsitud, kui tema süsteemi teised osadki. „Hegeli dialektika suhtub nii ratsionaalsesse dialektikasse, — kirjutab Engels „Looduse dialektikas“, — kui soojuseelemendi teooria suhtub soojuse mehaaniliku teooriasse, kui flogistoni teooria suhtub Lavoisier teooriasse (lhk. 93). Sellepärast ei või meie võtta ainultki Hegeli dialektika seadust, ainultki probleemi lahendust materialistliku dialektiliku lahendusena, nagu seda vähemlevad idealistid püüavad teha. Deborin, näiteks, kirjutab oma eessõnas Hegeli teostekogule, et Hegeli kategooriad ei vaja ümbertöötamist, et neid võib võtta nii nagu nad Hegelil on. Sarnane mittekritika suhtumine Hegelisse on täiesti dialektiliku materialismi idealistlik võltsimine. Kõik dialektika seadused Hegeli loogikas nõuavad tõsiselt materialistlikku ümbertöötamist.

Engels räägib „Looduse dialektikas“ kolmest dialektika põhiseadusest (hulga omaduseks — ja vastupidi — üleminek, vastaspoolsuste ühtsus, vastastikune läbistumine, ja võitlus, ja eitamine eitamine). „Kõiki neid kolme seadust, — kirjutab Engels, — arendas Hegel idealistlikult, kui lihtsaid *mõtlemise* seadusi: esimene — „Loogika“ esimeses osas — õpetuses olemisest; teine võtab oma alla kõik teise ja kõige tähtsama osa.

tema „Loogikast“ — õpetus põhiolust, ja kolmas figureerib lõpuks kogu süsteemi ehituse põhiseadusena. Viga seisab selles, et need seadused pole loodusest ja ajaloost tuletatud, vaid sunnitakse viimastele peale kui mõtlemise seadused. Siit järgneb kogu vaevatud ja tihti hirmus konstruksioon: maailm peab, tahes või tahtmata, loogilisele süsteemile kohanema, mis ise ainult inimliku mõtlemise teatud arenemisastme saadus on. Kui me selle vahekorra ümber pöörame, siis võtab kõik täiesti lihtsa kuju, ja dialektilised seadused, mis idealistlikus filosoofias äärmiselt saladuslikkudena paistsid, muutuvad kohe lihtsateks ja selgeteks“ (lhk. 157).

„Loogika“ esimeses osas uurib Hegel *olemust*. Antud olemus on temal kindlaksmääratud olemus — *omadus*. Omadus on Hegelil olemusega samane määr, erinedes hulgast, mis ka on olemuse määr, kuid siiski midagi välist, ükskõikset, olemusele. „Midagi on ainult oma omaduse tõttu see, mis ta on, ja oma omaduse kaotamisega lakkab ta olemast see, mis ta on“ (Hegel, I köide). Kuid omadusel on oma piirid, kuna ta kõigist teistest kindlaksmääratud omadustest erineb. Ta on dialektiline, kuna ta endas vastuolu sisaldab. „Piir sünnitab, ühest küljest, antud olemuse reaalsuse, teisest küljest on aga tema eitamine,“ kirjutab Hegel. Arenedes saavutab omadus suurima määra ja muutub „olemuseks enda jaoks“. See saadakse kõige muu eitamise teel, ja on eitav suhtumine endasse. Kui antud olemus Hegelil reaalsust tähendas, siis on olemus enda jaoks — ideaalsus. Ta on reaalsuse tõde.

Olemus enda jaoks kujutab asja või midagi ühtsust. Iga omadus on siin kui iseseisev ja eraldi tervik, mis teisele omadusele, kui samasugusele ühtsele tervikule, vastu seisab. Nii viib Hegel omaduse hulga üle, sest teistest eraldatud tervik on juba arvuline määr. „Omaduslik määr, mis oma ühes endas ja enda jaoks määratud olemust saavutas, läks mahavõetud määra, s.o. olemusse kui hulka üle“ (Hegel).

„Hulk on puhas olemus, milles määr pole enam mitte kui samasus endaga, vaid kui *mahavõetud* ehk *ükskõikne*,“ võetult tema otsekohesest suhtes iseendaga, on ta pidev suurus, aga võttes teda kui *üks*, on ta *katkev* suurus. Ta on sama pidev kui katkev ja sisaldab endas kui ideaalsed momendid oma protsessi kaks külge: eemale tõukamist ja ligitõmbamist. Kuid hulk üksi omas liikumises on tühi „paha“. Ta saab mõtte ainult siis, kui ta omaduslikult määratud hulga üle läheb (Hegelil hulk teeb

samuti kolm arenemisastet läbi: puhas hulk, määratud hulk ja aste).

Selles omaduse ja hulga ühtsuses läheb olemus *mõõduks* üle. Selle ühtsuse juures on kumbki sellest kahest määrast teisega ühtne: hulk on määratud omaduse hulk ja omadus suhtub hulga suhtes mitteväliselt, vaid kui oma hulga. Kuid igaüks ilmub ka iseseisvalt. Hulk võib muutuda, ilma et omadus väliselt mingit muutust läbi elaks; ta muutub ainult rohkem põnevaks. Sellel muutusel on ka samuti oma piir, milles üleminek ka omadust muudab. Kui hulk oma piirist üle läheb, siis võttub ka temale vastav omadus maha. Kuid omadus ei kao üldse, vaid antud omadus ainult eitub, ning tema asemele astub kohe teine omadus. Siin saame me järkjärgulikkuse katkemise — *hüppe*. Neid kahte üleminekut, omadusest määratud hulga ja viimaselt jälle tagasi omadusele, võib kui *lõpmatut progressi* kujutada, — kui mõõdu endaeitamist ja enda ülesehitamist mõeldud. „Seda mõõdu protsessi, mis vaheldamisi on ainult hulga muutumine, siis jälle hulga üleminek omaduseks, võib omale piltlikult *sõlmjoonena* ette kujutada“ (Hegel).

Hegelil on *mõõdu* küsimus, omaduse ja hulga ühtsuse küsimus, üsna hästi läbi töötatud (kui abstraheruda tema idealismist ja siit järgnevast mõiste, aga mitte materiaalse maailma, arenemisest). Kuid just selle dialektika-seaduse kõige tähtsamad kohad — omaduse hulga ja hulga omaduseks *ülemineku*, on raskelt ja tumedalt antud. See tumedus tuleb sellest, et temal arenevad ja lähevad üksteisesse üle mitte materiaalne tõelikkus, vaid mõistelised kategooriad.

Kuid kui meie räägime, et hulga omaduseks ja omaduse hulga muutmise seadus, tema kõige üldisemas kujus Hegeli poolt peamiselt öieti on aimatud, siis ei tähenda see veel sugugi, et „need kategooriad Hegeli poolt lõpuliku täiusega on arendatud, nii et nad tõsisest ümbertöötamist ei tarvita“, ja et neid valmina võib materialistliku dialektika jaoks tarvitada, nagu seda Deborin püüab tõendada („Hegel ja dial. mat.“, lhk. LXX ja LXIX). Sugugi mitte. Nad nõuavad, nagu Hegeli loogika tervenagi, tõsisest ümbertöötamist. Kuid neid ei saa ka tervena kõrvale heita, nagu seda mehanistid teevad, kes hüppe loomust ja uue omaduse tekkimist ei mõista. Uus omadus võib tekkida nimeit ainult hulgaliste muutmiste omaduseks ülemineku tagajärjel, järkjärgulikkuse katkemise, hüppe, teel. Kuid ta pole vanast absoluut-

selt lahutatud, vaid tekkis temast ja sisaldab endas vana, kui mahavõetut. Kuid see hüpe ei sünni mitte mõistes, vaid materiaalses maailmas.

Mõõt leiab Hegeli juures, et ta mitte täielik, küllaldane ei ole. Ta leiab, et ta alles välise kirjeldamise piirkonnas asub, ja läheb sellepärast üle arenemise sise- miste seadusepärast, põhiolu, juurde. Ka see üleminek on, nagu Lenin tähendab, „pilkanne pime“.

Teine loogika osa on *põhiolule* pühen- datud. Siin uurib Hegel absoluutse vaimu iseliikumise sisemisi seadusi. Selle are- nemisastme kõigis kategooriates leiab ta mõiste immanentse, sisemise sideme ja üksteisest sõltuvuse. Kõik kategooriad sisaldavad endas oma piiri, oma eitamist. Kõik kategooriad on vastaspoolsuste üht- sus. Siin pole kategooriad enam lihtsalt väliselt vastaspoold, vaid igal on nimelt oma vastaspooldus. Siin on põhiseaduseks, arenemise sisemiseks liikumisjõuks, vastas- poolsuste ühisuse, vastastikuse läbistumise ja võitluse seadus. Juba samasus eeldab erinevust. Erinevus läheb vastaspooldu- seks üle, aga vastaspooldus leiab oma tõe vastuolu. Vastuolu on Hegelil vastas- poolduste ühtsuse põhiolulikuks lahuta- mata tunnuseks, ja see nimelt ongi ise- liikumise allik.

Kuid oma idealistlikus dialektikas ei suutnud Hegel seda seadust kui dialek- tika põhituuma avastada ja tema õiget lahendust anda. *Tema vastaspoolduste vastuolu pole võitlust*. Hegel ei tunne antagonistlike vastuolusid. Vastuolu võt- tub tal vähehaaval maha, nivelleerub, le- pib kokku kõrgemas ühtsuses, ja toob lõp- pude lõpuks absoluutsele samasusele ise- endaga, ilma vastuoluta ja ilma arenemi- seta. See Hegeli kokkuleplik iseliikumine on sellepärast fashismi ja sotsfashismi metodoloogiks, nende kompromisside ja kapitalistlikus ühiskonnas proletariaadi ning kodanluse vahelise vastuolude maha- võtmise teooriaks. See lubab fashistidel mitte ainult Hegeli süsteemi, vaid ka tema meetodit kasutada.

Ainult Marx ja Engels, ja eriti Lenin, tõstsid vastaspoolduste ühtsuse, vastasti- kuse läbistumise ja võitluse seaduse *dia- lektika põhituuma* kõrgusele. Alles Lenin näitas täie selgusega, et „arenemine on vastaspoolduste võitlus“. Ta näitas, et „vas- taspoolduste ühtsus on mittetäielik, aju- tine, üleminev, relatiivne. Vastastikku üks- teist eitavate vastaspoolduste võitlus on aga absoluutne, nagu arenemine, liikumine absoluutne on“ (Lenin, XIII köide, lhk. 302).

Lenini vastaspoolduste võitluse teooria ei anna nende kompromissi, vaid lõpeb ühe võitleva poole hävitamisega, milles ka teine vastaspooldus, kui niisugune, oma oletsemise lõpetab, kõrgemale astmele üle minnes. Meie dialektika ei tunne iseliiku- mise lõppu.

Vähemlevad idealistid mõistavad vastas- poolduste ühtsust täiesti Hegeli mõttes. Nad võltsivad materialistliku dialektika põhituuma leeninlikku mõistmist ja aitavad sellega sotsfashiste ja fashiste nende võitluses töölisklassi ja tema partei vastu. Teisest küljest tõlgitsevad mehanistid vas- taspoolduste ühtsuse seadust kui väliste, täiesti iseseisvate, üksteisest sõltumatute vastupidiste jõudude koosolemist ja võit- lust. Siin samastatakse igasugune vastu- olu antogonismiga, ja nende jõudude vä- lispiduse tõttu tuleatakse nende tasa- kaal, vastandina dialektikule arenemisele. Sellepärast on võitlus kahel rindel selle dialektika põhiseaduse leeninliku, partei- liku mõistmise eest eriti aktuaalne.

Osas, mis *põhiolu* käsitab, selgitab He- gel vastaspoolduste vastastikust sidet ja ühtsust, kui ainult sedavõrd oletsevad, kui võrd igaüks endas oma teist sisaldab, ja läheb üle samasuse ja erinevuse ühtsu- sele kui alusele. Alus läheb üle oletse- misele, kui omaenda mahavõtmise resul- taadile. Oletsemise refleks teisele loob asja. Asi jaguneb materiaals ja vormiks, kuid see materia, kui sisu, pole mate- riaalne sisu meie mõttes, ja Hegel räägib, et teda ei või kui alati olnud võtta, vaid „jumal lõi maailma ei millegist... et mate- ria, kui sarnane, ei oma iseseisvat oletse- mist, ja vorm... kannab materia printsiipi iseendas“ (Hegel, I köide, lhk. 219). Asjas lõpetab põhiolu oma sisemise arenemise ja ilmneb kui *nähtus* väljaspool. Arene- nud nähtuses on samasus endas ja enda jaoks, sisemise ja välimise ühtsus — *tõelikkus*. „Tõelikkus on selle ühtsuse *pann*, endaga samaseks saanud suhe, sellepärast *ei kuulu ta üleminekule*, ja tema välimus on tema energia, see on temas enda sisse reflekteerunud ja tema olemus on ainult tema enese, aga mitte teise ilmestus“ (I k., lhk. 238). Siin lõpevad põhiolu edas- pidised üleminekud ja on ainult tõelikkuse enese konkretiseerumine, võimalikkuse ja tõelikkuse, juhuslikkuse ja paratamatuse läbi, mis kui teadvus vabaduseks muutub, teistega koostöösse astub ja endaga ühi- neb. Nii põõrasid olemus ja põhiolu oma tõe kui oma aluse — mõiste — juurde tagasi. Mõiste ise aga arenes ka olemusest ja põhiolust kui oma alusest.

Siin läheb Hegel objektiivselt loogikalt üle subjektiivsele loogikale. Kuid see üleminek on samuti kunstlik ja raske, ning Lenin märgib, et „dialektika pooldaja Hegel ei suutnud mõista dialektikliku ülemineku materjali liikumisele, materiaalt teadvusele — viimast eriti mitte“ („Leninski sbornik“ XII, lhk. 235).

Dialektika koimas seadus, eitamise eitamise seadus, käib läbi kogu Hegeli „loogikast“. Juba olemuse alguses eitab midagi mitemidagi. „Midagi saab millegiks muuks, kuid muu ise on mingi midagi, ta saab, järelikult, omakorda jälle millegiks muuks jne, kuni lõpmatuseni“ (õigemini oleks öelda, Hegeli järgi: kuni lõpuni, sest Hegel teeb arenemisele viimaks ikkagi lõpu). Juba siin on Hegelil alalise muutuvuse, eitamise eitamise, seadus selgesti väljendatud. Midagi, mis enne mingi midagi eitas, eitatakse ise ka mingiks teiseks saades. „Midagi on esimene eitamine.“ Kuid täieliku arengu saavutamiseks see seadus osas, mis mõistet käsitleb.

Eitamise eitamine ilmub iseliikumise protsessis kolmejärgulises rütmis. Iseliikumine tähendab, et asi end eitades end jälle uuesti kordusvalmistab. Põhiolu eitab olemust, kuid teda eitab omakorda — mõiste. Kuid siin pole mitte paljas lihtne eitamine, vaid dialektiklik eitamine. Eelmise aste ei kõrvaldata mitte lihtsalt, vaid võetakse maha. Järgmine aste sisaldab teda endas juba mahavõetud kujul. Kolmas aste sisaldab endas juba mõlemate eelmiste arenemisastete konkreetset sisu kui kõrgem ühtsus. See ongi Hegeli *triaad*. Teesi eitab antiteesi, ja kordusvalmistatakse sünteesis kõrgema alusel. Mõiste, kui olemuse ja põhiolu süntees, pole mitte ainult olemuse ja põhiolu eitamine, vaid sisaldab neid endas mahavõetud kujul. Ta on juba kõige eelmiste astete konkreetse arenemisega rikastatud. Siin on Hegelil eitamise eitamise seadus tema kõige üldisemas kujus antud kui abstraktsne skeem, mis sarnasel kujul materialistlikule dialektikale täiesti kõlbmatu on. Tabava iseloomustuse kogu sellele Hegeli abstraktse triaadi tühjusele andis Marx oma „Filosoofia viletsuses“, mis Proudhoni scholastika vastu oli sihitud: „Mis on liikumine abstraktsel kujul? Liikumise puht loogiline vorm, või puhta mõistuse liikumine. Milles seisab puhta mõistuse liikumine? Selles, et ta end oletab, end iseendale vastu oletab ja iseendaga kokku liitub, et ta teesiks, antiteesiks ja sünteesiks vormuleerub, ehk, lõpuks, selles,

et ta end väitab, eitab ja oma eitamist eitab. Kuid mismoodi puhas mõistus end oletab, mismoodi ta end kui kindlat kategooriat rajab? See on juba mõistuse enese ja tema kaitsjate asi“ (lhk. 102). Dialektiklik materialism nõuab igas üksikus arenemisprotsessis konkretiseerimist, antud arenemisprotsessi omapärasuste kohaselt.

Loogika kolmandas osas, õpetuses *mõistest*, uurib Hegel vaimu isearenemist kui subjektiivset mõistet, objektiivset mõistet ja nende mõlemate sünteesi, — ideed, kui subjekti ja objekti ühtsust. Seda osa iseloomustades kirjutab Lenin, et „nähtavasti on ka siin Hegelil peaasi *üleminekuid märkida*... mitte ainult kõikide mõistete ja arutuste side ja katkematu side, vaid ühe teiseks üleminek, ja mitte ainult üleminek, vaid vastaspoolsuste ühtsus, vaat, mis Hegelil peaasi on. Kuid see „vilgub ainult läbi arhi-„abstrus“¹ väljenduse *udu*“ („Sbornik“ IX, 177).

Siin arendab Hegel dialektikat juba kogu eelmise arenemise konkreetsuses, kuid see antakse kõik abstraktses scholastikus mõiste arenemise kooses, ja Lenin tähendab sellepärast, et „Hegel *aimas* geniaalselt asjade (nähtuste, maailma, looduse) dialektikat mõistete dialektikas. Nimelt *aimas*, aga mitte rohkem“ („Sb.“ XI, lhk. 211).

Mõiste esineb alguses kui subjektiivne mõiste, kui üldsuse, erisuse ja üksiku ühtsus. Subjektiivne mõiste läheb läbi terve rea arutuste ja mõttekõkkuvõtete objektiivseks mõisteks üle, mis omakorda inimese otstarbekohase tegevuse kaudu ideeni areneb. Siin tuleb Hegel dialektika mõjul kogu idealistliku kooli kiuste, „subjektiivse mõiste ja subjektiivse eesmärgi juurest *objektiivse* töö juurde“ („Leninski sbornik“ IX, lhk. 201) ja Lenin märgib veel eriti, et: „tähelepanuväärt on see, et „idee“, kui mõiste ja objekti kokkusattumise idee, kui *tõe*, juurde tuleb Hegel inimese praktiliku otstarbekohase tegevuse kaudu. Tuleb juba selle juurde, et inimene tõestab oma praktikaga oma ideede, mõistete, teadmiste, teaduste objektiivset tõesust“ (samas). Konkretiseerudes kui protsess, teeb idee oma arenemises kolm astet läbi: esimene vahetu aste on *elu*, teine aste on *tunnetus* teoreetilise ja praktilise idee kujul. Tunnetusprotsess annab jälle ühtse idee, kuid juba erinevusega rikastunult, nimeit *absoluutse idee*. Absoluutne idee pöörab, kui absoluutselt

¹ Abstrus (l. abstrüü) — abstraktsne, tume, raskesti arusaadav: — *Toim.*

vaba, absoluutselt konkreetne ja absoluutselt rikas, iseenda juurde tagasi ja tardub oma absoluutsuses, igasugust arenemist lõpetades. Sellega on „Loogika“ lõppenud. Tema ring on läbi. Absoluutne idee tuli oma arenemises, absoluutselt rikastunud, iseenese juurde tagasi. Oma kõrgemas tipus, kui idee, mis olemuse juurde tagasi pöördub, asub see ring juba järgmise ringi, *looduse* piiril.

Hegeli loogika ja dialektiliku materialism

Hegeli loogikale üldist hinnangut andes kirjutab Lenin: „Hegeli loogika tulemus ja kokkuvõte, tema viimane sõna ja põhiolu, on *dialektiliku meetod* — see on äärmiselt huvitav. Ja veel üks asjaolu: selles Hegeli kõige idealistlikumas teoses on kõige vähem idealismi ja kõige rohkem materialismi“ („Sbornik“ IX, lhk. 283). Ja teises kohas näitab Lenin, milles õieti Hegeli dialektika, kogu tema loogika põhiolu seisab: „Liikumine ja iseliikumine (see on NB! iseseisev, spontaanne, *sisemiselt paratamatu* liikumine), „muutumine“, „liikumine ja elavus“, „igasuguse iseliikumise printsip“, „impuls liikumiseks“ ja „tegevuseks“ — vastukaaluks „surunud olemusele“, — kes usub, et see hegelismi abstraktse ja abstrus hegelismi põhiolu on. Seda põhiolu oli vaja avastada, mõista, päästa, välja koorida, puhastada, mida Marx ja Engels tegidki“ („Sbornik“ IX, lhk. 109—111). Lenin jätkas Marxi ja Engelsi tööd Hegeli dialektika põhituumade päästmise ja ümbertöötamise alal.

Nimelt selle oma põhiolu pooldest on Hegeli loogika proletariaadile suure tähtsusega. Nimelt selle ratsionaalse tuuma tõttu on Hegeli loogika üks marksismi eeldusi, üks selle ideelise päranduse liiteosa, millest marksism välja kujunes. Hegeli loogika tähtsus seisab selles, et siin esmakordselt suurepärase katse tehakse, kuigi idealistlikul alusel, dialektiliku liikumise ja arenemise üldist pilti anda. Nimelt see osa on meile tähtis, nimelt selle ratsionaalse tuuma võtame meie kriitiliselt Hegeli loogikast, kõike idealistlikku koort kõrvale heites ja dialektikat idealistlikust moonutusest ja võltsimisest vabastades, teda materialistlikule alusele pannes. Ainult materialistlikul alusel, dialektiliku arenemise tõelikkusest enesest tuletatuna,

võib dialektikat õieti mõista ja arendada, ainult materialismile on dialektika täiesti adekvaatne (täis-, samamõistelik).

Kuid Hegeli loogikat ei saa võtta nii nagu ta on ja lihtsalt materialistlikule pinnale panna. Filosoofia põhiküsimuse — mõtluse ja olemuse vahekorra — idealistlik lahendamine, loogika enda, kui isereeneva absoluutse vaimu, idealistlik seade, tema dialektika ühtsus tema reaktsooniliku idealistliku süsteemiga, puhta abstraktsiooni pilvedes hõljumine ja kogu tõeliku arenemise moonutamine, mis pea peale püsti on aetud — kõik see teeb Hegeli dialektika proletariaadi dialektika, dialektiliku materialismi, täielikuks vastaspoosuseks. Selleks, et seda ratsionaalset tuuma, mis Hegeli loogikas peitub, üles leida, on vaja teda kriitiliku, materialistlikult täiesti ümber töötada.

Marx, Engels ja Lenin tegid sel alal määratusuure töö ära. Nad pöörasid Hegeli pea pealt jalule. Materialistliku tõelikkuse põhjaliku uurimise alusel, looduse, inimühiskonna ja mõtlemise liikumise ja arenemise üldiste seaduste uurimise alusel löid nad materialistliku dialektika.

Marx, Engels ja Lenin andsid meile oma töödes suurepärase eeskju, kuidas Hegelit materialistlikult peab ümbertöötama. Oma „Kapitalis“ avastas ja näitas Marx ühiskonna dialektiliku arenemist. Lenin oma Hegeli „Loogika“ konspektis jättis meile imestamapaneva näite, kuidas Hegelit „materialistlikult peab lugema“, kuidas haganahunnikust dialektika pärleid üles leida, kuidas Hegeli dialektikat pea pealt jalule panna.

Ja kui me räägime, et Hegeli dialektika on üks marksismi allikaid, siis ei tohi seda kuidagi nii mõista, nagu oleks Marx, Engels, Lenin lihtsalt Hegeli dialektika, nii nagu ta oli, võtnud ja materialismi üle kannud. Vähemlevad idealistid mõistavad seda nimelt nii. Nad kujutavad endile ette, nagu oleks marksism Hegeli dialektika ja Feuerbachi materialismi lihtne ühendamine. Karev nii kirjutabki: „Marksism koosneb, ühelt poolt, Hegeli dialektikast ja teiselt poolt Feuerbachi materialismist.“ Tõelikult pole dialektiliku materialism sugugi enam see dialektika, mis Hegelil oli. Hegeli dialektika on marksismis juba ületatud, põhjalikult ümber töötatud, ja dialektika on siin juba kõrgemal astmel. Debörini grupp samastas aga, selle vastu, marksismi loogika Hegeli loogikaga. Materialistliku dialektika teooria loomise vajadusest rääkides näevad nad seda selles, et Hegeli loogikat lihtsalt, teiste sõnadega,

¹ N. B. — Nota bene — pane tähele! — Toim.

edasi anda, sealt vaid sarnaseid sõnu, nagu „jumal“, „vaim“, „absoluutne idee“, „absoluutne vaim“ jts. välja jättes ja nende asemele „mateeria“ pannes. Kuid materialistliku dialektika teooria edasiarendamine ja põhjalik läbitöötamine ei seisa sugugi mitte ainult Hegeli loogika materialistlikus ümbertöötamises (seda vähem veel Hegeli loogika lihtsas edasiandmises, nagu seda deboorinlased teevad), vaid see ülesanne on palju keerulikum ja suurem. Hegeli päranduse ümbertöötamine on ainult üks moment selles suures töös. Vähemlevad idealistid ei mõistnud seda, et Hegeli dialektikat (ja loogikat, ja tunnetusteooriat) ei või kui sarnast omaks võtta. Hegeli dialektika on idealistlik ja sellega meie vaenlaste otsekohene relv. Siin pole asi sugugi mitte sõnades, vaid siin on klassiilik vahe. Faschistid (ja sotsiaalfaschistid) kasutavad Hegeli dialektikat mitte tema sõnade pärast, vaid Hegeli dialektika kui idealistlik dialektika on kohaseks metodoloogiks fashismile, kes tema aktiivset külge proletariaadi mahasurumiseks kasutab. Mitte asjata ei restaureeri faschistid praegu Hegeli filosoofiat, ja sugugi mitte ainult tema reaktioonilikku süsteemi, vaid ka tema idealistlikku dialektikat. Deboorinlased ei mõistnud, et nad marksismi katte all Hegelit, kui idealisti, restaureerides tegelikult kodanlusele kaasa aitavad. Asendades materialistliku dialektika Hegeli idealistliku dialektikaga, muutusid vähemlevad idealistid „pahempoolse“ oportunisti ja kontrevolutsiooniliku trotskismi metodoloogideks. Võitlusvähemleva idealismi vastu on sotsiaalfaschismi ja fashismi vastu võitlemise üheks tingimuseks. Võitlus vähemleva idealismi vastu on ka põhimiseks eeltingimuseks võitluses peahädaohu vastu marksismi-leninismi filosoofias praegusel ajal — võitluses *mehaanitsismi* vastu.

Mehaanistid samastavad samuti marksismileninismi dialektika Hegeli dialektikaga, ja kuna nad ei ühest ega teisest aru ei saa, viskavad nad mõlemad kõrvale, viskavad välja ka materialistliku dialektika. Nad ei saanud aru dialektika tähtsusest marksismis, nad eitavad proletariaadi filosoofiat ja propageerivad paljast kitsas-praktilikkude empirismi ja mehaanitsismi dialektiliku arenemise asemel, sellega isevoolu teooriat ja praktikat põhjendades. Sellepärast on nimelt mehaanistlik hädaoht praegu peahädaohuks, kuna ta parempoolse kallaku metodoloogiks on.

Võitluses kahe rindel, võitluses mehaanistidega ja vähemlevate idealistidega, arendab meie partei, eesotsas oma juhi

ja teoreetiku Staliniga, materialistlikku dialektikat edasi. Materialistliku dialektika leeninlik arusaamine ja arendamine on kõigi sm. Stalini tööde, kõigi partei ja Kominterni otsuste aluseks. Meie tõelikkuse konkreetsest arenemisest, reaalse ajaloolise protsessi seadusepärasusest, klassivõitluse seadusepärasusest, nii kapitalistlikkudel maadel kui ka Nõukogude Liidus, imperialismi ja proletaarse revolutsiooni seadusepärasustest, sotsialismi ehituse seadusepärasustest materialistlikku dialektikat edasi arendades ja teda kui relva kasutades suudab meie partei proletariaadi võitlust kapitalismi vastu õieti juhtida, suudab õieti ja edukalt juhtida sotsialismi ehitust Nõukogude Liidus.

Kasutades materialistlikku dialektikat suutis partei, Staliniga eesotsas, edukalt oma pealiini teostada, edukalt ülemineku ajajärgu esimese astme lõpetada ja sotsialismi astuda. Dialektilikult pealiini läbi viies teostab partei edukalt maa industrialiseerimise poliitikat ja põllumajanduse ümberkorraldamist, lõpetas edukalt esimese viisaastaku nelja aastaga. Halastamata klassivõitluses klassijõudude dialektikat arvestades viis partei läbi kapitalismi jäänuste hävitamise, kulakluse kui klassi likvideerimise lausakollektiviseerimise alusel. Materialistlikku dialektikat kasutades leiab partei igal antud astmel põhilüli võitluses uue ühiskonna eest.

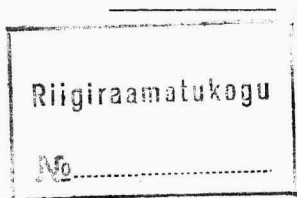
Dialektikat meie sotsialistlikus ehitustöös kasutades, arendab partei teda edasi. Stalin oma töödes arendab meisterlikult marksistlik-leeninlikku dialektikat. Imperialismi vastuolude analüüsis sügava kriisi ajal; kapitalismi ebaühtlase arenemise analüüsis; Lenini teooriat sotsialismi ehitamisest ühel maal põhjendades; NEP'i ajajärgu analüüsis; kahe põhiklassi vahekorra probleemi lahendamises proletaarse revolutsiooni mitmesugustel arenemismetel; kulakluse kui klassi likvideerimise küsimuse ülesseadmises ja lahendamises; rahvuseküsimuse lahendamises; enamliku pealetungimise taktika põhjendamises; sotsialismi ajajärgu analüüsis võitluses kahe rindel partei pealiini eest; teooria ja praktika vahekorra analüüsis; vormi ja sisu analüüsis ja paljudes teistes probleemides näitab sm. Stalin meisterlikku dialektika käsitamist ja dialektika rikastamist ja edasiarendamist.

Proletariaadi sõjakas materialistlik dialektika on Hegeli kodanlike ülesseaduse, neohegelismi, leppimatu vaenlane. Neohegelism põhjendab ja õigustab teoreetiliselt fashismi diktatuuri, monopolistliku kapi-

tali kõige aktiivsemat ja juitunumat diktatuuri. Neohegelism kasutab esijoones, muidugi, Hegeli süsteemi, mis „rahvuse“ ideed, mille kandjaks fashistid on, kui igavest ideed, põhjendab. Kuid nad ei jäta kasutamata ka idealistlikku dialektikat. Nad ainult müstifitseerivad teda veel enam, temast igasugust ratsionaalset sisu, igasugust tõetuuma kõrvaldades, mis Hegeli loogikas veel peitus. Selle „dialektika“ alusel põhjendavad fashistid ja sotsfashistid klassivõitluse kustumist, klassivastu-

olude lepitamise võimalust kodanluse ja proletariaadi vahel, nende ühinemist *rahvuses* kui „kõrgemas ühtsuses“.

Võitlus neohegelismi, kui fashismi ideoloogia, vastu, võitlus Hegeli päranduse eest, kõige selle ratsionaalse, kogu selle materialismi, selle tõeliku dialektika tuuma eest, mis Hegeli loogikas, kuigi moonutatud kujul, olemas on, mis tema põhiolu sünnitab, see võitlus on üks aktiivsemaid rindeid proletariaadi klassivõitluses.

1. maist 1934. a. on meie ajakirjanduse hindasid alandatud järgmiselt:

	1 kuu peale	3 kuu peale	6 kuu peale	12 kuu peale
Ajaleht „Edasi“	75 kop.	2 rbl. 25 kop.	4 rbl. 50 kop.	9 rbl.
Ajaleht „Uus Ilm“	50 „	1 „ 50 „	3 „ —	6 „
„Klassivõitlus“	75 „	2 „ 25 „	4 „ 50 „	9 „
„Leegid“	75 „	2 „ 25 „	4 „ 50 „	9 „
„Naistööline ja naiskolhoosnik“	30 „	— 90 „	1 „ 80 kop.	3 „ 60 kop.

Tellijad, kes 1934. aasta peale tellisid ja kellelt olid tellimised võetud endiste hindadega, neile saab ajalehte ja ajakirjade tellimiste tähtaegu pikendatud.

Viimasel ajal on palju kaebusi tulnud, et meie ajakirjanduse tellijad ei saa korralikult kätte „Edasit“, „Klassivõitlust“, „Leekisid“, „Naistöölist ja naiskolhoosnikku“. Kaebuste järeleuurimisel on selgunud, et ajakirjanduse korratus kättetoimetamises on süüdi postiasutused. Kui tulevikus veel „Edasit“ ja meie ajakirjasid tellijatele korralikult kätte ei tule, siis tuleb tellijal minna kohapealsesse postiosakonda, kuhu tellimine sai antud. Kui aga seal asju ei saa lahendada, tuleb pöörata „Edasi“ toimetuse poole kaebusega, ära märkides, missugusesse postiosakonda on enne kaevatud ja missugune vastus sealt saadud.

Välismaatöölise kirjastusühisus NSV Liidus.

Vastutav toimetaja: H. Pöögelmann.

Tehniline toimetaja: N. Karotamm.

Väljaanne № 62. Ladumisele antud 17. VI. 1934. Trükkimiseks alla kirjutatud 5. VII. 1934. Paber 74 × 105. 3 trükipoognat. Ühes trükipoognas 85.680 trükitahte. Üldse 257.040 trükitahte. Lengorlit № 18636. Tiraash 650 eksempl. Töö № 5507. „KÜLVAJA“ trükikoda, Leningrad, Dshershhuski uulits № 49.

„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 6 (165)

Издание ЭКП (Этсекции Коминтерна). Журнал на эстонском языке.

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, Апракси пер., № 2.
Välismaatööliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, Apraksini põikuliit № 2.

Hind 75 kop.

